

PODPORA

KOMPROMISY

TOLERANCE

**SBORNÍK PŘÍSPĚVKŮ
PRAXE
KOLEGIÁLNÍ PODPORY
FORMOU PÁROVÉ VÝUKY**

JISTOTA

HLEDÁNÍ

NEJISTOTA

NĚKDY I SLZY

LEGRACE

ÚVOD O PROJEKTU

Nadační fond České bankovní asociace podpořil ve školním roce 2015/2016 projekty orientované na místně zakotvené učení a párovou výuku. Třetí grantové kolo bylo ukončeno výběrem dvou projektů - jeden se zaměřením na posílení spolupráce žáků, rodičů a školy a druhý s potenciálem zvýšení kvality a úrovně vyučovacích hodin prostřednictvím párové výuky a jejího další šíření do škol. Jde o projekty „Kolegiální podpora formou párové výuky“ pražské základní školy Kunratice a projekt „Spolu si pomáháme, společně se vzděláváme“ Střediska ekologické výchovy SEVER Horní Maršov, o.p.s.

Hlavní myšlenkou projektu „Kolegiální podpora formou párové výuky“ je ověřit, že spolupráce dvou učitelů založená na kolegiální podpoře ve výuce umožňuje, aby se každé dítě aktivně rozvíjelo, učilo a prožívalo při výuce radost. V rámci projektu se bude na zapojených školách prezentovat metodika párové výuky vyvíjená a zaváděná s podporou projektu „Pomáháme školám k úspěchu“ v ZŠ Kunratice od školního roku 2010/2011. Součástí je také spolupráce s rodiči a zapojení „rodičovských“ organizací při školách do podpory párové výuky. Výstupem projektu je sborník obsahující příklady praxe spolupráce dvou učitelů i školy a rodičů.

Sborník je dostupný v elektronické podobě. Jednotlivé zapojené školy jsou z různých regionů, sociokulturního prostředí i s různou zdatností pedagogů, respektive v různé fázi vytváření kolegiální podpory učitelů. Cílem je ukázat rozdílné přístupy a způsoby zavádění a praktikování kolegiální podpory formou párové výuky. Přesto příběhy škol ukazují podobnosti v zásadních bodech.

Donory Nadačního fondu Kamarádi vzdělání jsou: Československá obchodní banka, a. s., GE Money Bank, a.s., Hypoteční banka, a.s., Raiffeisenbank a.s.

Více informací o nadačním fondu je k dispozici na webových stránkách www.kamaradivzdelani.cz.

kamarádi vzdělání

Nadační fond České bankovní asociace
na podporu vzdělávání

Realizační tým projektu:

Vít Beran, Veronika Doležilová - autoři projektu a spoluautoři sborníku

Olga Králová - editor sborníku

Květa Krüger, Kateřina Šafránková - spoluautoři sborníku

Jana Štybnarová, Oto Potluka - oponenti sborníku

Zapojení pedagogové ze základních škol (medailonky) - spolurealizátoři projektu

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ČBA	Česká bankovní sociace
KM	Čtením a psaním ke kritickému myšlení
POPR	Plán osobního pedagogického rozvoje
PedF	Pedagogická fakulta
PPRŠ	Projekt pedagogického rozvoje školy
PŠÚ	Pomáháme školám k úspěchu
PU	párový učitel
PV	párová výuka
RVP ZV	Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání
RWCT	Reading and Writing for Critical Thinking
SVP	speciální vzdělávací potřeby
ŠVP ZV	Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání
TU	třídní učitel
ZŠ	Základní škola

OBSAH

1. **Medailonky zapojených škol**
2. **Teoretická východiska kolegiální podpory (Mgr. Ing. Vít Beran)**
  - 2.1 Profesní rozvoj a jeho podpora
  - 2.2 Kultura školy a udržitelnost profesního rozvoje
  - 2.3 Kolegiální podpora
  - 2.4 Model kolegiální podpory – „3 x S“
  - 2.5 Párová výuka jako nástroj podpory začínajících učitelů
  - 2.6 Mentoring - mentor a mentee
  - 2.7 Kolegiální podpora v ZŠ Kunratice
  - 2.8 Seznam dalších použitých informačních zdrojů
3. **Kolegiální podpora formou párové výuky (Mgr. Kateřina Šafránková a Mgr. Květa Krüger)**
4. **Příspěvky praxe pohledem pedagogů z jednotlivých škol**
  - 4.1 Jak jsme začínali s párovou výukou na naší škole?
  - 4.2 Jak probíhalo plánování spolupráce dvojice třídní učitel a párový učitel na začátku a nyní
  - 4.3 Popis realizace hodiny s párovou výukou
  - 4.4 Přínosy a úskalí z pohledu učitelů, dětí a rodičů
  - 4.5 Jak informovat rodiče
  - 4.6 Zpětné vazby od rodičů a žáků
5. **Formy zapojování rodičů do podpory vzdělávání (Mgr. Veronika Doležilová)**
  - 5.1 Úvod (nejen) pro „rodičovskou“ veřejnost
  - 5.2 Podmínky existence párové výuky
  - 5.3 Finanční zajištění párové výuky
  - 5.4 Organizační zajištění párové výuky
  - 5.5 Příklad časového harmonogramu organizace a zajištění párové výuky pro budoucí prvňáčky
  - 5.6 Příklad časového harmonogramu organizace párové výuky pro vyšší ročníky
  - 5.7 Nejčastější dotazy k párové výuce

Závěr a poděkování

MEDAILONKY ZAPOJENÝCH ŠKOL

ZŠ Kunratice, Dobronín, Sedlčany, Staňkov,
Mnichovice, Jesenice, Písek, Jílové

1

ZŠ KUNRATICE

Základní škola Kunratice, Předškolní 420/5, Praha 4 Kunratice
Fakultní škola, Univerzity Karlovy v Praze, Pedagogické fakulty
a partnerská škola projektu Klinická škola
Fakultní škola, Univerzity Karlovy v Praze, Přírodovědecké fakulty
Jsme zařazeni v síti programu SZU Praha „Škola podporující zdraví“ a jsme držitelem titulu „EKOŠKOLA“
Pilotní škola projektu „Pomáháme školám k úspěchu“ - Centrum pedagogické inspirace Pomáháme školám k úspěchu, vzdělávacího projektu nadace „THE KELLNER FAMILY FOUNDATION“
www.zskunratice.cz

Vize ZŠ Kunratice směřuje k žákům, kteří se učí naplno a s radostí. Aby tento stav nastal, musí být vše školní činění propojeno s vnitřní motivací žáků, tedy zejména s tím, že při školní práci zažívají úspěch. To však nestačí. Úspěch ve své práci musí zažívat i učitelé žáků a dokonce i vedení školy. Úspěch ve škole musí zažívat i nepedagogičtí pracovníci. Ti všichni ovlivňují školní kulturu a tím i klima školy. Všichni tak mají vliv na úspěch každého jednotlivého žáka. Kolegiální podpora a párová výuka k uvedené vizi směřuje.

Realizační tým:

Mgr. Bc. Jitka Kopáčová, zástupkyně ředitele školy,
školní koordinátor
Mgr. Jana Kopecká, třídní učitelka
Mgr. Eva Jenšíková, třídní učitelka
Mgr. Tereza Veselá, třídní učitelka
Mgr. Zdeňka Dudová, třídní učitelka
Mgr. Karin Vašátová, párová učitelka
Markéta Hůrková, párová učitelka
Tea Cholevová, párová učitelka

Realizační tým projektu:

Mgr. Ing. Vít Beran, ředitel školy a spoluautor projektu
Mgr. Veronika Doležilová, školní rodičovský koordinátor
a spoluautorka projektu
Ing. Petra Jelínková, ekonom školy
MgA. Bc. Olga Králová, zástupkyně ředitele školy
a editor sborníku
Ing. Gabriela Nováková, asistent projektu

Centrum pedagogické inspirace
Pomáháme školám k úspěchu,
vzdělávacího projektu nadace
THE KELLNER FAMILY FOUNDATION

ZŠ DOBRONÍN

Základní škola a mateřská škola Dobronín, okres Jihlava
příspěvková organizace
Polenská 162 / 4, 588 12 Dobronín

www.skola-dobronin.cz

www.facebook.com/zsdobronin

Realizační tým:

Mgr. Jaroslav Petřivý, zástupce ředitele školy, školní koordinátor
Mgr. Dagmar Mikulášková, třídní učitelka
Mgr. Alena Horská, třídní učitelka
Mgr. Eva Pospíchalová, párová učitelka
Mgr. Iva Šestáková, párová učitelka
Bc. Petra Schneiderová, školní rodičovský koordinátor

ZŠ PROPOJENÍ SEDLČANY

2. základní škola – škola Propojení Sedlčany, Příkrá 67, okres
Příbram

www.propojeni.cz

Motto:

„Propojení mezi mladšími a staršími žáky, mezi školou
a rodinou, mezi učiteli I. a II. stupně, mezi školou a světem“

Realizační tým:

PaedDr. Jaroslav Nádvorník, ředitel školy, školní koordinátor
Mgr. Iva Novotná, třídní učitelka
Mgr. Věra Hončíková, třídní učitelka
Mgr. Gabriela Plachá, párová učitelka
Ing. Karolina Nietzscheová, školní rodičovský koordinátor

ZŠ STAŇKOV

Základní škola Staňkov, okres Domažlice,
příspěvková organizace,
www.zsstankov.cz

Motto:

„Párová výuka – učitelé i žáci se učí naplno.“

Realizační tým:

Mgr. Jitka Suchá, ředitelka školy, školní koordinátor
Mgr. Daniela Zámostná, třídní učitelka
Mgr. Hana Janská, třídní učitelka
Mgr. Jana Pluhařová, párová učitelka
Mgr. Romana Anderlová, školní rodičovský koordinátor

ZŠ A ZUŠ JESENICE

Základní škola a Základní umělecká škola Jesenice,
příspěvková organizace, K Rybníku 800, Jesenice
www.jesenickaskola.cz
skola@jesenickaskola.cz

Realizační tým:

Mgr. Romana Šílová, zástupkyně ředitele školy,
školní koordinátor
Mgr. Pavlína Dvořáková, třídní učitelka
Mgr. Lída Faltová, třídní učitelka
Mgr. Jarmila Hrdličková, párová učitelka
Mgr. Lenka Khýrová, párová učitelka
Marcela Snozová, školní rodičovský koordinátor

ZŠ MNICHOVICE

„Mnichovická škola pro všechny“
Základní škola T. G. Masaryka Mnichovice okres Praha – východ
www.zsmnichovice.cz

Motto:

„Efektivní spolupráce pedagogů jako základ párové výuky“

Realizační tým:

Mgr. Marcela Erbeková, zástupkyně ředitele školy,
školní koordinátor
Mgr. Dagmar Knesplová, třídní učitelka
Ing. Kateřina Bartáková, třídní učitelka (září - listopad 2015)
Mgr. Radana Cikánková, třídní učitelka (únor - červen 2016)
Mgr. Lenka Babišová, párová učitelka
Mgr. Hana Jelínková, párová učitelka
Ing. Veronika Mitlohnerová, školní rodičovský koordinátor

ZŠ T. ŠOBRA PÍSEK

Základní škola Tomáše Šobra a Mateřská škola Písek, Šobrova
2070

www.zstsobra.cz

Motto:

„J sme škola, která je semknutá vevnitř a otevřená směrem
ven.“

Realizační tým:

Mgr. Jaroslav Volf, ředitel školy, školní koordinátor

Mgr. Marie Žáková, třídní učitelka

Mgr. Kateřina Kloudová, třídní učitelka

Mgr. Ivana Veselá, párová učitelka

Mgr. Veronika Koblihová, párová učitelka

Marcela Snozová, školní rodičovský koordinátor

ZŠ JÍLOVÉ

ZŠ Komenského 365, Jílové u Prahy

www.zsjilove.cz

Základní škola Jílové u Prahy je Školou pro radost – pro radost z
partnerství, z poznávání, ze sdělování, ze setkávání, pohybu, ze
sounáležitosti s přírodou. Všechny naše radosti jsou úzce prová-
zané, jedna nemůže být uvedena do života bez druhé.

„Párové učení je jedna z cest, jak naplňovat požadavek individu-
álního přístupu k žákům. Dále párová výuka umožňuje profesní
i osobní rozvoj zúčastněných pedagogů a tím je velmi přínosná
pro všechny zúčastněné žáky.“

Realizační tým:

PaedDr. Bc. Květa Trčková, ředitelka školy, školní koordinátor

Ing. Jana Sajdlová, třídní učitelka

Mgr. Pavlína Vlčková, třídní učitelka

Mgr. Alena Müllerová, párová učitelka

Mgr. Lenka Rybářová, párová učitelka

TEORETICKÁ VÝCHODISKA KOLEGIÁLNÍ PODPORY¹

Mgr. Ing. Vít Beran

2

V poslední době se hodně hovoří o dopadech učení na rozvoj dovedností žáků. Hattie (2009)² popisuje „viditelné učení“. „Viditelnost“ ve spojení „viditelné učení“ znamená v první řadě to, že se žákově učení stává viditelným pro jeho učitele. Zaručuje jasné rozpoznání těch rysů učení, které znamenají to, že v učení žáků nastal viditelný rozdíl a že všichni ve škole zjevně vědí, jaký účinek mají na učení v této škole (na učení žáků, učitelů, školních lídrů). „Viditelnost“ také znamená, že se výuka stává viditelnou pro žáka tak, že se může stát svým vlastním učitelem. To je zásadní rys celoživotního učení a sebeřízení a také základem pro lásku k poznávání, k níž bychom chtěli žáky přivést. „Učení“ v našem spojení „viditelné učení“ znamená, jak přistupujeme k vědění a k chápání, a také co děláme pro žákově učení. Argumenty předkládané v knize Visible Learning (Hattie, 2009)³ nejsou pouhým shrnutím. Visible Learning bylo založeno na více než 800 metaanalýzách 50 000 výzkumných článků, které pojednávaly o přibližně 150 000 měřeních velikosti účinku, věcné významnosti a o asi 240 milionech žáků. Hattie dokládá, že Společné plánování, Společné učení a zejména i Společné vyhodnocování (pravidlo 3xS) důkazů učení má největší vliv na pedagogický rozvoj učitelů a tím i na efektivitu učení.

Od školního roku 2011/2012 jsme v ZŠ Kunratice zavedli ve vazbě na Projekt pedagogického rozvoje školy (PPRŠ), na jehož vzniku se podílí všichni pedagogové školy, i Plány osobního pedagogického rozvoje (POPR). Cíle POPR každý dokládá ve svém pedagogickém portfoliu. Každý pedagog si plánuje obvykle dva až tři cíle. V prvním roce měli pedagogové velkou svobodu při výběru cílů. Postupně jsou cíle více propojovány s PPRŠ.

Je možno předpokládat a s odkazem na průběh a výstupy projektu Cesta ke kvalitě (Chvál, 2012)⁴ a šetření v práci Kolegiální podpora jako cesta k rozvoji školy (Mayerová, 2015)⁵, že rozvoj kolegiální podpory způsobuje kvalitu a vnitřní motivaci pedagogů. Lze konstatovat, že kvalitní osobnosti vychovávají a jsou vzorem pro rozvoj dalších osobností.

Současně se hovoří o roli ředitele jako o roli pedagogického lídra, který má ovlivňovat rozvoj a udržitelnost kvality v organizaci, kterou řídí. Je smutné, že školský terén není na toto připraven. Chybí kvalitní ředitelské osobnosti, chybí ředitelé pedagogičtí lídři, chybí ředitelé, kteří své lídrovství zvládnou předat dalším, kteří v té chvíli, díky svým dovednostem a znalostem, se stávají lídry změny. Často se jedná o výborné učitele, o učitelské osobnosti. Je smutné, že často v těchto osobnostech vidí ředitelé škol konkurenty a nikoliv pomocníky. Školy jsou řízeny a ředitelé si neuvědomují, že musí umět rozlišit KDY ŘÍDIT a KDY VÉST. Kdy vést z roviny vedení školy a kdy vytvářet prostor pro „bezpečnou podporu“, tedy podporu mentor – učitel, respektive kolega – kolega. Je smutné, že řada ředitelů škol si zatím neuvědomuje význam kolegiální podpory ve své škole.

- 1 Text úvodního příspěvku čerpá z Beran, V.: Podpora začínajících učitelů a jejich rozvoj ve školské praxi a na příkladu vybrané školy. Praha: Univerzita Karlova v Praze Pedagogická fakulta, Centrum školského managementu, 2015.
- 2 Hattie, John. Visible Learning: A Synthesis of Over 800 Meta-Analyses Relating to Achievement Routledge, 2009. ISBN 978-0415476188.
- 3 ibid.
- 4 Chvál, M.: Školy na cestě ke kvalitě: systém podpory autoevaluace škol v ČR. Praha, NUOV 2012 ISBN 978-80-86856-90-2.
- 5 Mayerová, M.: Kolegiální podpora jako cesta k rozvoji školy. Brno: MUNI FF, 2015.

2.1 PROFESNÍ ROZVOJ A JEHO PODPORA

Dozrát do profesní kvality vyžaduje celoživotně propojit pedagogickou práci s profesním rozvojem. Řada domácích i zahraničních studií ukazuje, že kvalita vzdělávacího systému je přímo závislá na kvalitě učitelů, jejich kvalifikaci, profesní zdatnosti, pedagogickém mistrovství a entuziasmu (interní materiál projektu Kariérní systém). Autoři projektu Kariérní systém jsou přesvědčeni, že zavedení kariérního systému učitelů a ředitelů je krokem žádoucím, který má velký potenciál ke zvýšení kvality učitelské profese a školství jako celku.

Profesní rozvoj je tématem pro všechny učitele a rozhodně nesmí být chápán pouze jako účast na kurzech dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků (DVPP). Profesní rozvoj učitelů ovlivňuje jak školní kultura, tak profesní zdatnost zkušenějších kolegů například při uvádění nových nebo začínajících učitelů, dále v mentoringu, nebo v koučování, týmové nebo párové výuce a podobně.

Ve svém výzkumu Huberman (1989, 1993)⁶ zjistil, že v každém období svého odborného rozvoje prožívají učitelé významné momenty náročného a často složitého profesního rozhodování. Toto rozhodování se týká především směřování jejich další profesní kariéry. U začínajících učitelů dochází zpočátku k objevování a stabilizaci, v dalších obdobích například ubývají ambice, dochází k přehodnocování kariérních cílů a ke stagnaci.

Berliner rozpracoval kognitivně orientovaný pětistupňový model profesního rozvoje učitele, který se skládal z etap: 1. začátečník/novic; 2. pokročilý začátečník; 3. kompetentní učitel; 4. zkušený učitel – pedagogický mistr a 5. expert. Nejvyšší fázi profesního rozvoje charakterizuje intuitivním uchopením pedagogické situace. Hovoří o tom, že učitelův výkon je plynulý. „Učitel zdánlivě nevynakládá žádné zvláštní úsilí a jeho pedagogické plánování je flexibilní. Učitel je schopen anticipovat události, tedy nikoliv je pouze řešit, a současně si je vědom v rámci procesů učení/vyučování univerzálních schémat a jejich manifestace v konkrétním dění ve třídě.“

(Berliner, 1995, s. 47–48)⁷

BERLINERŮV PĚTISTUPŇOVÝ MODEL UČITELOVA VÝVOJE

1. Učitel začátečník/novic se zaměřuje ve třídě na okamžité přežití, soustředí se spíše na obsah, hledá návody, krátkodobě plánuje a většina jeho profesního učení probíhá na základě imitace nebo rad od druhých.
2. Pokročilý začátečník má své vyučovací postupy automatizované, začínají nabývat rutinní povahy. Na základě získávání zkušeností učitel postupně postihuje podobnosti, vytváří si určité vzorce a schémata, podle kterých jedná. Od jednotlivých reakcí na pedagogické situace dochází k vytváření strategií. Je již schopen klást si otázky a hledat odpovědi ke své výuce.
3. Kompetentní učitel vlastní již repertoár strategií, které využívá. V této fázi je učitel již natolik sebevědomý, že je schopný improvizovat, vědomě rozhodovat o konkrétních postupech v daném kontextu. Kompetentní učitel se již nesoustředí pouze na obsah vyučování, ale na žáka a jeho potřeby.
4. Zkušený učitel se řídí intuicí spolu s explicitními pravidly. Vyučování je stále více zaměřováno na žáka.
5. Učitel – expert je nejvyšší fází profesního rozvoje, která je charakterizována intuitivním „uchopením“ pedagogické situace. Učitelův výkon je plynulý, zdánlivě nevynakládá žádné zvláštní úsilí, plánuje flexibilně. Expert události nejen řeší, ale i očekává. Zná univerzální schémata v rámci procesů učení vyučování a jejich manifestaci v konkrétním dění ve třídě.

Existují i jiná členění. Například Píšová (2011)⁸ přibližuje šestistupňové pojetí Ste-

6 Huberman, M.: The Live sof Teachers. Enflisch translation, London: Casell, New York: Teacher´s College Press, 1993.

7 Berliner, D. C.: Teacher Expertise. On Anderson, L. W. (Ed.) International Encyclopedia of Teaching and Teacher Education. Oxford: Elsevier Science Ltd, 1995. s. 61-66.

ffyho: 1. učitel novic, 2. začínající učitel; 3. učitel profesionál; 4. učitel expert; 5. výtečný/excelentní učitel; 6. emeritní učitel. Tomková a kol. (2012)⁹ popisuje další etapu učitelova vývoje. Je jím úroveň s názvem kompetentní učitel. Kompetentní učitel je vybaven a efektivně využívá repertoár strategií. Díky této dovednosti úspěšně zvládá jak spolupráci s kolegy, tak i běžné situace ve třídě. V této etapě je sebevědomým učitelem a podle potřeby se vědomě rozhoduje a improvizuje v konkrétních postupech a v daném kontextu. Kompetentní učitel vnímá každého jednotlivého žáka a soustředí se na jeho individuální vzdělávací potřeby. V této etapě pedagogického rozvoje učitel středně i dlouhodobě plánuje a stanovuje si své priority.

Tomková a kol. (2012)¹⁰ popisuje, že: „zkušený učitel/pedagog směřuje svůj profesní výkon intuicí ve vazbě na jasně stanovená pravidla/principy. Nejvyšším stupněm pedagogického rozvoje je stupeň učitel-expert“. V této etapě učitele charakterizuje plynulý a stabilní výkon propojený s dovedností flexibilně a efektivně plánovat. Každý učitel k této etapě profesního vývoje však nemusí dospět. Nicméně rozdíly mezi začínajícími a zkušenými učiteli-experty jsou jak při plánování výuky, tak i ve vlastní výuce. Například začínající učitelé nejsou dostatečně flexibilní a mají menší schopnost improvizace zejména v nepředvídatelných a složitých pedagogických situacích. Současně si často neuvědomují své chyby. Tuto dovednost mají jejich zkušenější kolegové. Tomková a kol. (2012)¹¹ konstatuje, že je zřejmé, že tito učitelé ještě stále nedošli k sebepoznání, k úplnému sebepoznání.

2.2 KULTURA ŠKOLY A UDRŽITELNOST PROFESNÍHO ROZVOJE

Ve vztahu k udržitelnosti pedagogického rozvoje je však potřeba podporovat rozvoj takové školní kultury, která podporuje vzájemnost učitelů, jejich spolupráci a otevřenost. Pojem školní kultury spočívá v dlouhodobých přesvědčeních, ve vzorcích chování a postojích, které ovlivňují samy základy školy a pedagogického rozvoje. Školní kultura se obvykle považuje za normativní klíčovadlo, jímž určitá škola drží pohromadě. Pol a kol. (2006, s. 202)¹² na závěr konstatuje: „Kultura školy totiž bývá odrazem toho, v co lidé věří, co považují za správné, určuje, co se ve škole vnímá jako možné či nemožné. Snahy měnit školu bez ohledu na stav její kultury nemívají šanci na významnější a dlouhodobější úspěch.“ Dále pokračuje: „Kultura školy není címsí, co by snad šlo jednou provždy „správně nastavit“, je sice setrvačná, ale přece se mění v čase. Mají-li být školy dlouhodoběji úspěšné ve své práci, pak by měly být schopny udržovat vědomí o tom, kde se kulturně nacházejí a co to vlastně znamená pro potřeby a možnosti jejich rozvoje.“

Udržitelnost pedagogického rozvoje je proces. V českých školách (Pol a kol., 2006, s. 108)¹³ lze vidět veliký potenciál pro rozvoj. Ten může být postavený na tom, že lidé ve škole si uvědomují některé hlavní hodnoty a také jsou si vědomi své odpovědnosti za chod zásadních procesů ve škole.

8 Pířová M., Duschinská K. a kol.: Mentoring v učitelství. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2011, 204 s. ISBN 978-80-7290-518-8.

9 Tomková, A.: Rámec profesních kvalit učitele. Hodnotící a sebehodnotící arch. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2012. 42 s. ISBN 978-80-87063-64-4.

10 ibid.

11 ibid.

12 Pol, M., Hloušková, L., Novotný, P., Zounek, J.: Kultura školy. Masarykova univerzita, Brno 2006. ISBN 80-210-3746-6.

13 ibid.

2.3 KOLEGIÁLNÍ PODPORA

Ve své magisterské diplomové práci Kolegiální podpora jako cesta k rozvoji školy (2015) Mayerová¹⁴ analyzuje rozvoj zavádění vnitřní podpory. Etapy vývoje kolegiální podpory a spolupráce popisuje jako důležitý prvek fungující organizace, který se během let vyvíjí, rozšiřuje a nabývá různých podob. Např. u škol, které se chtějí zapojit do projektu Pomáháme školám k úspěchu, se zkoumá, zda je každý pedagog ochoten v rámci projektu pracovat. Pedagogové mají možnost vývoj projektu ve škole ovlivňovat. Tato autonomie podporuje jak vnitřní motivaci pedagogů, tak i rozvoj kolegiální podpory. Samotný rozvoj pedagogů školy je dlouhodobý proces. Pro tento proces je významná otevřenost ke spolupráci, školní kultura, která minimalizuje bariéry a podporuje vytváření podnětného pracovního ale i osobního klima. Mayerová (2015)¹⁵ ve své práci nazvala období vývoje jí vybrané projektové školy za období „školy hledající“, „školy budující“ a následně jako „školy upevňující základy“.

Popisuje, že mezi strategiemi „školy hledající“ najdeme zavádění vnitřní bezpečné podpory (mentori, pároví učitelé). Rozvoj kolegiální podpory je, podle ní, patrný na „škole budující“. V této fázi vývoje školy je významné plánování a decentralizace, rozvoj vztahů a podob spolupráce (například spolupráce učitel – párový učitel) a všeho co vede k vytváření důvěrného a bezpečného prostředí a současně se odráží ve výuce a individualizaci vzdělávání žáků. Třetí fázi nazvala „škola upevňující základy“. Tato fáze je charakteristická rozvíjením jasnější a komplexnější podpory a spolupráce.

Kolegiální podpora je jedním z neefektivnějších nástrojů podpory pedagogického rozvoje pedagogů v projektu Pomáháme školám k úspěchu. Kolegiální podpora má vazbu na interní projektový nástroj Popis dobré školy, kde je včleněna do oblasti „Uskutečňované kurikulum“. Kolegiální podpora silně ovlivňuje školní kulturu. Projekt Pomáháme školám k úspěchu iniciovala a dlouhodobě podporuje THE KELLNER FAMILY FOUNDATION, rodinná nadace manželů Kellnerových.

2.4 MODEL KOLEGIÁLNÍ PODPORY – „3 X S“

Scénář 3xS vychází ze zjištění Johna Hattie a původně byl určen pro inspiraci účastníkům Letní školy projektu Spirála a projektu Pomáháme školám k úspěchu (aktivita KA1 projektu Spirála¹⁶ konaná v srpnu 2014 v Rožnově po Radhoštém). Scénář měl současně podpořit ty učitele, kteří spolupracují s týmem tvořícím MAPY UČEBNÍHO POKROKU (MUP) pro čtenářství v projektu Pomáháme školám k úspěchu, kteří chtějí zlepšovat výsledky své učitelské práce využitím kolegiální podpory. Kolegiální podpora je široký pojem. V pojetí autorů projektu Spirála jde o partnerskou a společnou práci dvou a více učitelů, kteří hledají ty nejlepší výukové postupy, které jejich práci přiblíží vizi, že se v jejich hodinách každý žák každých 45 minut naučí něčemu pro něj hodnotnému.

Nejde tedy o čistý mentoring, autoři a současně lektoři letní školy projektu Spirála neočekávali, že jeden člen společně pracující „jednotky“ je ten vědoucí a dovedný (mentor) a druhý ten, který ví a umí méně (mentee). Pojem kolegiální podpora znamená společnou práci lidí, kteří jsou si blízcí tím, co právě řeší, a mohou do spolupráce přinést vzájemně užitečné podněty. Pro dobrou partnerskou spolupráci se hodí komunikační a sociální dovednosti, které jsou s mentoringem spojovány.

14 Mayerová, M.: Kolegiální podpora jako cesta k rozvoji školy. Brno: MUNI FF, 2015.

15 Mayerová, M.: Kolegiální podpora jako cesta k rozvoji školy. Brno: MUNI FF, 2015.

16 „3 S“ forma kolegiální podpory - projekt SPIRÁLA, reg. č. CZ. 1. 07/1. 3. 00/48. 0046 pracovní materiál pro vzdělávací program LETNÍ ŠKOLA PRO UČITELE.

V českém vzdělávacím prostředí se předložené pojetí kolegiální podpory hromadně neuplatňuje, a tak není možné konstatovat, co se nejvíce osvědčilo. Letní škola se tak pro Českou republiku stala startem něčeho nového, co je užitečné dělat ve výuce. Je však možné již vycházet z toho, co učitelům ve výuce funguje.

K dosažení dobře zvolených vzdělávacích cílů vedou tři klíčové otázky:

- 1. Jak dobře volit vzdělávací cíl tak, aby byl pro mé žáky v tuto chvíli hodnotný?**
- 2. Z čeho a jak poznám, nakolik jsme cíle se žáky dosáhli?**
- 3. Čím jsem pomohl/a žákům cíle dosáhnout? Co víc či jinak bych mohl/a udělat příště?**

Neexistují univerzální postupy vhodné pro každého vyučujícího, každou skupinu žáků a každého jednotlivého žáka. Každý učitel je jedinečný a jde svou vlastní cestou. Každý učitel zná řadu metod a postupů pro rozvíjení čtenářské gramotnosti v češtině i v dalších předmětech. Je potřeba se soustředit na každého žáka a na to, jak mu prospívá učitelem zvolený způsob výuky, metody a postupy, které využívá.

Učitel by si měl klást následující otázky: Skutečně se v mých hodinách učí? Učí se žák tak, jak nejvíc mu jeho dispozice dovolují? Pomáhají mu mé oblíbené metody? Co mohu udělat pro to, aby se učil více?, atd.

Ve scénáři 3xS si aktéři projektu vyzkoušeli ideální model podporující rozvoj každého pedagoga. 3xS umožňuje sblížení pohledů skupinky učitelů na to, jak rozumět žakovským výkonům. Učitelé Společně plánují své učení, respektive co žáky naučí a jak to provedou. Následně a ideálně Společně učí a nakonec se učitelé Společně sejdou nad žakovskými výkony – např. nad vyplněnými pracovními listy, nad vyplněnými testy s otevřenými otázkami, nad epizodickými záznamy, nad nahrávkou z hodiny, která ukazuje žákův výkon. Diskutují o tom, jak výkonu rozumějí z hlediska učebních cílů – co žák pravděpodobně zvládá, co pravděpodobně nezvládá a co tomu v jeho výkonu nasvědčuje.

2.5 PÁROVÁ VÝUKA JAKO NÁSTROJ PODPORY UČITELŮ

Jednou z možností, jak podporovat pedagogický rozvoj učitelů, je umožnit jim párově učit. Párová výuka vychází z popsaného modelu kolegiální podpory „3 x S“. Pojem párová výuka je v odborné pedagogické literatuře popisován jako organizační způsob výuky žáků. Jedná se o výuku ve dvojicích. Košťálová (2012)¹⁷ uvádí, že tímto typem výuky lze reagovat na jedinečné potřeby žáka a díky tomu se žák může aktivně učit, být ve škole úspěšný, mít z učení radost. Učitel tohoto cíle dosáhne tehdy, kdy plánuje, diferencuje a realizuje výuku podle individuálních potřeb jednotlivých žáků, musí dobře poznat každého jednotlivého žáka a vytvořit bezpečné a vhodné učební klima. Pro diferencování výuky volí učitel různé cesty učení s cílem uspokojení potřeb všech žáků. To, co je popisováno vychází z konstruktivistické pedagogiky, z výuky orientované na žáka. Každý jednotlivý žák ve třídě je efektivně zapojen, každý žák se výuky aktivně účastní (Říhová, 2014).¹⁸

Tím, že se učitel může při párové výuce soustředit na určitou, předem domluvenou roli, více si zvnitřňuje strategii, kterou právě volí.

Jaké role při párové výuce mohou nastat? Je více možností jak párová spolupráce může fungovat. Například spolupracující vyučující mají pevnou roli, kdy jeden vykládá a druhý monitoruje. Jiná situace ve třídě nastává, když si vyučující své role při výuce střídají – v jedné části hodiny zadává instrukci/vykládá jeden z páru a druhý zadání zapisuje na tabuli/monitoruje a v další části hodiny se vymění. Co je podstatné? Oba vyučující musí vždy vědět, jakou funkci v jaké části hodiny právě zastávají (Košťálová, 2012¹⁹; Luhanová, 2013²⁰).

17 Košťálová, H., 2012. Párová výuka obecně [On-line]. Alice Škvárová 24. 10. 2012. [cit. 2015-1-24]. Dostupné z: <<http://www.zskunratice.cz/>>.

18 Říhová, Barbora, 2014. Jedna třída, dva učitelé. Lidové noviny. Praha: 2014, č. 27, s. 14.

19 ibid.

20 Luhanová, Alexandra, 2013. Jaká je úloha asistentů ve výuce? Kritické listy. Praha: 2013, č. 1, s. 6-7.

VÝČET PŘEDPOKLADŮ PÁROVÉ VÝUKY

- Pároví učitelé musejí být otevření a flexibilní. Musí mít odhodlání pomoci každému žákovi a musejí sdílet přesvědčení, že každý žák se může učit.
- Učitelé v páru musejí sdílet svá přesvědčení o výuce a učení a musejí si být blízcí stylem výuky. Musejí se navzájem respektovat a mít prožitek stejného cíle.
- Výzkumy poukazují, že impulz k týmovému učení by měl vzejít z těch, kdo by měli spolu učit, aby to mělo naději na úspěch.
- Cílem párové výuky není dobrá spolupráce mezi oběma učiteli – ta je podmínkou. Cílem je co nejvíce pomoci zlepšit výsledky každého žáka. Je proto třeba, aby výuka měla jasné vzdělávací cíle.

Košťálová (2012)²¹ dále významně konstatuje, že takto organizovaná párová výuka není státem podporovaná a škola si na ni musí získat mimorozpočtové zdroje. Párová výuka může být ale organizována ze státních prostředků. Například tehdy, když se učitelé domluví a rozvrh v paralelních třídách propojují. Podobně lze i při vysokém počtu žáků třídu dělit a i v tomto případě mohou učitelé dodržet z „3 x S“ společně alespoň dvě – tedy společné plánování a společné vyhodnocování. Tato forma spolupráce dvou učitelů, například začínajícího a zkušeného/mentora může být využita i pro běžné vyučování.

V literatuře je možné najít popis různých typů párové výuky. Šest typů párové/týmové výuky (dle Maroney (1995)²², Robinson and Schaible (1995)²³) je sestaveno z: 1. Tradiční týmová výuka; 2. Spolupráce během výuky; 3. Doplnková/podpurná výuka; 4. Paralelní výuka; 5. Diferencovaná výuka v téže třídě a 6. Monitorující učitel.

ŠEST TYPŮ „PÁROVÉ/TÝMOVÉ“ VÝUKY

1. TRADIČNÍ TÝMOVÁ VÝUKA: Učitelé participují na předávání nové látky. Např. jeden vykládá a druhý zatím vytváří před očima žáků pojmovou mapu k probíhajícímu výkladu.

2. SPOLUPRÁCE BĚHEM VÝUKY: Učitelé nepředávají výklad, ale před žáky vedou diskusi o daném tématu. Na diskusi se společně připravili.

3. DOPLŇKOVÁ/PODPURNÁ VÝUKA: Situace, kdy jeden vyučující je odpovědný za obsah výuky (téma) a druhý buď za studijní dovednosti, nebo za nabídku rozšiřující výuky k danému tématu.

4. PARALELNÍ VÝUKA: Vyučující společně připravili výuku, ale vyučují paralelně třídu rozdělenou na dvě (více) menší skupiny. Typické pro projekty nebo pro práci na řešení problémů.

5. DIFERENCOVANÁ VÝUKA V TÉŽE TŘÍDĚ: Žáci jsou rozděleni na skupinu, která zvládla základy problému a může řešit doplňkové a rozvíjející problémy, a na ty, kdo potřebují více procvičovat základy.

6. MONITORUJÍCÍ UČITEL: Jeden vyučující vede hodinu, vykládá a zadává úkoly. Druhý krouží po třídě a sleduje, jak se žáci „chytají“, kdo potřebuje pomoc nebo zda je třeba se u něčeho zastavit s celou třídou, zpomalit tempo nebo ho zrychlit.

Formu párové výuky v průběhu vyučovací hodiny lze různě kombinovat.

²¹ Košťálová, H., 2012. Párová výuka obecně [On-line]. Alice Škvárová 24. 10. 2012. [cit. 2015-1-24]. Dostupné z: <<http://www.zskunratice.cz/>>.

²² Maroney, S. 1995. Team Teaching. [On-line]. [cit. 2014-11-30]. Dostupné z: <<http://www.wiu.edu/users/mfsam1/TeamTchg.html>>.

²³ Robinson, B. & Schaible, R. (1995). Collaborative teaching: Reaping the benefits. College Teaching, s 57-60.

2.6 MENTORING – MENTOR A MENTEE

Dnes je podpora učitelům zprostředkována i prostřednictvím mentorů. Mentoringem se rozumí vztah dvou osob (ve škole například pedagogů), ve kterém hraje hlavní roli mentorování - předávání zkušeností. Zkušenosti předává mentor mentorovanému - mentee. Petrášková, Prausová a Štěpánek (2014) hovoří o vztahu mezi dvěma lidmi (mentor a mentee), jejichž cílem je profesionální rozvoj mentorovaného. Popisují, že mentor je profesionální, moudrá, vzdělaná, zkušená osoba, která je zároveň dostatečně vědomá individualita. Mentor mentorovanému pomáhá tak, aby se rozvíjel. Rozhodně se nesmí jednat o vztah, při kterém má mentorovaný jen přežít. Měl by jej podporovat, aby šel tou cestou, kterou chce jít. Aby si především uvědomil své vlastní hodnoty a sny. Mentor je pro mentorovaného vzorem, který čerpá ze svých zkušeností, je pro něj osobností. Současně i mentor se musel na své profesní dráze zabývat podobnými překážkami jako nyní mentorovaný. Mentorovaný - mentee je ten, koho mentor podporuje. Mentee si musí být s mentorem partnerem. V procesu mentoringu si obě strany musí porozumět a respektovat se. Velkou pozornost je potřeba věnovat propojení mentora a menteeho - učně (mentorovaného) a to zejména z toho důvodu, aby mentorovaný dokázal mentorovi říci i to, kde si je nejistý, když něčemu nerozumí, nebo co potřebuje, či co se mu nelíbí. Mentorovaný musí být zodpovědný. Měl by si být vědom toho, že jeho osobním rozhodnutím je učit se. Mentorovaný jde cestou postupných kroků. Tato cesta mu umožňuje dosáhnout výsledků, na kterých se předem domluvil s mentorem.

Mentoring v učitelství můžeme na základě uvedeného vymezit jako záměrný a dlouhodobě situovaný proces podpory, který je poskytovaný učiteli zkušenějším kolegou s cílem usnadnit procesy jeho profesního rozvoje (Pířová, Duschinská a kol., 2011, s. 46).²⁵ Tato podpora je určena všem učitelům. Uvádějící učitel se v současnosti dostává do role mentora. Mentor může začínajícího učitele inspirovat. Podporuje jej a pomáhá mu při osobním i profesním rozvoji. Mentoring začínajícímu učiteli (Duschinská, 2010)²⁶ zlepšuje jeho sebedůvěru, nabízí mu profesní rozvoj, poskytuje rady a informace. Také jej povzbuzuje při reflektování praxe, poskytuje mu personální podporu, zvyšuje jeho efektivitu a pracovní výkon. Velmi významné je i to, že rozvíjí uvědomění školní /firemní kultury a příslušnosti k ní.

2.7 KOLEGIÁLNÍ PODPORA V ZŠ KUNRATICE

Kolegiální podpora v ZŠ Kunratice probíhá v těchto podobách: Párová výuka, sdílení ve trojicích, otevřené hodiny a mentoring.

PÁROVÁ VÝUKA

Párová výuka je školám zapojeným do projektu nabídnuta jako jedna z forem nejefektivnější podpory pedagogického rozvoje a individualizace vzdělávání. Probíhá tak, že dva učitelé společně plánují, společně uskutečňují a společně vyhodnocují výuku na principu 3xS. Navíc díky podpoře projektu Pomáháme školám k úspěchu naprostá většina učitelů alespoň jednu až dvě hodiny v týdnu párově učí s kolegou, se kterým se předem domluví.

S finanční podporou rodičů prostřednictvím rodičovské organizace PATRON z.s. a podporou projektu Pomáháme školám k úspěchu, je od školního roku 2012/2013 tímto způsobem postupně vyučováno v 1. až 3. ročníku. Jde o společnou aktivitu

²⁴ Petrášková, M., Prausová, I., Štěpánek, Z.: Mentorink, forma podpory nové generace. Praha: Portál, 2014, s. 152 s. ISBN 978-80-262-0625-5.

²⁵ Pířová M., Duschinská K. a kol.: Mentoring v učitelství. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2011, 204 s. ISBN 978-80-7290-518-8.

²⁶ Duschinská, K.: Mentoring v procesu stávání se učitelem – Disertační práce. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2010. Vedoucí práce: Doc. PaedDr. Jaroslava Vašutová, Ph. D. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/97350/>.

rodičů, jejich rodičovské organizace a školy. Spolek Patron vše organizuje, škola jen rozhoduje, jestli podle počtu zájemců a celkové výše finančního daru bude párovou výuku v konkrétním ročníku zajišťovat. Pokud ano, je to spolek, který s jednotlivými rodiči uzavírá darovací smlouvy a následně takto získané finanční prostředky daruje na plat párových učitelů škole. Škola tak nezná a ani nesmí znát identitu jednotlivých dárců, ani výši jejich finančních darů. Tento model spolupráce je popsán v části o zapojení rodičů. Tato část obsahuje i popis všech pravidel, které musí škola i rodiče při systémovém dofinancování veřejného školství dodržovat, aby nedošlo k porušování právních předpisů nejen z oblasti školství. Rodičovská část publikace obsahuje i informace o dalších možnostech a jejich podmínkách financování párové výuky se zapojením rodičů.

SDÍLENÍ VE TROJICÍCH – „TRIKOLÓRY“

Touto formou sdílení se ZŠ Kunratice nechala inspirovat svými kolegy z druhé pilotní školy projektu Pomáháme školám k úspěchu ZŠ Mendelova v Karviné. Sdílení probíhá ve trojicích. Tři kolegové, kteří si rozumí a dle zadání mohou mít ve škole jiné postavení/pracovní náplň, se cyklicky navštěvují ve vyučovacích hodinách – vždy jeden z nich vyučuje, druhý poskytuje vyučujícímu zpětnou vazbu a třetí poskytuje zpětnou vazbu učiteli, který poskytoval zpětnou vazbu. Tři vyučující tak společně reflektují výuku, nebo společně plní zadaný vzdělávací úkol a ještě se zdokonalují v poskytování zpětné vazby, v symetrické komunikaci a podobně.

OTEVŘENÉ HODINY

Vyučující, většinou pedagogický lídr, pozve své kolegy na cíleně připravenou výuku s objednávkou, na co se mají v průběhu vyučování zaměřit. Vyučující současně formuluje pro kolegy objednávku, která i jemu má poskytnout zpětnou vazbu. Po zrealizované hodině, nejlépe ještě ten samý den, se všichni zainteresovaní sejdou a hodinu zreflektují. Je ideální, pokud je toto setkání také moderované. Podobně se mohou setkávat, navštěvovat v hodinách, následně sdílet nejrůznější skupiny pedagogů (např. jedna z interních mentorek nabídla všem kolegům, že ji mohou po celý školní rok v určený den v týdnu navštívit ve vyučování).

MENTORING V ZŠ KUNRATICE

Zavedení interních mentorů do života školy umožnil ZŠ Kunratice projekt Pomáháme školám k úspěchu. Díky tomuto projektu měli možnost pedagogové ZŠ Kunratice poznat bezpečnou a symetrickou podporu poskytovanou externí mentorkou, v projektu zařazenou v postavení pedagogické konzultantky. Právě její pedagogická aktivita a odvaha vyvolala potřebu mít ve škole někoho, na koho se s důvěrou mohou obrátit, aniž by vedení školy vědělo, jakou objednávku pedagogická konzultantka od učitele dostala. Pedagogický rozvoj učitelů a poznání, že symetrická a bezpečná podpora mentorů a dalších školních lídrů podporuje pedagogický úspěch učitelů, působí na vnitřní motivaci pedagogů. Současně silně ovlivňuje školní kulturu. Zavádění interních mentorů je proces, který vyžaduje jak kvalitní výběr mentorů, tak podporu jejich cíleného rozvoje. Rozvoj interních mentorů je v ZŠ Kunratice plánován. Plán si sestavují sami mentoři a je oponován učitelským sborem i vedením školy. Cílem je zavedení efektivního a udržitelného systému bezpečné podpory formou interních mentorů/mentoringu na škole. Do role mentorů jsou navrhováni zkušení učitelé – osobnosti, kteří jsou svými kolegy uznáváni a vyhledáváni. Začínající učitelé si mohou z mentorů zvolit toho, se kterým se jim bude dobře spolupracovat. Skupina začínajících učitelů je navíc cíleně supervidována jednou z mentorek, která je i proaktivně podporuje. Součástí školní kultury je zásada, že vedení školy se bez výslovného souhlasu mentorovaného nedozví nic o realizované podpoře.

2.8 SEZNAM DALŠÍCH POUŽITÝCH INFORMAČNÍCH ZDROJŮ

1. Beran, V.: Jak si udělat školu na míru. Agentura STROM, Praha 1996.
2. Beran, V.: PROČ tvořit ŠVP? Nakladatelství Dr. Josef Raabe, Praha 2005.
3. Beran, V.: Veřejně nepublikované interní dokumenty ZŠ Kunratice, 2010 – 2015.
4. Brdička, B., Zjevné učení podle profesora Hattie. Metodický portál: Články [online]. 27. 01. 2015, [cit. 2015-01-27]. Dostupný z WWW: <<http://spomocnik.rvp.cz/clanek/19585/ZJEVNE-UCENI-PODLE-PROFESORA-HATTIE.html>>. ISSN 1802-4785.
5. Cangelosi, J. S.: Strategie řízení třídy. Portál, Praha 1994.
6. Čakrt, M.: Typologie osobnosti. Management press, Praha 2005.
7. Čapek, R.: Třídní klima a školní klima. Praha: Grada, 2010. 328 s. ISBN 978-80-247-2742
8. Eger, L.: Řízení školy při zavádění školního vzdělávacího programu. Plzeň: Fraus, 2006. 224 s. ISBN 80-7238-583-6.
9. Hattie, J.: Visible Learning for Teachers. Maximizing Impact on Learning. London and New York: Routledge, 2012. 309 s. ISBN 978-04-1569-015-7.
10. Hloušková, L.: Proměna kultury školy v pedagogických diskurzích. Brno: Masarykova univerzita, 2008, 106 stran. ISBN 978-80-210-4813-3.
11. Holt, J.: Jak se děti učí. Agentura STROM, Praha 1994.
12. Holt, J.: Proč děti neprospívají. Agentura STROM, Praha 1994.
13. Kasíková, H. - Valenta, J.: Reformu dělá učitel. STD, Praha 1994.
14. Kasíková, H.: Kooperativní učení, kooperativní škola. Portál, Praha 1997.
15. Kopřiva, P., Nováčková, J., Nevolová, D., Kopřivová, T.: Respektovat a být respektován. Spirála, Kroměříž 2006.
16. Korthagen, F.: Jak spojit praxi s teorií: Didaktika realistického vzdělávání učitelů. Paido, Brno 2011.
17. Košťálová, H., Straková, J. a kolektiv autorů: HODNOCENÍ – důvěra, dialog, růst. SKAV, Praha 2008.
18. Kovalíková, S.: Integrovaná tematická výuka. Spirála, Kroměříž 1995.
19. Lazarová, B.: O práci zkušených učitelů. Paido, Brno 2011.
20. Maňák, J., Janík, T., Švec, V.: Kurikulum v současné škole. Paido, Brno 2008.
21. Miková, Š., Stang, J.: Typologie osobnosti u dětí. Portál, Praha 2010.
22. Milkovich, G. T. - Boudreau, J. W.: Řízení lidských zdrojů. Grada, Praha 1993.
23. NEMES - kolektiv autorů: Jak měnit a rozvíjet vlastní školu? Strom, Praha 1994. ISBN 80-901662-2-9.
24. Nezvalová, D.: Kultura školy a klima školy. Olomouc: Přírodovědecká fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, 2006.
25. Pasch, M., Gardner, T. G., Langer, G. M., Stark, A. J., Moody, Ch. D.: Od vzdělávacího programu k vyučovací hodině. Portál, Praha 1998.
26. Píšová, M., Černá, M.: Pro mentory v projektu Klinický rok. Univerzita Pardubice, Pardubice 2006.
27. Píšová, M., Najvar, P., Janík, T. a kolektiv: Teorie a výzkum expertnosti v učitelství profesí. Masarykova univerzita, Brno 2011. ISBN 978-80-210-5744-9.

28. Pol, M., Hloušková, L., Lazarová, B., Novotný, P., Sedláček, M.: Když se školy učí. Masarykova univerzita, Brno 2013.
29. Pol, M.: Škola v proměnách. Masarykova univerzita, Brno 2013.
30. Rutová, N. a kolektiv autorů: Učím s radostí. Agentura STROM, Praha 2003.
31. Spilková, V.: Jakou školu potřebujeme? Agentura STROM, Praha 1997.
32. Šafránková, K. a kolektiv autorů: Kritické listy. RWCT, Praha čtvrtletník 2001 – 2013.
33. Štybnarová, J.: Vzájemné učení škol v oblasti autoevaluace. NUOV, Praha 2011.
34. The Kellner Family Foundation, 2015. Projekt „Pomáháme školám k úspěchu“ [On-line]. [cit. 2015-02-20]. Dostupné z: <http://www.kellnerfoundation.cz/>.
35. Walterová, E.: Kurikulum. CDVÚ MU, Brno 1994.
36. „Whitmore, J.: Koučování. Management press, Praha 2013.

KOLEGIÁLNÍ PODPORA FORMOU PÁROVÉ VÝUKY POHLEDEM PEDAGOGŮ

3

Mgr. Kateřina Šafránková, Mgr. Květa Krüger

CO JE PÁROVÁ VÝUKA?

Párová výuka je práce dvou, kteří společně plánují, realizují a reflektují výuku pro stejnou skupinu učících se ve stejném čase. Během výuky mohou mít jednotliví učitelé pevné role (jeden zadává skupinovou práci, druhý pomáhá žákům vytvořit skupiny), nebo se role mohou střídat (jeden zadává instrukci, druhý ji zapisuje; v další části hodiny se vymění). Hlavní výhodou párové výuky je „více očí, rukou a hlav“ ve výuce – dva učitelé mohou více vidět, slyšet, pozorovat a o svých postřezích si mohou po skončení výuky popovídat. To jim pomůže lépe reflektovat a vyhodnocovat výuku a připravit se na další hodiny. Dva vyučující také individuálně pomohou více žákům – to je důležité zejména ve více početných nižších ročnících, kde žáci vyžadují pomoc nejen s učením se znalostem a dovednostem, ale i s běžnými úkony.

Hlavním cílem párové výuky je diferencovaná (individualizovaná) výuka, během které se každý žák co nejčastěji zapojí, každý má příležitost se učit a zlepšovat své výsledky.

PÁROVÁ VÝUKA V ČESKÉ REPUBLICĚ

Párová výuka má v České republice počátky v roce 2010, kdy se začal pilotovat projekt Pomáháme školám k úspěchu ve školách v ZŠ Kunratice a ZŠ Mendelova Karviná. Vedle mnoha důležitých a potřebných služeb (např. role tzv. pedagogického konzultanta) se ve školách ustavila také pozice tzv. druhého učitele ve třídě. Postupem času se podařilo dosáhnout toho, že některé dvojice učitelů přešly do další fáze a začaly učit tzv. párově. Nasbírané cenné zkušenosti učitelů i vedení z těchto škol mohou posloužit ostatním školám jako inspirace a návštěva ve výuce, kde se učí párově, může být vzorem, modelem či příkladem učitelům, kteří se o párové výuce chtějí dozvědět více, příp. s ní také začít na své škole.

ROZDÍL MEZI PÁROVÝM UČITELEM A ASISTENCÍ

Nejčastější forma přítomnosti další osoby ve výuce je asistent pedagoga pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP). Konkrétní žák má k dispozici asistenta pedagoga, který mu pomáhá zvládat běžné úkony i náročnější úkoly, jež jsou v hodině požadovány. Asistent pedagoga se s učitelem domluví na míře svého zapojení a například v případě, kdy jeho žák není ve škole, může učiteli vypomáhat i s vedením či řízením pedagogického procesu. Jeho hlavní úloha je však asistovat žákům se speciálními vzdělávacími potřebami, aby se mohli hladce zapojit do výuky. Druhý učitel ve třídě je pozice, která je ve školách už delší dobu známá a využívána. Druhý učitel pomáhá hlavnímu učiteli i žákům v případě, že je to potřeba. Hlavní učitel se s druhým učitelem domluví na míře jeho zapojení a samostatnosti. Je to však právě on – hlavní učitel – kdo určuje cíle i způsoby výuky a také hodnocení. Hlavní učitel má stále zodpovědnost za průběh vzdělávání svých žáků. Žáci vědí, kdo je hlavní učitel, a v důležitých okamžicích se na něj obracejí. V případě párové výuky jsou oba učitelé

rovnocenní – před rodiči, kolegy i dětmi. Není určeno, kdo je hlavní učitel a kdo je druhým učitelem. Oba pracují se stejnou mírou zodpovědnosti i kreativity. Oba do přípravy, realizace i reflexe vstupují se stejnými právy a povinnostmi. Žáci v hodinách, kde párová výuka probíhá, nevnímají žádný rozdíl v pravomocích učitelů a obracejí se na oba podle svých potřeb. Párová výuka je profesionální soudržnost dvou kolegů – pedagogů, kteří se vzájemně respektují a dobře znají. Díky tomu mohou dobře spolupracovat a nabízet žákům to nejlepší, na čem se domluví. I ve školách, kde už párová výuka běžně probíhá, prošli učitelé několika fázemi, než k ní dospěli. Na počátku se jednalo spíše o výuku v asistentské formě, z níž se v případě vytrvalého úsilí obou zapojených profesionálů – hlavního učitele i druhého učitele – vyvinula skutečná párová výuka.

VÝHODY PÁROVÉ VÝUKY PRO ŽÁKY I UČITELE

Párová výuka má pro žáky řadu výhod, zejména podporuje větší zapojení všech žáků do výuky. Přítomnost párového učitele v hodině zvyšuje individuální přístup k žákům. Více učitelů znamená také větší různorodost způsobů zadávání, vysvětlování, modelování, poskytování zpětné vazby, vyhodnocování apod. Každý učitel má jiný styl a díky tomu má více žáků možnost zažít v jedné hodině přístup, který jim vyhovuje (jeden učitel zadává práci, druhý modeluje, jak by nad úkolem přemýšlel on). Žáci dostávají od dvou učitelů více péče a pozornosti.

Učitelé se během párové výuky učí navzájem, protože každý z nich přináší do společné práce svoje vlastní zkušenosti, znalosti a postoje. Při společném plánování, vedení i vyhodnocování hodin se navzájem inspirují, jeden druhému ukazují, co je v dané situaci napadá, co všechno je třeba vzít v potaz, kam sáhnout pro radu či poučení apod. Další výhodou párové výuky pro učitele je možnost zkoušet věci, které jsou obtížné, vyžadují větší přípravu, více zkušeností s vedením výuky, čili jsou pro učitele z různých důvodů výzvou. Učitel podpořený párovým kolegou se může odvážně vydat i mimo svou komfortní zónu, začít s metodami, které si osvojil na semináři, pustit se do náročnějších kooperativních metod, rozhodnout se pro změnu celého konceptu předmětu (např. učit čtení pomocí jiné metody než dosud), učit žáky více metakognitivních postupů, používat jinou učebnici, jiné formy hodnocení apod. Učitelé si mohou práci rozvrhnout tak, aby pokryli potřeby všech žáků ve třídě a zvládli všechny překážky, které se při realizaci mohou objevit. Učitel, který má za sebou úspěšnou hodinu vedenou párově, se jistě rozhodne podobný postup, metodu, formu realizovat i v případě, že bude ve třídě sám. Ve výsledku se tedy jedná o efektivní způsob profesionálního růstu učitelů.

RIZIKA PÁROVÉ VÝUKY

Učitelé mohou mít při párové výuce vyšší očekávání na sebe i na své žáky. Podmínky pro to, aby se všichni pohybovali v zóně nejbližšího vývoje a nespokojili se s malými nároky, jsou v párové výuce ideální. Učitelé mají v sobě navzájem velkou podporu, žáci mají k dispozici dvojnásobnou pozornost a péči a různorodou formu podpory, je tedy čas na odvážné kroky k vyšším cílům. Velkým rizikem párové výuky je setrvávání v zaběhaných postupech a nevyužití příležitostí, které tato forma výuky nabízí. Pokud se učitelé spokojí s tím, že si spolu dobře rozumějí a vše jim „šlape“, mohou mít z výuky dobrý pocit. Je však třeba mít na paměti, že cílem párové výuky není dobrá spolupráce mezi oběma učiteli – ta je podmínkou. Cílem je co nejvíce zlepšit výsledky učení každého žáka.

PŘÍSPĚVKY PRAXE POHLEDEM PEDAGOGŮ Z JEDNOTLIVÝCH ŠKOL

4

Sborník příspěvků a zkušeností různých škol – metodický materiál podporující zavádění párové výuky v základních školách Dobronín, Sedlčany, Staňkov, Mnichovice, Jesenice, Písek, Jílové a Kunratice

4.1 JAK JSME ZAČÍNALI S PÁROVOU VÝUKOU NA NAŠÍ ŠKOLE?

Otázky: jak k tomu došlo, kdo to určil, jak jsme se vybírali, jaké předměty jsme volili a proč, počet hodin, rozvrh, proběhlo vyjasňování kompetencí, jaký jsme si stanovili cíl pro párovou výuku, co vám při zavádění pomáhalo, v čem jste vnímali úskalí, pravomoci, udělali bychom něco jinak, co?

ZŠ DOBRONÍN: JAK JSME ZAČÍNALI S PÁROVOU VÝUKOU?

Pohledem Jaroslava Petřivého, zástupce ředitele

Základní škola a mateřská škola Dobronín se v tomto roce zapojila do projektu nadačního fondu Kamarádi vzdělání České bankovní asociace Kolegiální podpora formou párové výuky. Účast nám byla nabídnuta ZŠ Kunratice, která tento projekt zastřešuje. Společně jsme prodiskutovali obsah projektu a rozhodli jsme se zapojit. V projektu zastávám funkci školního koordinátora.

Spolupráci vyučujících v jakékoliv formě považujeme za velmi důležitou. Naše škola byla již před lety účastníkem projektu Vysočina Education Kolegiální hospitace, který nám spolupráci učitelů umožnil (i když nešlo o žádnou formu párové výuky). V posledních letech jsme na škole nastartovali společné vyučování dvou učitelů, kdy jsme do tříd jako další pedagogy zařadili kolegyně ze školní družiny, které o to měly zájem. Tuto formu výuky jsme začali používat hlavně ve třídách s vyšším počtem dětí. Co mě vedlo k zapojení do projektu?

Já osobně jsem takovéto výuce velmi nakloněn. Již téměř před 20 lety jsme společně s paní učitelkou učili dvě paralelní třídy (od 1. do 5. ročníku). Ty byly umístěny v pavilonu školní družiny, takže jsme měli to štěstí, že celé dopoledne byly na poschodí pouze tyto dvě třídy. Začínali jsme nejdříve společnými přestávkami, společnými herními aktivitami a pak přidali společné výchovy – tělesnou, hudební a výtvarnou). A protože se nám to velmi osvědčilo, začali jsme zařazovat společnou výuku v našich třídách i v tzv. hlavních předmětech. Používali jsme již tehdy formy párové výuky, společné vedení hodiny, rozdělení tříd do skupin pod vedením jednoho učitele, využití jednoho z nás k individuální práci se žákem, atd.

Častokrát se nám stávalo, že jsme měli děti v obou třídách i na chodbě, učili jsme i na školní zahradě, na kterou byl z pavilonu družiny přímý vstup. S těmito vlastními zkušenostmi jsem velmi rád, že párovou výuku kolegům ve škole můžeme umožnit a že nám k tomu v tomto školním roce výrazně pomáhá i tento projekt.

Jak jsme začínali:

Po úvodní schůzce na začátku září jsme společně s panem ředitelem seznámili na poradě všechny kolegy se zadáním projektu a vyzvali je k tomu, aby sami vyhodnotili, kdo má o tuto formu práce zájem. Podle zadání projektu se na naší škole jednalo

o dvě dvojice učitelů. Záměrem jsme měli více, přednost jsme dali vyučujícím z obou tříd 1. a 2. ročníku, na které měl být projekt zaměřen. Zároveň jsme jako vedení školy uvítali možnost sestavení dvojic učitelů tak, že bylo možné ke stávajícím zkušeným učitelkám přiřadit učitelky, se kterými v budoucnu počítáme. Obě dvojice se na spolu práci domluvily, vše bylo na bázi dobrovolnosti.

Paní učitelka Horská vytvořila dvojici s paní učitelkou Šestákovou, která byla na naší škole „nováčkem“ a navíc v současné době studuje obor učitelství na 1. stupni. Tím jsme se jí snažili vytvořit příležitost si práci učitelky na 1. stupni prakticky vyzkoušet.

Paní učitelka Mikulášková vytvořila dvojici s paní učitelkou Pospíchalovou. Tato dvojice k párovému vyučování přímo vybízela. Paní učitelka Pospíchalová je v současné době na rodičovské dovolené a již u nás učila. V loňském školním roce za paní učitelku Mikuláškovou v případě její nepřítomnosti zastupovala. Třídu dobře zná a navíc v příštím školním roce by měla po rodičovské dovolené nastoupit právě do třídy 1. ročníku. Zde jsme se jako vedení školy snažili umožnit paní učitelce pozvolné zapojení se po delší nepřítomnosti.

Můj osobní podíl na průběhu projektu:

Kromě plnění různých organizačních záležitostí pro mě bylo další zapojení v projektu už jen velmi příjemnou záležitostí. Velmi brzy bylo jasné, že obě dvojice mají nejlepší předpoklady pracovat týmově, vzájemně se doplňovat, obohacovat se a co je pro mě hlavní, „sedly si“ nejen navzájem, ale i dětem. Takže jsem se chodil jenom dívat a nabíjet se pozitivní energií, která v hodinách panovala. Párové učení hodnotím velmi pozitivně, do budoucna bych chtěl tuto formu výuky podporovat. Otázkou a limitujícím faktorem pro mě zůstává otázka financování. V našich podmínkách si zatím nedokážu představit finanční spoluúčast rodičů, případně zřizovatele.

Pohledem třídní učitelky Dagmar Mikuláškové

Jsme škola zapojená do projektu Pomáháme školám k úspěchu. V rámci tohoto projektu jsme měli možnost navštívit jiné školy a jiné kolegy ve výuce. Nejednou jsme viděli ve výuce dva pedagogy. Začali jsme se o takovouto výuku zajímat. Prvně jsme se pokoušeli spolupracovat s našimi vychovatelkami. Domlouvali jsme se podle potřeby na konkrétní hodiny. Zjistili jsme, že takováto výuka je pro nás efektivnější a přináší více možností individuálního přístupu dětem. Přihlásili jsme se proto do projektu Spirála, kde se nám na letní škole dostalo i metodického návodu, jak společně naplánovat, společně odučit a společně vyhodnotit výuku. Nebylo to však ještě opravdové párové učení, spíš dvoje oči v hodině. Po skončení projektu jsme však věděli, že společné plánování, společná přítomnost v hodině a společná reflexe po hodině je velice přínosný způsob výuky pro všechny zúčastněné. Proto, když se objevila nabídka účasti v tomto projektu na párové učení, šli jsme do toho.

Oslovila jsem paní učitelku, která má v září nastoupit zpět do školy po rodičovské dovolené. Bude mít třídu 1. ročníku, já mám 1. třídu letos. Napadlo mě, že pokud bude mít možnost již letos v mojí třídě párově učit, bude její návrat do vyučovacího procesu plynulejší. Paní učitelka bez většího rozmyšlení souhlasila.

Domluvily jsme se na dvou hodinách v týdnu, pravidelně vždy ve středu a pak nárazově podle potřeby a akcí (projektový den, předvánoční akce ...).

Naším cílem bylo opravdu párově učit. Být v hodinách rovnocennými partnery, při

aktivitách se střídat. Hodně nám pomohlo, že se společně známe již delší dobu, známe i naše způsoby učení. Velkou výhodou je, že jsme obě místní, ale i tak jsme v průběhu roku narážely na časovou vytíženost nás obou. Za sebe však mohu napsat, že v párové výuce vidím veliký smysl, přínos pro oba učitele a hlavně veliký přínos pro děti.

Pohledem párové učitelky Evy Pospíchalové:

V současné době jsem na rodičovské dovolené. Do školy jsem chodila suplovat za kolegyni Dášu v době její nepřítomnosti. Když se mi od letošního školního roku naskytla možnost učit s ní párově v 1. třídě, neváhala jsem. Příští rok mě čeká vlastní 1. třída. Navíc se na naší škole začala učit matematika metodou prof. Hejného a takto se s ní mohu lépe seznámit přímo v praxi.

S Dášou jsme se znaly, já k ní chodila na náslechy už když jsem studovala a bývala i mojí třídní učitelkou. Proto jsme začaly hned od začátku učit párově.

Pohledem třídní učitelky Aleny Horské a párové učitelky Ivany Šestákové

Naše škola je zapojena do projektu Pomáháme školám k úspěchu a spolupracuje se ZŠ Kunratice, která je leadrem projektu. Tato škola má již dlouholeté zkušenosti s párovou výukou a pro letošní školní rok 2015/2016 nás přizvala k tomuto projektu.

Oslovila mě Alena Horská, učitelka na 1. stupni, která se mnou také učí němčinu na 2. stupni. Mě její nabídka zaujala, hlavně také proto, že v současné době studuji obor Učitelství na 1. stupni a tuto nabídku jsem vnímala jako dobrou příležitost seznámit se s prací prvostupňové učitelky. Pro párovou výuku jsme zvolily český jazyk a matematiku, protože si myslíme, že v těchto dvou hlavních předmětech je pomoc druhého učitele nejvhodnější. Párový učitel nabízí pomoc slabším žákům, nebo naopak pracuje s rychlejšími. Je možné si třídu rozdělit na skupiny, kde je menší počet žáků a můžeme se jim více věnovat individuálně. Jelikož jsem vzděláním i praxí učitelka 2. a 3. stupně, zpočátku jsem se do výuky nezapojovala a spíš jsem „nasávala“ atmosféru a učila se vedení mladších žáků. Nejprve jsem pomáhala, až později jsem se zapojovala do vedení aktivit. Mě osobně pomáhala Alena, protože má jako dlouhodobý praktik spoustu zkušeností a při zpětných vazbách dokáže klást takové otázky, že si ihned uvědomím, kde jsem udělala chybu a jak se jí pro příště vyvarovat. Pro mě osobně je párová výuka velice dobrá škola.

ZŠ PROPOJENÍ SEDLČANY:

JAK JSME ZAČÍNALI S PÁROVOU VÝUKOU NA NAŠÍ ŠKOLE?

Pohledem Jaroslava Nádvorníka, ředitele školy

Párová výuka je fenomén, který se pomalu dostává do českých škol. Nebo alespoň do povědomí našich učitelů. O co se jedná?

V některých evropských státech, zejména skandinávských, je běžné, že před žáky nestojí pouze jeden učitel. Existuje tam celá řada různých pedagogických funkcí, které usnadňují učiteli učit, tedy zefektivňují proces učení. V tamějších školách můžeme potkat podstatně více než u nás studenty fakult na dlouhodobých praxích nebo učitele „čekatele“. Tento termín byl znám kdysi dávno i u nás - student po závěrečných zkouškách nějakou dobu působil jako pomocný učitel na škole. Získává praxi i kredity, které ho opravňují obdržet definitivu. Tedy vytoužené místo s pracovní smlouvou na dobu neurčitou. Dále zde pracují asistenti k handicapovaným žákům, rodiče, zpravi-

dla maminky, které jsou učiteli „k ruce“, a to na velmi vysoké odborné úrovni. A také pároví učitelé.

Institut párové nebo také partnerské výuky je u nás zatím postavený jako nadstandardní nástroj přímého vyučování. Jeho podstatou je přítomnost dvou rovnocenných učitelů. Jeden, řekněme mu kmenový, je ten, který řídí výuku daného předmětu v konkrétní třídě, na 1. stupni je to zpravidla třídní. Druhý je párový, který dochází do výuky na předem domluvené hodiny a jeho přítomnost je závislá na mnoha faktorech. Třídní učitel nese tedy hlavní odpovědnost za výuku a svého párového si zve proto, aby ho využil pro její zpestření, zefektivnění, může se častěji pracovat ve skupinách a může se vykonávat organizačně náročnější výuka, na kterou sám učitel nestačí.

Líbilo by se vám to? Nechtěli byste to zkusit, či pokud jste součástí vedení školy, se to pokusit zařídit?

Pojďme si tedy povědět, co je k tomu třeba.

- Informovat kolegy – sbor či vedení školy. Vysvětlit, o co jde, podělit se o zkušenost, o které jste slyšeli, kterou jste viděli. V případě dobré vůle a zájmu dalších je skvělé domluvit násleech tam, kde párová výuka funguje.
- Pokud jsme opravdu přesvědčeni o smysluplnosti této formy výuky, musíme učinit dva zásadní kroky. Najít vhodného člověka a zároveň zdroj financování. Jednoduše tedy KOHO a ZA CO.
- Těžko posoudit, co je důležitější či obtížnější. Obě dvě podmínky jsou nezbytné. Pokud by u někoho však převládal názor, že část finanční se „nějak zařídí“, pak pozor! Altruismu v českém školství už bylo dost. Jde nám o zaplacení dvou učitelů v jedné hodině. Ta je tedy dvojnásobně drahá. Tuto podmínku zkrátka musíme mít na zřeteli. Možností je více – uznalý zřizovatel, prostředky z hospodářské činnosti školy, projekty či spolupráce s rodičovským spolkem. Každá z nabízených možností se řídí svými zákonitostmi a pravidly. Dobrá profesionální příprava finančního krytí je podmínkou; musíme počítat s tím, že každý krok musí být v souladu s předpisy, určitě nás v budoucnu čeká kontrola.
- Jistě se v této fázi klube otázka, zda výuka bude dvojnásobně efektivní. Samozřejmě, že nebude, ale výuka se zefektivní (naučí se přece jenom v časovém úseku víc), učí se zajímavěji, často s větší mírou osobní angažovanosti a proto s trvalejší pamětnou stopou, či žáci získají výraznější dovednost. Nejde jen o pouhou míru vědomostí, dovedností, návyků či postojů, ale také o jejich hloubku.
- Párového učitele můžeme hledat mezi zkušenými učiteli školy, kteří nepohrdnou touto rolí a ve svém okénku rozvrhu učí s kolegou. Nebo vytvoříme speciální pozici určenou právě pro tento jedinečný účel. V tomto případě se dá nabídnout částečný úvazek šikovné kolegyni na mateřské/rodičovské dovolené, osvědčenému studentu z odborné praxe nebo zkušené důchodkyni. Můžeme samozřejmě také přijmout dalšího učitele.

- Nejdůležitější podmínkou budoucí úspěšné výuky je to, aby si učitelé vycházeli vstříc, aby si vážili jeden druhého, aby si tzv. „sedli“. Bez vzájemného empatického a srdečného přijetí nebude párová výuka slavít úspěch, i kdyby byli oba učitelé individuálně velmi vzdělaní a pedagogicky zdatní. Tuto podmínku musí mít na zřeteli zejména vedení školy. Je nezbytné v přípravné fázi hledání společných učitelů naslouchat jejich náznakům a drobným zmínkám vztahující se k případné spolupráci. Těžko se otevřeně říká, že s jistým kolegou bych raději nespolečně pracoval.
- Ihned z počátku se musí nastavit základní podmínka výuky, kterou je jejich rovnocennost. Rozumíme tím jednak rovnocennost jejich role ve smyslu komunikace se žáky. Nejsou to tedy dva generálové, kteří se přetahují o vedení. Zároveň jde o jejich rovnocennou spolupráci při přípravě na hodinu, při plánování, v rozboru hodiny i v dalším plánování.
- Nezbytný je tedy společný čas při plánování a vyhodnocení. Běžně si učitel vystačí sám (v libovolném vyhovujícím čase, v hloubce rozboru či hodnocení žákovských prací apod). Nyní na to jsou dva, musí se dohodnout na čase, činnostech a případném střídání. Maximální otevřenost je podmínkou budoucí dobré spolupráce. Musí si tzv. vyříkat své představy a v případě nespokojenosti ji druhému sdělit. Je to vždy lepší, než pracovat v nepohodě.
- Role ve výuce se střídají, kolegové by si neměli skákat do řeči, a pokud se tak výjimečně stane, nehrouť se svět. Opravdu otevřená spolupráce spočívá i v tom, že unesu, pokud v reálném čase kolega opraví mou chybu. Učíme zkrátka profesionálně a empaticky. Proč? Protože takoví jsme!
- Pokud jsme splnili všechny podmínky pro úspěšné zahájení párové výuky, seznámíme s ní jednak žáky, ale hlavně jejich rodiče. Písemná informace ve školním zpravodaji bude pravděpodobně nedostatečná. Jistě to je téma na samostatné setkání s rodiči (tzv. rodičovskou kavárnu) nebo minimálně na zmínku o třídní schůzce. Představení druhého učitele, nechání prostoru pro představení, sdělení vzájemných představ a očekávání, je důležité pro získání důvěry rodičů. Je dobré zdůraznit, že se jedná o skutečného „druhého“ učitele, se kterým nám to půjde lépe. Počítejme s tím, že mohou padnout konkrétní dotazy, že rodiče mohou vyjádřit nejistotu. Také je nezapomeneme pozvat do hodiny, ale pozor! Určitě ne hned.
- Bylo by dobré, aby na první párové hodiny nechodili další kolegové na zkušenou či vedení na hospitace. Musíme si dát vzájemný čas. Žáci si musí zvyknout na přítomnost dvou učitelů, musíme „vychytat mouchy“ spolupráce, musíme být v naší roli jistotní. Teprve pak necháme dveře ostatním otevřené.
- Pro potvrzení výhodnosti vzájemné spolupráce je dobré cíleně naplánovat otevřenou hodinu. Můžeme si také nechat nahrát naše hodiny, šikovně sestříhat a pustit rodičům při plánované schůzce, kdy se jich, na rozdíl od dopolední výuky, dostaví více.

Tento text slouží k prvotní informaci o párové výuce a v jednoduchých krocích nabízí její přípravu a zavedení. Pokud do ní máte chuť, zasněte se, pouvažujte a hurá do toho! Proč? Protože víc hlav víc ví. Víc očí víc vidí. Víc rukou udělá více práce.

Pohledem třídních učitelek Věry Hončíkové a Ivy Novotné

V přípravném týdnu v srpnu 2015 nám na společné poradě učitelů oznámil pan ředitel, že na 1. stupni bude celý školní rok probíhat párová výuka ve třídách 2. ročníku. Párovou paní učitelkou pro obě dvě druhé třídy bude právě dostudovaná paní učitelka Gabriela Plachá, která na naší škole již druhým rokem učí na plný úvazek a to většinou výchovy od 1. až do 9. ročníku.

Ve školním roce 2014/2015 ve zmíněných třídách působila asistentka pedagoga, proto na přítomnost druhého dospělého byly děti už zvyklé. Na začátku spolupráce třídní a párové paní učitelky proběhly naše vzájemné hospitace, abychom se trochu vžily do našich způsobů výuky. Sledovaly jsme vztah učitelky k žákům a naopak, metody práce, způsoby hodnocení apod.

V říjnu 2015 se uskutečnila hromadná informativní schůzka o párové výuce pro rodiče žáků obou tříd 2. ročníku.

Pohledem párové učitelky Gabriely Plaché

Na začátku školního roku, lépe řečeno na první poradě ještě před začátkem školního roku, k nám přišla informace o realizaci projektu – párové výuky. Vzhledem k mé aprobaci jsem se hned zeptala, o co přesně se jedná a jaké má tento projekt požadavky. Zajímalo mě, jestli by bylo organizačně možné pokrýt náplň práce párové učitelky. K mému milému překvapení to bylo možné v obou dvou třídách a navíc bez jakýchkoli omezení a nutné záměny vyučovacích hodin v již stávajícím rozvrhu. Společně s oběma paní učitelkami a koordinátorem párové výuky na naší škole (pan ředitel) jsme stanovili nejvhodnější hodiny k párové výuce tak, abychom se vždy stačily společně s třídními učitelkami na výuku dostatečně připravit. V každé z obou tříd 2. ročníku tedy probíhala párová výuka jedenkrát týdně.

Obě paní učitelky jsem již dopředu znala, avšak k naší bližší spolupráci do té doby nedošlo. Nejprve jsem já jako párová učitelka absolvovala náslechy u obou třídních učitelek, posléze navštívily třídní paní učitelky moje hodiny. To proto, abychom měly všechny alespoň nějakou představu o svém vedení hodiny – o svém jakémisi „stylu výuky“. Vzhledem k tomu, že jsem stále začínající učitelka (učím od listopadu 2014), byl pro mě názor mých zkušenějších kolegyň, velmi přínosný. Po hodinách jsme se snažily si navzájem sdělit, co jsme měly možnost během hodiny zachytit, které momenty z hodin byly zajímavé a proč. I další zpětné vazby v souvislosti s uplatňováním nejrůznějších třídních pravidel a zásad byly vítaným odhalením.

Během „párovky“ jsme již v obou třídách odučily všechny předměty 2. ročníku – matematiku, český jazyk a čtení (včetně čtenářské dílny), člověk a jeho svět, výtvarnou výchovu/pracovní činnosti, hudební výchovu, tělesnou výchovu.

ZŠ STAŇKOV: JAK JSME ZAČÍNALI S PÁROVOU VÝUKOU NA NAŠÍ ŠKOLE?

Pohledem Jitky Suché, ředitelky školy

O možnosti zapojit se do projektu Kolegiální podpora formou párové výuky podporovaného nadačním fondem ČBA jsme se dozvěděli loni o prázdninách. Rozhodnout jsme se museli rychle, ale protože projekt zajišťovala ZŠ Kunratice, dlouho jsme neváhali. Po poradě s Janou Pluhařovou, se kterou jsem párově vedla čtenářský klub na 1. stupni, jsme se jako partnerská škola k projektu připojili. Jana jako párová učitelka byla jistá od počátku, protože má zkušenosti jako lektorka projektu E-bezpečnost či lektorka RWCT, jako párová učitelka v projektu Spirála i jako tzv. mentorka. Kromě projektu Spirála a kromě čtenářských klubů jsme s párovou výukou zkušenost neměli. Proto jsme s Janou musely přesvědčit třídní učitelky tříd budoucího 2. ročníku, Hanku Janskou a Danielu Zámostnou, aby do projektu šly s námi a párovou výuku si v novém školním roce vyzkoušely. Napřed k nabídce přistupovaly rezervovaně, obávaly se velké časové zátěže, ale Jana obě kolegyně přesvědčila, že projekt bude přínosem pro žáky i pro ně samé. Největší podíl na jejich rozhodnutí měla skutečnost, že jim párovou učitelku bude dělat právě Jana. Myslím, že toto spojení bylo velmi šťastné, protože obě třídní paní učitelky si se svojí párovou učitelkou od prvních hodin velmi dobře „sedly“, rozumely si při přípravách, výuce i reflexi. Je to dáno určitě tím, že obě paní učitelky se nebojí chopit se nových příležitostí a zároveň jsou přístupné přijmout radu či doporučení, přestože jsou obě zkušené učitelky. Velký podíl na tom, že se párová výuka opravdu daří, má samozřejmě párová učitelka Jana, která je oběma při párové výuce velkou oporou.

Pohledem párové učitelky Jany Pluhařové

Kdysi, pravděpodobně před 7 lety, jsem měla tu čest absolvovat základní kurz Kritického myšlení. A tam to prakticky všechno začalo. Ptáte se, co má společného párové učení s nějakým kurzem Kritického myšlení (KM)? Připustíte-li jako jeden z typů párové výuky typ založený na mentorské bázi, pak hodně. Nezasťírám, že jsem dlouhý čas působila na naší škole, ovlivněná konstruktivistickou pedagogikou, spíše jako solitér, ale čas přinesl ovoce v podobě rozpínání se. S odstupem času se na mě začaly nabalovat kolegyně, pravděpodobně zpočátku ze zvědavosti, ale časem, poté, co jsem získala pozici lektorky KM, se zvědavost začala zvědomovat a formovat v zájem vyzkoušet cosi nového, pro někoho cosi zajímavého pro zpestření výuky, pro jiného chuť jít za výzvou.

A jsme u jádra věci. Právě vzájemné náslechy v hodinách vnímám jako prvopočátek párové výuky. Pokud se tedy rozhodnu, že chci vyzkoušet párovou výuku, chci vždy alespoň malou měrou poznat žáky a zejména učební styl, chcete-li profil učitele, se kterým hodlám v budoucnu pracovat. Stále u nás však nedozrála ta pravá doba na „skutečnou“ párovou výuku.

Pořád nám chybělo něco, nějaký impuls pro to, abychom se před třídu skutečně postavily dvě učitelky. A nejen to! Nerada bych opomněla obrovskou práci při přípravě lekcí i dotažení našeho úsilí společnou reflexí, kterou vnímám jako dílčí krok k další spolupráci nad formováním žáků k osobnímu posunu.

Projekt nadačního fondu Kamarádi vzdělání České bankovní asociace Kolegiální podpora formou párové výuky byl přesně něco pro nás. Říkala jsem si, že když se taková věc povedla mně, proč by to nemělo mít podobné účinky i na mé kolegyně? Nabíd-

ku ZŠ Kunratice jsem uvítala. Oslovené kolegyně zpočátku váhaly, ale ne dlouho, a k mému potěšení se vyslovily, že do projektu půjdou, ale jen kvůli tomu, že jim budu párovou učitelku dělat já. Mně to velmi polichotilo a ony si od projektu slibovaly zavádění metod KM do své výuky. Vždyť proč se nevyvarovat chyb, které už udělal někdo před námi. Pro mě tedy nová výzva!

ZŠ A ZUŠ JESENICE, NAŠE ZAČÁTKY

Pohled třídní učitelky Pavlína Dvořákové a párové učitelky Jarmily Hrdličkové

Párová výuka probíhá na naší škole od září školního roku 2015/2016 ve 2. a 5. ročníku. O zapojení naší školy do projektu jsme se dozvěděly od vedení. Výběr konkrétních dvojic úzce souvisel s rozvrhem, který již byl stanoven pro celou školu. Bylo nutné vybrat takovou dvojici vyučujících, kdy třídní učitel vyučuje ve své třídě a párový učitel má zároveň volnou hodinu. Na ZŠ Jesenice je párový učitel rovněž třídním učitelem, proto je pro něj párová výuka časově náročnější.

Bylo také předem rozhodnuto, kdo bude třídní a kdo párový učitel. V obou dvojicích se sešla jedna učitelka s bohatou praxí a jedna učitelka de facto začínající, což jsme všechny vnímaly jednak jako možný přínos, jednak jako velkou výzvu.

Nabídku zkusit párově vyučovat jsme přijaly rády. Výběr předmětů jsme si již určily samy, rozhodly jsme se pro český jazyk a matematiku (hlavní předměty). Párová výuka probíhá u obou dvojic 2× týdně.

O párové výuce jsme neměly úplně jasnou představu, pořád převládala představa, že jeden učitel bude vždycky spíš pomáhat. Až po návštěvě ZŠ Kunratice jsme změnilý názor – učitelky zde zcela sehnale odučily několik hodin a nebylo poznat, kdo je učitel třídní a kdo párový. Párovou výuku obě bereme jako vzájemné obohacení, ve třídě, která má nyní 27 žáků, je to navíc ohromná pomoc. Děti tak mají alespoň na 2 hodiny týdně pozornost, kterou si zaslouží. Párový učitel má ve třídě úplně stejné pravomoci, jako učitel třídní. Společným úsilím se snažíme zlepšit komunikaci mezi dětmi, jejich vzájemnou spolupráci a schopnost samostatně se rozhodovat.

Myslíme si, že naše vzájemná komunikace je dobrá, nevázne, vždy se snažíme domluvit na daném problému. Pro párového učitele je projekt časově více náročný.

ZŠ MNICHOVICE: JAK JSME ZAČÍNALI S PÁROVOU VÝUKOU NA NAŠÍ ŠKOLE?

Pohledem Marcely Erbekové, ředitelky školy

Do projektu jsme se zařadili bez předchozích zkušeností s párovou výukou. Rychlá konzultace o zapojení proběhla před začátkem školního roku a společně v rámci vedení školy a vedoucí metodického sdružení 1. stupně jsme rozhodli o zařazení párové výuky do nejvíce početných tříd – tj. do tříd 3. ročníku.

Z důvodu možnosti zařadit dvě třídy jsme vybrali třídu 3. B a 3. C, předměty matematiku a český jazyk (vždy po jedné hodině týdně v každé třídě). Pro roli párového učitele jsme vybrali učitelky zkušené – třídní učitelky z jiných tříd, které roli párové učitelky vykonávaly v době, kdy je v jejich třídách výuka angličtiny. Tento záměr se ukázal jako pozitivní i negativní zároveň.

V jedné dvojici spolupráce fungovala bez větších obtíží, obě vyučující pociťují velký přínos pro profesní rozvoj učitele a zároveň zefektivnění práce se žáky – tato skutečnost je rovněž vnímána i ze strany rodičů.

Ve druhé dvojici se efektivní spolupráci zatím nepodařilo nastavit. Jako možnou příčinu lze identifikovat fakt, že třídní učitelka byla v době párové výuky spíše v roli druhého učitele, hlavní iniciativu přebírala zkušená párová učitelka – toto vyvolává mezi žáky i rodiči určitě znejistění role „jejich třídní paní učitelky“. Rovněž stále pokulhává partnerská spolupráce mezi vyučujícími.

Na úrovni školy probíhá pravidelná schůzka 1x měsíčně (ředitelka školy + třídní a párová učitelka) pro společné reflektování a sdílení dobré praxe mezi všemi účastníky. Poučení, na které je potřeba brát velký zřetel: třídní učitel musí být vždy v roli „hlavního“ učitele.

Celkově hodnotíme projekt jako přínosný a je snaha pokračovat v příštím školním roce v 1. třídách a zapojit do financování rodiče. Jako rizikový faktor vnímám kvalitní personální obsazení.

Pohledem třídní učitelky Dagmar Knesplové a párové učitelky Hany Jelínkové

V přípravném týdnu přišla od vedení školy nabídka zapojení se do projektu párové výuky. Od počátku jsme neměly žádný závažný problém. Znalý jsme se, na proces výuky jsme měly velmi podobný pohled, veškerou organizaci již mělo předem připraveno vedení.

Velmi záleží na tom, jak třídní učitel uvede do třídy párového učitele. V naší dvojici to šlo naprosto v pohodě a všichni jsme jeden velký kolektiv 3. C a všichni se na sebe vždy těšíme. Jistě by toto konání bylo ještě efektivnější, kdyby mohlo být uskutečňování párové výuky častěji než 2 hodiny týdně, ale to je záležitost finanční.

Párová učitelka má své vlastní třídnictví ve 2. třídě a do 3. C dochází na párovou výuku 2 hodiny týdně (matematika, český jazyk) v hodinách, kdy probíhá v její třídě výuka anglický jazyk. Drobné obavy z toho, „jak to skloubit“, určitě byly, ale převažovala zvědavost a těšení se. Podporou, povzbuzením a inspirací byla určitě možnost nahlédnout do hodin v ZŠ Kunratice.

Za velice důležité považujeme stanovení si přesných časových pravidel pro přípravu a hodnocení párové výuky. Než došlo postupně ke sladění se, velmi nám pomohlo a

vyplatilo se podrobné a konkrétní rozepsání si rolí v konkrétních hodinách, přesný časový rozvrh jednotlivých fází každé hodiny.

Pohledem třídní učitelky Radany Cikánkové

Na ZŠ v Mnichovicích jsem nastoupila na začátku ledna 2016. Do té doby jsem neměla s párovou výukou zkušenost, bylo to pro mě zcela nové. Nastoupila jsem tedy takříkajíc do „rozjetého vlaku“. Rozsah párových hodin a předmětů již byl daný – máme dvě hodiny týdně, jedna párová hodiny češtiny a jedna párová hodina matematiky.

V párové výuce jsem viděla možnost jakéhosi pedagogického tandemu a zároveň vítaného mentoringu. (Kolegyně párová učitelka je zkušená a tvořivá učitelka, učí v další třídě ročníku a mohu s ní konzultovat i ostatní záležitosti ve výuce). Po čase, když jsem se ve škole lehce „otrkala“ a proběhla návštěva učitelů ze ZŠ Kunratice, jsme si s párovou učitelkou pojetí naší párovky přetvořily. Dohodly jsme se, že já určím, co se bude v mé třídě probírat, udělám návrh přípravy, kterou si pak společně upravíme.

Pohledem párové učitelky Lenky Babišové

Během letních prázdnin mi paní ředitelka lehce nastínila možnost získání podpory pro párovou výuku, která v přípravném týdnu dostala konkrétnější podobu. Vytvořila jsem pár s novou kolegyní, která nastoupila do vedlejší 3. třídy. Měla jsem jí být podporou i jakýmsi „průvodcem“ či uvádějícím učitelem. Na setkání v ZŠ Kunratice jsme mohly nahlédnout do hodin, kde párová výuka probíhá a získaly jsme trochu vhled do párové výuky, což nám oběma hodně pomohlo. Kolegyně fungovala v prvních hodinách více jako podpůrný pedagog, trochu vážla komunikace, přestože jsme si byly vědomy, jak důležitá je společná příprava a následné vyhodnocení, spolupráce se nám nepodařila navázat. Nakonec kolegyně ve zkušební době ukončila pracovní poměr. Po delší době nastoupila nová paní učitelka a opakuje se podobná situace – chybí čas na společné plánování, domlouvání se.

V tuto chvíli si myslím, že i když záměr byl z naší strany myšlen velmi dobře – nová nezkušená kolegyně „pochytá“ a „nasaje“ motivaci, co s dětmi dělat, jaké metody, formy práce – by bylo lepší, aby začínající učitelka byla v pozici párového učitele a ne třídního. Třídní učitel by měl být nositelem tématu, on ví, co děti v jeho třídě dělají, co jim jde a co dělá potíže, co je potřeba procvičit, dotrénovat, čemu věnovat čas při párové výuce, kde jsou čtvery oči i ruce.

Alfou a omegou párové výuky je čas strávený společnou přípravou, plánováním a hodnocením a stejný pohled na práci učitele – prostě si ti dva musí „vonět“.

ZŠ T. ŠOBRA PÍSEK:

JAK JSME ZAČÍNALI S PÁROVOU VÝUKOU NA NAŠÍ ŠKOLE

Krátce po začátku školního roku 2015/2016 nás s kolegyní oslovil pan ředitel s nabídkou párové výuky. Vzhledem k tomu, že je naše škola zapojená do projektu Pomáháme školám k úspěchu, bylo snazší si představit, co párová výuka obnáší. Volba učitelů, kteří by se do tohoto projektu zapojili, byla výhradně na vedení školy, já osobně jsem se, co by párová učitelka, zapojila s nadšením.

ZŠ JÍLOVÉ:

JAK JSME ZAČÍNALI S PÁROVOU VÝUKOU NA NAŠÍ ŠKOLE

Pohledem třídní učitelky Pavlína Vlčkové

Známý fakt, že ve dvou se to lépe táhne, se tak díky projektu dostane i do vyučovací hodiny. Princip párové výuky spočívá v tom, že v jedné třídě a v jedné hodině společně pracují dva rovnocenní učitelé, kteří při práci s dětmi zefektivňují výuku na maximum. Dětem se tak dostává dvojitě pozornosti a dvojitě péče. Základem pro efektivitu takovýchto hodin je dobrá příprava obou učitelů a jejich vzájemná spolupráce a loajalita.

Tato metoda by mohla významně pomoci zažít pocit úspěchu i dětem, které se v třídním kolektivu neumí tak dobře prosadit a ukázat, co v nich je. Ve třídách, kde je dnes často více než 25 žáků, může párové vyučování přinést jiný rozměr v předávání nových znalostí a dovedností. Každý, kdo někdy učil, zná velmi dobře pocit, kdy odcházel z hodiny a věděl, že neměl dost prostoru a možností všem dětem nové poznatky předat. Doufáme, že touto metodou by se tyto pocity učitele mohly výrazně snížit, či úplně eliminovat.

ZŠ KUNRATICE:

JAK JSME ZAČÍNALI S PÁROVOU VÝUKOU NA NAŠÍ ŠKOLE?

Pohledem Olgy Králové, zástupkyně školy

Naše škola je jednou z prvních škol v České republice, která začala učit párově. Párová výuka je realizována od školního roku 2012/13. Vyvinula se z požadavků projektu Pomáháme školám k úspěchu, kterým byla spolupráce učitelů ve výuce.

Cílem párové výuky je co nejvíce zlepšit učební výsledky každého žáka tak, aby dosáhl svého osobního maxima. Tohoto cíle může být dosaženo jen pod podmínkou dobré spolupráce mezi oběma učiteli. Myslíme si, že párová výuka je účinným nástrojem k naplňování potřeb jednotlivých žáků. Nezbytnými kroky pro dosažení tohoto cíle je poznat každého žáka, vytvořit náležité učební klima ve třídě a diferencovat výuku podle potřeb žáka.

Když se na výuce podílejí dva učitelé, umožňuje to lépe poznat každého žáka a tak plánovat a realizovat výuku podle jeho potřeb. Pokud, se o toto mohou podělit dva učitelé, budou mít užitečných poznatků o žácích více, než jeden. Ve dvou lze snáze využívat dalších nástrojů, které jediný učitel ve třídě může používat jen v omezené míře. I učební klima a pocit bezpečí se snáze vytváří dvěma vyučujícími, než jen jednomu. Diferencovaná (individualizovaná) výuka se zaměřuje na to, aby se každý žák mohl zaměřit na svoje cesty učení. Ve třídě je každý zapojen, každý se účastní.

Během výuky mohou mít jednotliví vyučující pevné role (jeden vykládá, druhý monitoruje), nebo se role mohou střídat (v jedné části hodiny zadává instrukci jeden z dvojice a druhý zadání zapisuje na tabuli; v jiné části hodiny je to opačně). V tutéž chvíli by neměli mít oba stejnou (nebo neurčenou) roli. Až největší mistři párové výuky mohou vyučovat zcela společně a teprve v průběhu procesu reagovat na vývoj výuky a učení a na potřeby žáků. Cílem párové výuky není dobrá spolupráce mezi oběma učiteli - ta je podmínkou.

Párovou výuku oceňujeme proto, že podporuje větší zapojení všech dětí do učení. Přítomnost druhého učitele na hodině zvyšuje individuální přístup k dětem. Dva učitelé mohou v rámci jedné třídy toto výrazně ovlivnit: rozdělením do skupinek o nízkém

počtu dětí (paralelní výuka), rozdělením do skupinek podle aktuálních potřeb dětí nebo učitele (diferencovaná výuka). Dále je možné vyrovnat rozdíly dětí ve znalostech, dovednostech nebo například v pracovním tempu. Druhý učitel může sledovat porozumění dětí a včas podpořit učitele. Takto se rychleji všichni zapojí do zadávané práce.

Současná podoba párové výuky, kdy dva učitelé společně plánují, uskutečňují a reflektují výuku, je dnes na naší škole již běžná. Z naší zkušenosti však vyplývá, že je nutné určité přechodné období vzájemného sebezpoznávání a teprve následně může dojít k plnohodnotné párové výuce. Přesto může dojít k různým úskalím - pároví učitelé si nesednou, nejsou rovnocennými partnery, mají rozdílné nároky na hodnocení a vedení žáků, vážne komunikace, nastává soupeření o přízeň žáků či odlišné vnímání chování žáků a rozdílné nároky na dodržování pravidel.

A proto nejdůležitější vlastností učitelů, kteří párově vyučují, je otevřenost. Měli by být tolerantní, vzájemně si rozumět a respektovat se.

SHRNUTÍ 4.1 KAPITOLY: JAK JSME ZAČÍNALI S PÁROVOU VÝUKOU NA NAŠÍ ŠKOLE

Ze zkušeností učitelů a vedení škol zapojených do projektu vyplývá, že je dobré si před zahájením párové výuky udělat čas na setkání s učiteli, kterých by se párová výuka mohla týkat. Na setkání je třeba seznámit kolegy s tím, co párová výuka obnáší, zodpovědět všechny otázky, a pokud je to možné, domluvit náslechy či návštěvy v hodinách ve škole, kde párová výuka už delší dobu probíhá. Hodně důležitá je možnost volby – učitelé se pro párovou výuku rozhodují dobrovolně.

Praxe ukázala, že nezbytnou podmínkou úspěchu párové výuky je, aby se pároví učitelé mohli navzájem poznávat a zjišťovat, zda si mohou být prospěšní, zda si lidsky rozumějí a jsou naladěni na podobný styl výuky. Vedení školy by mělo pozorně naslouchat přáním učitelů a pokud je to možné, vyhovět jejich volbě párového kolegy. Úvodní vzájemné poznávání kolegů při společně vedené výuce by mělo probíhat bez účasti dalších kolegů či vedení školy.

Párová výuka je v ČR nově objevující se fenomén a nemůžeme počítat s tím, že rodičovská veřejnost bude této novince automaticky nakloněna. Proto je vhodné informovat rodiče na třídních schůzkách či při jiných příležitostech (např. v rodičovské kavárně).

4.2 JAK PROBÍHALO PLÁNOVÁNÍ SPOLUPRÁCE DVOJICE TŘÍDNÍ UČITEL A PÁROVÝ UČITEL NA ZAČÁTKU A NYNÍ

Otázky: dohody, kdy, jak často, jak dlouho, vnímáte přínosy a jaké, omezení, potíže a jaké?

ZŠ DOBRONÍN: JAK PROBÍHALO PLÁNOVÁNÍ SPOLUPRÁCE

První pár učitelů

Naším hlavním vyučovacím dnem byla středa. Ze začátku jsme se scházely v úterý odpoledne, kde jsme hodiny zhruba naplánovaly, rozdělily jsme si úkoly, přípravu pomůcek, pak jsme se sešly ještě ve středu ráno na doladění. Třetí a čtvrtou hodinu jsme společně učily a odpoledne jsme se sešly k reflexi a vyhodnocení.

V současné době si již návrh hodin pošleme mailem, ve středu ráno doladíme, pak učíme a po vyučování reflektujeme. Naše práce je již daleko efektivnější. Vzájemně se typologicky doplňujeme, díky tomu v hodinách plánujeme aktivity, které zasáhnou větší spektrum dětí. Výhodou je i to, že informace slyší ve dvojím podání a mají tak šanci je lépe pochopit. Pro mě bylo velice důležité si uvědomit, jakou roli právě v hodině vykonávám. Zda jsem právě učitel nebo párový učitel. Zkvalitnilo se mé vnímání druhé osoby ve výuce, její respektování a napojení na ni. Dostalo se mi pohledu na mou výuku zvenčí. Velice mě takovéto učení obohatilo.

Druhý pár učitelů

Ze začátku jsem se nechala vést. Třídní učitelka věděla, kde s látkou skončila předešlý den a v čem chce pokračovat. V podstatě plánovala hodinu sama. Později jsem se zapojovala i já s nápady, jak kterou látku dětem přiblížit, jakou aktivitou ji zatraktivnit. Postupem času jsem se začala na přípravách podílet i já. V současnosti si myslím, že jsme vyrovnaný tým.

Scházíme se vždy ráno před výukou, řekneme si, co která povede, jak si rozdělíme žáky do skupin, kterou látku s nimi probereme. V současné době nám příprava zabere asi tak hodinu. Po odučení se sejdeme na krátkou reflexi, při které si řekneme, co se moc nepovedlo, jak by to šlo pro příště vylepšit, nebo si sdělíme informace o žácích, protože každá je vidí jinýma očima.

ZŠ PROPOJENÍ SEDLČANY: JAK PROBÍHALO PLÁNOVÁNÍ SPOLUPRÁCE

Již od začátku našeho párového učení jsme se snažily, aby byl ve výuce další pár rukou řádně využit. Přípravy jsme tedy koncipovaly hodně květnatě a nabitě. Co se týče rozdělení kompetencí obou učitelek v hodině. Zkraje jsme si konkrétně vymezovaly prostor pro každou z nás. Jedna si vzala na starost motivaci, druhá první část hodiny a tak postupně až do závěru vyučovací hodiny. Dnes už si tak docela celou hodinu nerozebíráme. Na vyučovací hodinu se připravujeme více standardně. To, že tam jsme dvě, bereme spíše jako nástroj, jenž umožňuje co nejindividuálnější přístup k dětem. Vše, co v hodině „spácháme“ se snažíme, aby mělo promyšlený záměr a cíl. Přípravě se věnujeme různě dlouho s ohledem na předmět, který spolu plánujeme

odučit i další okolnosti ovlivňující naše časové možnosti. Většinou jeden týden přijde nápad, nad nímž popřemýšlíme o víkendu (ne vždy a ne obě máme „osvícení“, když tak postupně doladujeme). Následující týden se sejdeme 1 až 2 dny dopředu a předneseme si své nápady. Pak dáváme dohromady hodinu. Pokud nestihneme vše doladit den před hodinou, přicházíme v dny párové výuky s nějakým překvápkem nejen pro děti, ale i svou kolegyni. Pravdou je, že takových překvapení vzniká ve finále mnohem více. Naštěstí se pro nás tyto momenty stávají spíše milými zpestřeními, která podporují přirozenost našeho (učitelského) jednání.

ZŠ STAŇKOV: JAK PROBÍHALO PLÁNOVÁNÍ SPOLUPRÁCE

Naše spolupráce je skutečnou týmovou výukou. Tedy alespoň jak ji chápu já, kdy společně plánujeme, hodinou společně žáky provázíme a zároveň reflektujeme některé aspekty odučených lekcí. Našla jsem mezery ve svém rozvrhu a pravidelně docházím do obou tříd 2. ročníku vždy na dvě vyučovací hodiny týdně. Všechny tři však hodnotíme pozitivně pevně stanovenou dobu na přípravu i na reflexi ve svých týdenních plánech. Nahodilé plánování, myslíme, nikdy nedojde dostatečnému času, který skutečně k plánování potřebujeme. Budu-li zcela konkrétní, scházíme se k reflexi vždy v pátek po realizovaných lekcích a po reflexi kolegyně přijdou s učivem, které by mělo být nosné k vyvození cíle na další týden.

Samotná reflexe výuky se nám osvědčila společná, tedy ve třech. Po okamžitých reflexích jednotlivých tříd reagujeme na úskalí a odlišnosti v obou třídách. Reflektujeme i různé tempo práce ve třídách i metody, které víc vyhovují té či oné skupině žáků. Tímto se nám otevírají obzory k další práci.

Snažíme se zodpovědět si otázky. „Nakolik jsme se žáky dosáhli cílů hodiny a o co svůj názor opíráme? Co žákům pomohlo cíle dosáhnout, případně co mu jeho snahu znesnadňovalo? Z čeho jsme měly radost my, z čeho žáci? Co z toho plyne pro příště, co musíme udělat proto, abychom žáky posunuly dál?“

V pondělí po vyučování nastává čas plánování, kdy už každá z nás má nějaké texty či nápady k výuce, nad kterými přemýšlíme. Tady dojde k přesnému ujasnění cíle výuky a stavění lekce, samozřejmě na principech konstruktivistické pedagogiky. Zároveň si zde určíme, která z nás povede jakou aktivitu lekce. Během celé lekce se však vzájemně doplňujeme a prolínáme, ovšem se vzájemným respektem a úctou. Tady dochází i k domluvě modelování činností žáků, což je ve dvou mnohem snazší a žákům to velice pomáhá v následné práci. Zbylé úkony, jako je dokončení pracovních materiálů pro žáky, kopírování apod., si rozdělíme a e-mailovou komunikací dokončíme večer.

S odstupem času, kdy jsme prošly společnými hodinami matematiky, českého jazyka a prvouky, jsme se ustálily na většině lekcí prvoukových. Tady vnímáme největší prostor pro zavádění konstruktivistické pedagogiky ve spojení s metodami.

ZŠ JESENICE: JAK JSME ZAČÍNALI S PÁROVOU VÝUKOU NA NAŠÍ ŠKOLE

Příprava probíhá vždy den předem, ať už jde o osobní kontakt, či o elektronickou komunikaci. Vždy je stanoven cíl hodiny, metody práce a aktivity v hodině. Součástí hodiny je vždy i společná reflexe i sebereflexe učitelek. Nepracujeme pouze frontálně,

ale využíváme práci ve skupinách, vedeme žáky k větší samostatnosti a k dokončování započatých úkolů. Snažíme se využívat mezipředmětové vztahy a rozvíjet u žáků toleranci a respektování názorů ostatních. Od září přibudou do třídy další žáci z rozdělené třídy – bylo by dobré v párové výuce dále pokračovat. Atmosféra ve třídě je tvůrčí a přátelská. Komunikace žáků s párovým učitelem je ve většině případů dobrá.

Naše začátky

Rozhodly jsme se párovou výuku usadit do rozvrhu napevno (1× týdně matematika, 1× týdně český jazyk), což odpovídá předmětům, které by se v dané době vyučovaly. Explicitní vyjasňování kompetencí třídní učitel – párový učitel neproběhlo, žáci byli hned při první hodině seznámeni s tím, že ve třídě budou přítomny dvě učitelky, jejichž pozice, funkce i znalosti jsou zcela rovnocenné. Z toho pro ně vyplývá, že se mohou kdykoliv poradit s kteroukoliv z nás.

Koncepce párové výuky pro nás byla nová a náš postoj byl na začátku mírně skeptický. Nebyly jsme si jisté, zda dokážeme naplno využít potenciál, který podle nás tato forma výuky nabízí, nicméně postupem času se nám to podle našeho názoru podařilo. Díky tomu, že obě učíme v 5. ročníku, máme dobrou představu o klíčovém učivu.

Konkrétní podoba hodin je tak od počátku závislá na učivu – zpočátku jsme obě hýřily velkým množstvím nápadů, protože nás nadchlo, že jsme si blízké názorově i stylem výuky, postupně jsme však kvůli nedostatku času některé nápady musely zamítnout nebo potlačit.

Hned první hodiny párové výuky ukázaly, že nabízí velkou možnost individualizovaného přístupu. Párová výuka je obohacující nejen pro žáky, ale i pro učitele, kteří zažívají rychlé a efektivní předávání zkušeností oběma směry.

V prvním čtvrtletí pro nás bylo velmi náročné najít společný čas na přípravy, vyhodnocování, opravy pracovních listů nebo sešitů a na sebereflexi. Naučily jsme se využívat buď elektronickou komunikaci, nebo se sejdeme na kratší dobu, rozdělíme si úkoly na příští týden a ty pak každá samostatně připravíme.

Fotografie: Jedna ze závěrečných reflexí

Nynější stav párové výuky

Na párovou výuku se v současnosti připravujeme společně, pravidelně se scházíme dvakrát týdně, výjimečně pouze jednou. Nejprve projdeme obecně učivo, kterému je aktuálně potřeba se věnovat, poté stanovíme cíle hodiny a následně jim přizpůsobujeme metody práce. Společný čas věnujeme především rozvržení hodin na příští týden nebo na celý měsíc a na plánování úkolů. Zapišeme si, co všechno je potřeba připravit, a o tyto úkoly se podělíme. Panuje mezi námi důvěra, tudíž si můžeme dovolit část práce nechat na doma nebo na víkend.

Jak bylo zmíněno výše, během školního roku jsme mírně omezily různé netradičně zaměřené hodiny a více se věnujeme klasickému učivu. V žádném případě se však neomezujeme pouze na frontální výuku.

Poměrně často si třídu rozdělíme na dvě poloviny. Jedna polovina zůstává ve třídě, druhá využije prostoru chodby nebo protější volné třídy. Práce s menším počtem žáků je díky tomu intenzivnější. Velmi oblíbené mezi žáky je plnění úkolů na různých stanovištích. Rozdělí se do skupin, na splnění každého stanoviště mají určitý časový limit, po jehož uplynutí se střídají. K procvičování látky využíváme dále např. kartičky s úkoly rozvěšené po chodbě – žáci tyto úkoly postupně plní.

Díky tomu, že jsou některé hodiny koncipovány takto dynamicky, jsou žáci mnohem aktivnější a jednoduše řečeno nemají čas se nudit nebo nepracovat. V jiných hodinách se soustředíme spíše na expozici nové látky a na to, aby jí žáci porozuměli. I zde spatřujeme velký přínos párové výuky: žáci slyší totéž od dvou vyučujících, kteří se doplňují nebo třeba poradí jinou pomůcku, která žákům pomůže danou problematiku pochopit. V tomto směru je párová výuka přípravou na druhý stupeň, kdy se žáci budou setkávat s mnoha výukovými styly různých učitelů.

Fotografie: Využití prostoru chodby nebo vedlejší třídy

Pokud bychom měly srovnat párovou výuku na začátku a nyní, nejvýraznějším rozdílem je rozhodně to, že dříve jsme se tolik nepouštěly do improvizací. Některé hodiny zahajujeme krátkou scénkou vztahující se k učivu nebo rozhovorem, který má žáky patřičně namotivovat. Předváděly jsme například hádku jen pomocí citoslovcí a pantomimy, pobíháme po třídě, žákům pokládáme různé bleskové otázky. Ne vždy se tato úvodní improvizace vydaří a někdy dokonce končí výbuchem smíchu všech přítomných. Podobné situace žáky učí, že učitel není neomylný a že i chyba může být cennou zkušeností.

ZŠ MNICHOVICE, JAK PROBÍHALO PLÁNOVÁNÍ

Opravdu důležitá se nám jeví spolupráce při plánování a hodnocení výuky. Nabízí se více pohledů, více nápadů, vzájemné doplňování se, možnost zaznamenání více detailů, sdílení pozitiv i negativ z výuky, sdílení zkušeností, které mohou pomoci i v jiném kolektivu. Máme možnost „vylít si srdíčko“ někomu, kdo přesně ví, o čem nebo o kom ze třídy mluvíme, ale i sdílení společné radosti z vydařené práce.

Párová výuka probíhá v pondělí a ve středu, proto jsme si určily na společné plánování a hodnocení rovněž tytéž dny po vyučování, dokud máme vjemy z hodiny čerstvé. Hodnocení tak může proběhnout hlouběji a podrobněji. Dle potřeby jsme se scházely ještě v pátek, abychom doladily přípravu na následující pondělní hodinu.

Třídní učitelka přišla s tématem, které je ve třídě aktuální. Následovala společná příprava, na jejímž počátku byl brainstorming. Ten nám dal možnost výběru neefektivnějších metod k realizaci cíle hodin. Z počátku jsme více času věnovaly rozdělení rolí a časovému rozvrhu fází hodiny.

Společné plánování a hodnocení nyní probíhá snadněji než na počátku. Stačí, že jedna z nás něco „naťukne“ a druhá okamžitě ví, o co jí jde, doplní, společně „dopilováváme“, příp. další nápady a detaily řešíme ještě po večerech elektronicky. Dny společných setkání nad přípravami a hodnocením zůstávají stále zachovány. Nemusíme nyní věnovat tolik času rozdělování rolí a přesného časového rozvržení hodiny. Díky tomu si můžeme stavět vyšší cíle v samotném vyučovacím procesu, plnit je prostřednictvím náročnějších úkolů. U žáků tak můžeme stále více rozvíjet jejich kompetence dané v Rámcovém vzdělávacím programu.

ZŠ T. ŠOBRA PÍSEK: JAK PROBÍHALO SPOLEČNÉ PLÁNOVÁNÍ

S kolegyní, která je třídní učitelkou ve třídě, v níž párovou výuku praktikujeme, se v hodině setkáváme dvakrát týdně. Výběr předmětu, který budeme společně vyučovat, určuje právě třídní učitelka a hlavním kritériem je potřeba – jedná se o takový předmět, resp. náplň hodiny, kdy je účelné působení více vyučujících. Jedná se o témata, která jsou náročnější na pochopení či na realizaci (geometrická měření, dramatizace při četbě, skupinová práce...). Párové hodiny mohly být organizačně zařazeny pouze na 5. vyučovací hodinu, což bylo úskalí z důvodu unavenosti žáků, ale na druhou stranu zároveň zpestřující prvek, který může děti znovu nastartovat k činnosti.

Obrovským pozitivem pro naši párovou výuku je fakt, že jsme si s kolegyní (ve vztahu třídní učitel - párový učitel) lidsky sedly – jsme povahově podobné, obě extrovertní, akční a rády improvizující. Pravomoce každé z nás jsme nijak neurčovaly, navázání jedné na druhou bylo od začátku přirozené, vzájemně jsme se doplňovaly a komunikační prostor si plynule předávaly. Troufám si tvrdit, že nezaujatý pozorovatel by nepoznal, která z nás plní roli třídního učitele a která párového učitele. Cílem naší párové výuky bylo především efektivněji pracovat se třídou, v níž je široký rozptyl schopností žáků.

Působení dvou pedagogů velmi pomáhá zvyšovat výkon jednotlivých dětí, zároveň stoupá jejich zaujetí a každý zažívá pocit úspěchu. Před společnou hodinou probíhá příprava, která se, v našem případě, koná vždy o den dřív a zabere zhruba 30 až 45 minut. V průběhu přípravy si nastíníme téma, cíl hodiny, rozdělíme si, co která připraví a jaké konkrétní materiály pro výuku zajistí. Po skončení hodiny probíhá vždy reflexe, během které si kriticky shrneme, co se nám povedlo a co můžeme příště vylepšit.

ZŠ JÍLOVÉ: JAK PROBÍHALO SPOLEČNÉ PLÁNOVÁNÍ

Párová výuka ve třídě 3. B probíhala a probíhá v matematice, českém jazyku a prvouce.

Příprava do hodiny probíhala společně. Společně jsme se sešly a daly hlavy dohromady a poradily si. Ze začátku to bylo docela obtížné, neboť jsme nevěděly, jak správně společně postupovat, jak se doplňovat, jak se nechat vést či, jak vstoupit do práce druhé kolegyně, aniž bychom se neobávaly, zda té druhé to bude vyhovovat. Myslím si, že to chvíli trvalo, než si to sedlo.

Já jsem moc ráda, že jsem pracovala na párové výuce právě s paní učitelkou Lenkou, zástupkyní pro 1. stupeň, i když to pro mne nebylo vždy jednoduché – hlavně tedy „úkolovat“ paní zástupkyni. Myslím tím být „hlavní“ vyučující a paní zástupkyně párová. Pro mne to bylo velmi těžké dobré učitelce říkat, co má dělat. Jsem tedy moc ráda, že jsem do párové výuky byla vybrána. Jsem moc ráda, že jsem byla právě v páru s paní zástupkyní, neboť si myslím, že patří na naší škole mezi nejlepší učitelky. Je velmi kvalitní vyučující, dokáže děti zaujmout a vtáhnout do výuky, aby je práce bavila. Děti, které učí paní zástupkyně, se těší na její hodiny českého jazyka. Proto jsem byla ráda, že jsem s ní mohla spolupracovat a něco se od ní naučit, dozvědět. Doufám, že se mi to povedlo.

Při párové výuce jsme se obě snažily o to, aby všechny děti pracovaly a nikdo nelenil. Dále jsme se snažily o to, aby si žáci mohli procvičit – vyzkoušet danou látku např. vyjmenovaná slova – formou skládání slov, dále u interaktivní tabule. Během naší párové výuky děti byly často v pohybu, chvíli na zemi skládaly, pak psaly a nakonec ještě procvičovaly u tabule. Stále byly aktivní a hodně toho udělaly a procvičily.

ZŠ KUNRATICE: JAK PROBÍHALO SPOLEČNÉ PLÁNOVÁNÍ

Ukázka, jak vypadala počáteční fáze spolupráce mezi jednou dvojicí:

Naše spolupráce začala ve školním roce 2015/2016. Předcházející školní rok jsem měla jinou párovou učitelku, takže jsme s Teou začínaly. Při prvním pohovoru jsme si vyjasnily jakou představu o párové výuce má každá z nás, kdy a jakým způsobem se

budeme na párovou výuku připravovat. Stanovily jsme si pravidelný termín schůzek v týdenním rozvrhu. Vzhledem k tomu, že se Tea necítila být v počátečních fázích naší spolupráce jistá a pouze ústní domluva jí nevyhovovala, dohodly jsme se na přípravě hodin v písemné podobě. Tento typ přípravy, kde byla hodina detailně popsána a hlavně rozděleny i naše kompetence v ní, párové učitelce velmi pomohl. Je to jeden z možných způsobů, jak párovou výuku uskutečňovat v začátcích, kdy učitelé ještě nejsou sebraní, a pevné rozdělení rolí začínajícímu párovému učiteli pomáhá.

V současné době již tento typ přípravy na párovou výuku nepraktikujeme. Zvykly jsme si na sebe a naše spolupráce je více spontánní. Vzájemně se doplňujeme a třídu si často dělíme na dvě části, abychom učivo lépe procvičily a upevnily. V začátcích naší spolupráce nám ale uvedený způsob přípravy velmi pomohl.

SHRNUTÍ 4.2 KAPITOLY: JAK PROBÍHALO PLÁNOVÁNÍ SPOLUPRÁCE DVOJICE TŘÍDNÍ UČITEL – PÁROVÝ UČITEL NA ZAČÁTKU A NYNÍ

Podstatou párové výuky je společné plánování, realizace a reflektování hodin, to znamená, že na všechny tyto fáze si oba učitelé musejí najít čas. Učitelům se osvědčilo setkávat se minimálně jednou, spíše dvakrát před chystanou výukou, probrat, jakých témat se bude výuka týkat, jaké budou její cíle a formy. Je vhodné rozdělit si předem úkoly (např. kdo přichystá pomůcky a materiály do výuky) a rozhodnout, kterou část hodiny kdo povede. V počátcích spolupráce učitelů to nemusí ještě stačit, proto se kolegové dále domlouvají prostřednictvím e-mailu, vytváří si detailní písemné přípravy, ve kterých si rozdělují role, co kdo bude říkat, co v tu dobu bude dělat ten druhý apod. Postupně dochází k proměně, kdy si více troufají být autentičtí, ale nejprve se museli sladit. Pokud je spolupráce účinná a učitelé se mohou jeden na druhého zcela spolehnout, mohou některé detaily doladit ještě těsně před hodinou. Pokud se kolegům nepodaří dojít ke shodě, může napomoci domluva, že poslední slovo bude mít třídní učitel, který dokáže dobře vyhodnotit, kdy je párová výuka potřebná a jak by měla vypadat, aby přinesla žákům největší užitek.

Po skončení hodiny by měla proběhnout reflexe, během které si učitelé do hloubky rozeberou hodinu, sdílejí zážitky, poskytují si vzájemně zpětnou vazbu atd. Důležitá je otevřenost, kdy si kolegové upřímně sdělí, co se podařilo a co by mohli příště vylepšit.

Kolegové v páru mohou být velmi typologicky podobní, nebo odlišní. Obojí má své výhody a výzvy. Typologicky podobní učitelé mohou snáze najít společnou řeč, ale mohou také narážet na podobné potíže (např. hospodařit s časem, dokončovat domluvené aktivity, neskákat si příliš do řeči, respektovat vzájemný prostor). Pokud jsou učitelé rozdílní, je na začátku třeba počítat s delším časem na vzájemné sladění, později však může být taková výuka pro žáky dynamičtější a může oslovit větší spektrum dětí.

4.3 POPIS REALIZACE HODINY S PÁROVOU VÝUKOU

Otázky: Jak probíhá příprava, realizace - popis co, kdo dělá, jak je to domluvené, improvizujeme a následná reflexe – k čemu reflexe pomáhá x nepomáhá

V této kapitole je vidět rozdílný přístup zpracování popisu realizace hodin s párovou výukou jednotlivých škol. Jejich zpracování je závislé na osobních zkušenostech jednotlivých učitelů. Vložené lekce jsou autentické a učitelé je vytvářeli v zóně svého nejbližšího vývoje.

ZŠ DOBRONÍN:

POPIS REALIZACE HODINY S PÁROVOU UČITELKOU

Dagmar Mikulášková: Při setkání nad výukou již obě víme, jakým tématům, jakým dovednostem či znalostem se budeme věnovat. Informace si vyměníme předem e-mailem. Na schůzku již přicházíme každá s nějakými nápady na náplň hodin. Nápady prodiskutujeme, vybereme to, co nám připadá ke splnění našeho cíle nejvíce zacílené, napíšeme si strukturu hodiny a rozdělíme si, kterou část má „na starosti“ která. Při samotném vyučování pak postupujeme podle dohodnutého scénáře, který jsme však schopny měnit dle aktuální situace. Myslím, že nám pak stačí jen letmá konzultace přímo v hodině a dokážeme zareagovat. V reflexi se vracíme k průběhu hodiny, prodiskutujeme postřehy, čeho jsme si která všimly, jak přínosnou jsme vnímaly tu kterou aktivitu a co to pro nás znamená pro příště.

Alena Horská: Pokud plánujeme výuku na několik dní dopředu (moje párová učitelka není v naší škole každý den), musím jako třídní učitelka odhadnout, co děti stihnou ještě před realizovanou hodinou párového učení. Někdy se nám stane, že nedokážeme plánovat ve správné návaznosti a připravenou hodinu musíme ještě ráno upravovat. Občas také učíme párově hodiny, které nejsou klasické, například pisatelské hodiny se nám v páru velmi osvědčily. Děti mají učitele blíž k sobě, mohou se snadněji obrátit o pomoc a my učitelky máme větší šanci dětem vyhovět a reagovat hned. Téma hodiny donesu většinou na plánování já, společně si stanovíme cíl hodiny. Plánujeme jednotlivé činnosti, zamýšlíme se nad tím, co která činnost dětem přinese, jaká jsou možná úskalí. Rozdělujeme si, která z nás jakou část povede. Často také děti dělíme do dvou skupin a v části hodiny pracujeme odděleně. Snažíme se, abychom vždy v závěru hodiny nechali čas na reflexi, a také se předem domluvíme, kdo ji povede. Zjistily jsme, že jsme obě podobného typu, máme tak i podobný styl učení, nedělá nám problémy se při výuce střídat i neplánovaně a vzájemně se doplňovat. Myslím, že to je velká výhoda, protože výuka plyne „na jedné vlně“. Zároveň je v tomto faktu také ukryta hrozba, že se vzájemně nekorigujeme a často opakujeme stejné chyby, například se nám těžko odhaduje, co v hodině stihneme a plánujeme činností víc. Musíme pak v průběhu hodiny program upravovat, abychom udržely hodinu vcelku i s reflexí.

ZŠ PROPOJENÍ SEDLČANY:

POPIS REALIZACE HODINY S PÁROVOU UČITELKOU

Třídní učitelka Věra: Párové vyučování se koná ve 2. A jednou týdně ve středu. Připravujeme se na něj zpravidla den předem, i když některá z témat připravujeme déle.

Téma vyučovací hodiny většinou vyplývá z aktuálních probíraných celků 2. ročníku. Od září jsme vyzkoušely vyučovací hodiny českého jazyka, čtení, matematiky, prvouky, hudební výchovy, výtvarné výchovy, pracovních činností i tělesné výchovy. Většinou je ale vyučovací hodina pestře propojena několika vyučovacími předměty napříč. Příkladně práci s literárním textem jsme rozvinuly v řešení matematických logických úloh, ale ve stejné vyučovací hodině se také zpívalo a tančilo, prvky dramatiky pomáhaly dětem v jejich prožitku.

Třídní učitelka Iva: Párová výuka ve 2. B probíhá jednou týdně ve čtvrtek. Pokud výjimečně neproběhne (divadelní představení, prázdniny, školní akce), domluvíme si náhradní hodinu v době, kdy má párová paní učitelka volnou hodinu.

Párovou výuku jsme zkusily zařadit do všech vyučovacích hodin. Nejraději máme a nejlépe se nám daří společně při hudební výchově a čtenářských dílnách.

Na naše otevřené hodiny párové výuky se přišlo několikrát podívat vedení školy, některé naše kolegyně i maminka, která má na starost párovou výuku paní Nietzscheová, která si spolu s manželem i zkusila ve 2. B učit – hudební výchovu a pracovní činnosti. Ve 2. A paní Nietzscheová pomáhala při hodině vaření.

Pozvání do výuky přijal i konzultant Petr Albrecht, pro kterého jsme připravily ve 2. B bajku: Svoboda nade vše. Na párové výuce obou tříd nechyběla ani supervize – zástupkyně ředitele ZŠ Kunratice Olga Králová, která se ochotně zapojila při čtenářské lekci ve 2. B.

ČTENÁŘSKÁ LEKCE – PÁROVÁ VÝUKA

Škola:

II. ZŠ Propojení, Sedlčany

třída: 2.B

školní rok: 2015/2016

předmět: český jazyk

cíle:

vzdělávací:

- žák uvažuje o vlastnostech postav a o textu v širších souvislostech
- žák používá dění v textu (technikou hra v roli – jsem myslivcem, hra v situaci – nacházím se v lese v době nepříznivého počasí)
- žák prezentuje vlastní názor
- žák rozvíjí vlastní představivost
- žák porozumí textu a vyhledá klíčová slova (odpověď na otázky: Co...?; Proč...?)

výchovné:

- žák individuálně přechází k samostatné činnosti
- žák dodržuje zásady chování tak, aby nevyrušoval své spolužáky
- žák spolupracuje s ostatními spolužáky
- žák naslouchá spolužákům a respektuje názory ostatních

Kmenová paní učitelka:

Mgr. Iva Novotná

Párová paní učitelka:

Mgr. Gabriela Plachá

Návštěva v hodině:

Mgr. Jitka Jandová, Mgr. Pavla Kinczerová, paní Karolína Nietzscheová

ZÁZNAM – PŘÍPRAVA NA HODINU

Charakteristika sledovaných pedagogických jevů - situací - proměnných

poznámky k rozboru

EVOKACE

* motivace:

smrková větvička

- každý žák dostane do ruky (žáci mají, pokud vydrží, zavřené oči)
- žák má za úkol věc osahat, očichat, přemýšlet nad tím, jak věc ve skutečnosti vypadá a kam asi patří

- hudební ukázka z lesa: žáci si najdou místo ve třídě, kde se chtějí posadit, lehnout si, poslouchat a představovat si

- následuje krátké povídání o tom, co si žáci představovali a kde by se prostřednictvím této větvičky a hudby mohli ocitnout

* myšlenková mapa

- žáci dostanou do skupiny (1 skupina = 3-4 žáci) čtvrtku (formát A3), uprostřed je již předepsané téma "les"

- každý z žáků píše po domluvě s ostatními hesla, která se pojí s centrálním tématem (např.: houba – hřib, muchomůrka, klouzek; stromy – bříza, smrk, borovice, jedle; šiška, jehličí, listí, mraveniště, ...)

- prezentace myšlenkové mapy (ve skupině si žáci zvolí jednoho mluvčího)

* zpěv a tanec

- píseň Hajný je lesa pán

UVĚDOMĚNÍ

* předčítání

- čtení s předvídáním

- třídní paní učitelka předčítá, text je několikrát "přerušen" (zastavení textu komentuje a vede párová učitelka):

1. po popisu dívky Kateřiny vstupuje do textu párová učitelka s dotazem, jaké vlastnosti má Kačenka (Jaká Kačka je? Máte s ní něco společného?)

2. po popisu počasí v lese, nepříznivě

- hra v situaci: představ si, že se prodíráš větve stromů, které se teď ale opravdu velmi hýbají v silném větru, stahují se mraky,...

Relaxační hudba:

V lese

- žáci sedí s oběma

p. učitelkami na koberci

Po skupinkách vystoupí žáci se svou myšlenkovou mapou a představí nám své nápady

Literární zdroj: Mrázková, Daisy. Neplač, muchomůrko/Jak šumí les, str. 7-10

ZŠ STAŇKOV: POPIS REALIZACE HODINY S PÁROVOU UČITELKOU

Jména a příjmení účastníků párové výuky: Daniela Zámostná, Hana Janská a Jana Pluhařová

Téma: Včela

Předmět: Prvouka

Třída: 2. A a 2. B

Škola: ZŠ Staňkov

Oborový cíl: Žák popíše stavbu těla včely, jednoduchým způsobem vysvětlí způsob života včely a její užitek.

Plánovaný čtenářský cíl dle kontinua: Porozumění textu – začínající – práce se schematickým zobrazením, vyhledávání a propojování přímo i nepřímo vyjádřených informací podle účelu čtení

Deskriptor:

4.1. Najde potřebnou informaci v jednoduchém schématu

4.2. S dopomocí pozná, ke které části textu patří připojené schéma

3.1. Najde v jednoduchém textu přímo vyjádřenou věcnou informaci

Cíl slovy žáků: Na závěr dnešní lekce dokážete doplnit jednoduchý kvíz o životě včely.

Na tabuli: Budete umět pojmenovat části těla včely, vyjmenovat role včel v úlu, říci, čím jsou včely užitečné a jak žijí.

Důkazy o učení: Skládankové učení – práce v expertních skupinách, předávání informací v domovských skupinách.

2. A Tabulka V-CH-D (vím/chci vědět/dozvěděl jsem se)

2. B Tabulka tvrzení

Kvíz – nedokončené věty

Postup k naplnění cílů / Prostředky k dosažení cíle:

Evokace: (třídní učitelky)

Která včelka je nejznámější? - Píseň Karla Gotta – Včelka Mája

2. A V – CH – D

Modelace: (propolis – zubní pasta X vznik otázky – Je propolis včelí produkt a je v zubních pastách?) - obě učitelky

Žáci si do prvního sloupce tabulky doplní samostatně všechny informace, které se domnívají, že vědí o včele medonosné.

Sdílení ve čtveřicích – ze sdílení zápis otázek do 2. sloupce – chci vědět.

VÍM

CHCI VĚDĚT

DOZVĚDĚL JSEM SE

2. B Tabulka tvrzení

Žáci mají za úkol dle svého mínění samostatně vyplnit tabulku s tvrzením. Rozhodnout, zda je tvrzení pravdivé či nepravdivé ANO – NE.

Toto zapsat do prvního sloupečku.

Například: Části těla včely jsou hlava, trup a zadeček.

ANO	NE	Telo včely tvoří hlava, trup a zadeček.	ANO	NE
ANO	NE	Včelky člověku poskytují med, vosk a rostlinám opylují květy.	ANO	NE
ANO	NE	V úlech žije matka, trubci a dělníci.	ANO	NE
ANO	NE	Včelka nám může píchnout žihadlo opakovaně.	ANO	NE
ANO	NE	Mateří kašička je potravou pro královnu.	ANO	NE
ANO	NE	Včela sbírá med.	ANO	NE

Uvědomění:

Skládkové učení (párová učitelka)

- Žáci pracují ve svých čtyřčlenných domovských skupinách. Dostanou 4 barevné papíry s textem.
- Všechny např. červené papíry pak utvoří skupinu expertní, ve které se věnují tématu např. role v úlu. Text, jiná skupina pracuje s videem a oporou nákresu vývoj včely, jiná s nelineárním textem k tématu – stavba těla a poslední s textem doplněným obrázky – význam včely.

Každý si nejprve sám projde, může podtrhávat, značit. Potom téma opakují a probírají v expertní skupině. Vyjasňují si potřebná spojení slov, význam obrázků. Zároveň se domluví, které informace přenesou do svých domovských skupin.

- Všichni žáci se vrátí do svých domovských skupin. Tam postupně každý předá ostatním své nastudované téma s oporou o nákresy. Takže celá skupina zná informace ze všech čtyř expertních skupin

Včelstvo

V jednom včelstvu žije několik tisíc včel

- včely dělnice (těch je nejvíce)
- trubci
- a jedna matka - královna

Matka - královna

Včela - matka je ze všech největší a má za úkol klást vajíčka. Po celý její život se o ni starají dělnice, které ji také krmí mateří kašičkou a ochraňují ji.

Včely dělnice

Včely dělnice mají mnoho práce - shánějí potravu, vodu, nektar, pyl, krmí larvy, zpracovávají nasbíraný nektar a vyrábí z něj med, pečují o pořádek v úlu, atd...

Trubec

Trubci jsou samci. Žijí jen krátce. Nemají žihadlo a před zimou bývají z úlu vyhnáni, aby neujadali ze společných zásob. Jejich úkolem je oplodnit královnu.

Pozor, i malá včelka se umí bránit!

Včela má velkou zbraň – žihadlo. Tím bodne nepřitele v případě ohrožení. Avšak, když ho použije, zemře.

Ale i mezi hmyzem má nepřátele:

Waspes and hornets are also enemies of bees. They can sting and kill bees, and they can also steal honey from the hive.

Čím je včela užitečná?

Opylování květů - včelám se na těle zachycuje pyl, který přenáší na jiný květ a tím jej opylují. Bez opylování by nikdy nevyrostl žádný plod.

Med – včely sají z květů nektar a v úlu z něj vytváří med.

Bees collect nectar from flowers and turn it into honey in the hive.

Včely žijí v úlech. V nich přečkávají celou zimu. Na jaře vylétají a sbírají z květů nektar a pyl.

Reflexe: (třídní učitelka)

2. A – Doplnění tabulky D – dozvěděl jsem se (ve dvojicích) – již bez papírů

2. B – Návrat k tabulce tvrzení

Nyní se žáci opět vrátí k tabulkám tvrzení z evokační části s novými informacemi a jistě nebude problém pro žáky doplnit pravdivost či nepravdivost výroků do posledního sloupečku.

- společná kontrola na tabuli

2. A (B) – Kvíz – do pláství žáci samostatně dokončují nedokončené věty – (společná kontrola)

Sebehodnocení: (párová učitelka)

rozhovor – Která informace mě nejvíce překvapila? Co se mi příliš nedařilo a proč? Co nebo kdo mi dnes nejvíce pomohl?

Co jste si zapamatovali o včelách?

V úlu žijí královna, trubci a _____	Čím se včela brání? _____	Jsi pilný jako _____	Na čem přenáší včela pyl? _____	Kolik má včela nohou? _____
Včely žijí v _____	V úlu žije jen jedna _____	Oplodňují královnu _____	Kdo klade vajíčka? _____	Sladký včelí produkt _____
Tělo je hlava, zadeček a _____	Čím jsou včely užitečné? (rostliny) _____	_____	_____	Z vajíčka se líhne larva a pak... _____

ZDROJE, MATERIÁL, POMŮCKY:

– 2. A – Tabulky V – CH – D (vím/ chci vědět/dozvěděl jsem se)

– 2. B – Tabulky tvrzení

– texty vlastní (upraveno ze zdrojů: Jana Kobylková – Ze života včel,

Průvodce naší přírodou. České vyd. 1. Praha: Svojtka & Co., 2002. ISBN 80-7237-520-2.,

Průvodce přírodou pro děti: 120 druhů zvířat a rostlin, které můžete v naší přírodě spatřit a poznat. 1. české vyd. Překlad Vladimír Motyčka. Praha: Svojtka & Co., 2011. ISBN 978-80-256-0624-7.)

– video - (<https://www.youtube.com/watch?v=EUZJSZVfEpE>)

2.13 – 7. 10 - <https://www.youtube.com/watch?v=l8HoQS5m8Oo>

– Kvíz – nedokončené věty v plástvi

NAŠE REFLEXE LEKCE VČELA

1. Nakolik jsme se žáci dosáhli cílů hodiny? O co svůj názor opíráme?

Plnění čtenářských cílů dokladuje splnění cílů oborových. Nejvíce toto dokladuje závěrečný kvíz. Při společné reflexi prací žáků jsme došli k závěrům, že zhruba 5/6 žáků naplnilo oba cíle. Zbývající část žáků měla závěrečnou práci slabší, ale i tady bylo patrné částečné plnění některých cílů (jednalo se celkově o slabé žáky třídy). Žákům ovšem nedělalo problémy doplnit tabulky V-CH-D i tabulku tvrzení (pravou stranu). Je tedy patrné, že získané informace utkvěly, jen je neumějí někteří žáci použít.

2. Co žákům pomohlo cílů dosáhnout? Co žákům znesnadnilo dosahování cílů.

V této lekci bylo bezesporu velkým přínosem rozvrstvení žáků do expertních skupin, kde jsme se snažily upřednostnit žákův přirozený osobnostní typ, jeho preferující učební styl. Např. žákům se smyslově založeným poznáváním jsme umožnily práci s videem, žákům potřebujícím ukotvení a schéma jsme poskytly čtení ze schematického zobrazení částí těla včely apod. Ne u všech žáků jsme však dokázaly odhadnout jejich osobnostní typ.

Tabulka tvrzení tradičně vnese žákům do hlav spoustu otázek, které je vedou k záměrnému hledání odpovědí. To se samozřejmě ukázalo i při – pro žáky nové aktivitě – V-CH-D – ve sloupci CH. Jedná se tedy o vhodně zvolenou evokační část lekce. Samotné modelování práce žáků se nám zatím vždy jevilo jako velká pomoc našim žákům.

Jako nejnáročnější text se ukázal vývoj včely, kde se žáci setkali s vícero neznámými pojmy. Tady jim pomohlo video.

Nové pojmy jsou pro žáky náročné na zapamatování: oplodnění, trubec, kukla, larva...

3. Proč myslíme, že žáci měli z práce a výsledků radost? Z čeho jsme měly radost my samy?

Žáci druhých tříd projevují svou radost velice okatě. Udělá jim skutečnou radost každý splněný dílčí úkol. Zároveň svou radost projevují při propojení okamžiků, které přináší ze své vlastní zkušenosti s teoretickým učivem.

Radost se projevila i v okamžiku, kdy jim třídní paní učitelky přislíbily zhlédnutí videa o včelce v následující hodině.

Nám udělal největší radost zájem žáků a úsilí, se kterým se do práce vrhli. Překva-

pili nás i někteří slabší žáci svými pěknými výsledky v závěrečném kvízu.

Pozitivně vyznělo i tvrzení žáků, že jim v učení nejvíce pomohlo hovoření v expertních skupinkách a obrázky z textů.

4. Co z toho plyne pro příští hodiny? Co musíme jako učitelé udělat, aby žáci příště navázali na to, co zvládli a rozvinuli?

I nadále se musíme jako učitelé soustředit na zdokonalování dovednosti při předávání získaných informací do svých domovských skupin. Všimly jsme si, že při předávání se dětem dostávají informace z expertních skupin dosti nestrukturovaně a to může vést ke zmatkům. Žáci většinou řeknou jednu až tři informace a další doplňují během hovoření ostatních členů domovské skupiny.

Domníváme se, že zachycování informací, které chtějí žáci předat pomocí domluvených symbolů na prázdný papír, je pro žáky daleko vhodnější a daří se jim předat více informací.

V další hodině je potřeba se vrátit k některým nezodpovězeným otázkám ze sloupčku CH, upevnit pojem opylování a oplodnění (pletou si s krmením). Ze zkušenosti bude lepší napříště v kvízu zaměnit okénko „oplodňují královnu“ za „Kdo oplodňuje královnu?“

ZŠ JESENICE:

POPIS REALIZACE HODINY S PÁROVOU UČITELKOU

Přikládáme ukázkou pracovního listu, který sloužil jako podklad pro hodinu propojující český jazyk (mluvníci) s rozvojem čtenářství.

PAPÍROVÁ VLAŠTOVKA – ZUZANA POSPÍŠILOVÁ

- 1) Přečti slova a rozděl je na slabiky

Čtyřpatrového

vlašťovka

- 2) Postřehování – řádek × sloupek

Během

zálibně

odletěl

Věřte

krásně

odpověděla

Skvěle

smutně

opatrně

Měla

dvojhlasně

chtějí

- 3) Ve cvičení č. 2 podtrhni

DĚ, TĚ, NĚ

BĚ, PĚ, VĚ, MĚ

- 4) Která slabika chybí?

Napiš ji _____

5) Na danou slabiku utvoř 3 slova

_____

6) Na slova utvoř věty

_____

_____

7) Čtení s porozuměním str. 117

8) Předvídání konce příběhu

9) Tiché čtení str. 118

V hodinách párové výuky se zaměřujeme také na posilování mezipředmětových vztahů a začlenění průřezových témat RVP. Dále přiblížíme průběh hodiny českého jazyka, jejímž hlavním tématem byla slovesa. Toto téma jsme propojily s rozvojem souvislého verbálního projevu. Využily jsme skutečnosti, že oblíbenou zábavou dětí je v současnosti sledování videí různých uživatelů YouTube, tzv. youtuberů.

Připravily jsme videa tří mladých youtuberů a promítly je žákům. Žáci měli za pomoci doprovodné tabulky sledovat úroveň mluvených projevů a následně je zhodnotit. Vyplňování tabulky i hodnocení ukázek probíhalo ve skupinách.

Čeho si všítmat?	Natu ška 52	Radek's vlogs	Mischel mish
-------------------------	--------------------	----------------------	---------------------

Srozumitelnost:
výslovnost, komolení slov, mumlání, přerěknutí, přízvuk...

Tempo řeči, pauzy

Váhavé zvuky
„navíc“
(ehm, eeeergh)

Slovní zásoba: opakování slov, spisovná/nespisovná, cizí nebo neznámá slova

Výplňková slova
(vlastně, prostě, takže...)

Stavba vět – slovosled, zní přirozeně/nepřirozeně

Doprovodná gesta/pohyby

Samotné ukázky nezabraly příliš času, jejich hodnocení však ano, protože komentáře žáků předčily naše očekávání. Žáci si všímali nejen aspektů uvedených v tabulce, ale dotkli se i sociální či psychologické problematiky natáčení podobných, velmi osobních videí.

V následující části hodiny měli žáci za úkol nakreslit obrázek přesně podle pokynů svého vylosovaného spolužáka. Ten obdržel originál (viz fotografie níže) a snažil se o co nejvěrnější popis.

Příkládáme ukázkou práce žáků. Obrázky se ve velké míře podobají originálu, tudíž jsme práci žáka, který diktoval ostatním pokyny, ohodnotily jako kvalitní.

Fotografie: Kreslení podle pokynů spolužáka – práce žáků

Poté, co si žáci prohlédli vytvořené kresby a porovnali je s originálem, jsme je požádaly, aby zhodnotili verbální projev svého spolužáka a navrhli, v čem by se mohl pro příště zlepšit. Zazněla podle našeho názoru velmi zralá doporučení a kvalitní postřehy. Ze závěrečné reflexe poté vyplynulo, že žák, který ostatním předával instrukce, tato doporučení nebral jako kritiku, ale skutečně jako rady, jak být příště ještě o něco lepší.

ZŠ MNICHOVICE: POPIS REALIZACE HODINY S PÁROVOU UČITELKOU

Příklady dobré praxe

1. Literární výchova – práce s poezií – 3. ročník

Cíl: k vlastní tvorbě využívání rýmů, předvídáme a domýšlíme děje, ústně vyjadřujeme své myšlenky, nápady

Zároveň upevňujeme a rozvíjíme:

- rozlišování vyjadřování v próze a ve verších
- vyjadřování svých pocitů z přečteného textu
- tvořivou práci s literárním textem podle pokynů učitele a podle svých schopností
- základní literární pojmy – poezie, próza, básník, rým
- společná práce v kruhu, společná práce ve dvojicích

Kompetence: komunikativní, sociální a personální

Průřezová témata: Osobnostní a sociální výchova; Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech; Environmentální výchova

Forma: práce ve dvojicích, samostatné zamyšlení se nad otevřením problému, společné sdílení výsledku své práce s ostatními

Mezipředmětové vztahy: prvouka

Průběh hodiny:

- Evokace – učitelé mluví na žáky jako roboti, vytvoření kroužku, vybídnutí žáků k odhalení důvodu „divné řeči“.
- Připomenutí minulé práce s poezií, důraz na rýmy. Do kroužku poslat text neúplné básně (dvě barvy papíru – dle barvy se po uplynutí času na samostatnou práci rozdělí k učitelkám)
- Jedna z učitelek přednese první část básně, kterou mají děti na svých listech (J. Žáček – Ufo, ufo, ufo)

Druhá učitelka se ptá dětí na rýmy, které slyšely

Poté zadat samostatnou práci – pracovat ve dvojicích, domýšlet pokračování s důrazem na rýmy, určení časového limitu 10 minut

Vyhodnocení – dva kroužky podle barev, žáci předčítají svá díla, zhodnocení spolupráce, byly nějaké problémy, udělali byste příště něco jinak? Paní učitelka znovu přečte první část básně a vybídne žáky k zamyšlení nad otázkou – Proč to Zemi nesvědčí? Poté si žáci vyberou nejpovedenější dokončení básně, které budou prezentovat v celkovém kroužku.

Závěr – společný kroužek, každá paní učitelka vyhodnotí práci kroužků, žáci si přednáší vybrané básně. Paní učitelka přečte originální báseň od J. Žáčka. Poslední otázka – Proč myslíte, že napsal pan básník báseň pro děti s tímto obsahem a závěrem?

Vyhodnocení hodiny

Zhodnocení práce ve dvojicích – zapojili se i ti žáci, kteří mají někdy při spolupráci potíže. Bylo vidět, že téma této básně bylo pro žáky složitější než předchozí (Příběh s detektivní zápletkou), více se jim dařilo tvořit rýmy. Moc hezky již dokáží hodnotit sami sebe i ostatní, pojmenovat své problémy při tvorbě. Podpora od nás byla poskytnuta těm, kteří ji v průběhu samostatné práce potřebovali.

2. Matematika – Stavby z krychlí – 3. ročník

Cíl: prostorová představivost, stavby podle plánu a naopak zaznamenávání plánu dle stavby

Forma: práce jednotlivců, práce ve dvojicích, společné zamyšlení se nad problémem, společné sdílení výsledků

Průběh hodiny:

Paní učitelka na tabuli zaznamená první plán stavby a vybídne žáky k postavení stavby. Každá paní učitelka má polovinu žáků, které prochází a kontroluje práci. Poté se žáci vyjadřují k tomu, zda byla více než jedna možnost postavení stavby (byla jen jedna možnost), vyhodnocení, kdo měl chybu, proč k ní došlo. Další zadávání plánů, žáci staví.

Poté zadán úkol v pracovním sešitu, kde byly záznamy staveb. Žáci pracují ve dvojicích, mají se pokusit vzhledem odhadnout počet kostek na stavbu. Svůj odhad zaznamenají. Poté stavbu podle plánu provedou a spočítají použité kostky, porovnají se svým odhadem.

Poslední část – náskres stavby, žáci mají zaznamenat plán stavby. Je zde však více možností, pro kontrolu podle svého záznamu stavbu staví.

Závěr – žáci se vyjadřují k možnostem z posledního cvičení, porovnávají si se svým zjištěním.

Vyhodnocení hodiny:

Dána podpora žákům, kteří měli problém s realizací staveb. Všichni žáci pracovali se zájmem, nebyly větší problémy. Dobré rozdělení žáků pro kontrolu, paní učitelky snadno kontrolovaly žáky a měly dobrý přehled o práci.

Matematika 3. ročník – numerace do 1000

Cíl: orientace na číselné ose 0 -1000, zápis čísel

Mezipředmětové vztahy: prvouka, pracovní činnosti

Formy práce: práce ve dvojicích – společná kontrola, práce ve skupině, samostatná práce

Průběh hodiny:

Seznámení s dnešní hodinou, co nás čeká - matematická rozcvička, práce ve dvou skupinách na zemi (koberci), práce v lavicích a na interaktivní tabuli, samostatná práce s pracovním sešitem a kontrola práce ve dvojicích.

Matematická rozcvička – děti stojí ve třech řadách, vždy první tři říkají výsledek příkladu na násobení a dělení, který zadává třídní učitelka, kdo odpoví první, zůstává, další si jdou sednout - asi 5 minut. Párová učitelka zatím na dvě místa ve třídě (na koberec a k nástěnce u dveří) připravuje lístečky s čísly od 100 do 1000.

Práce ve dvou skupinách: Párová učitelka „rozpočítá“ na jedničky a dvojky, jedničky si sednou do kruhu na koberci u třídní učitelky, druzí u párové učitelky u nástěnky, děti ve skupinách rozdělené náhodně. Skupiny pracují samostatně, každá učitelka se svou skupinou – asi 15 minut.

- Vylosuj si lísteček, co na něm vidíš, kde ses mohl s takovým číslem setkat (nejčastěji nákupy, ceny)
- Následně děti odpovídají, dokola všichni žáci v kroužku
- Řekni číslo před tvým číslem (všichni mají lísteček položený před sebou, ostatní na něj vidí)
- Řekni číslo za tvým číslem
- Porovnej číslo s tvým sousedem po pravé ruce, řekni např. 332 je menší než 524
- Vrať lísteček, znova zamíchat, vylosuj jiné

- Přečti číslo
- Řekni číslo hned před tvým číslem
- Řekni číslo hned za tvým číslem
- Doprostřed kruhu položí své číslo tři žáci, jeden z nich je srovná od nejmenšího po největší
- Opět nové losování, tentokrát neukazují
- Řekni číslo o 100 větší, než které máš – ostatní říkají jaké číslo má v ruce
- Nová losování – obměna – řekni o 100 menší, o 200 větší apod.

Práce v lavicích a na interaktivní tabuli – asi 15 minut

- Třídní učitelka rozdává papírové obdélníky rozdělené na 10 čtverečků
- Párová učitelka diktuje čísla z:
<http://skolakov.eu/matematika/3-trida/cisla-do-1000/barevne-karty/poradi.html>
žáci je zapisují na čtverečky, potom rozstříhají a složí od nejmenšího k největšímu, třídní a párové učitelka nabízí pomoc žákům v lavicích (různé tempo práce dětí)
- Následná kontrola podle interaktivní tabule, žáci se vystřídají a úkol splní na interaktivní tabuli
- Párová učitelka opět diktuje čísla (děti je nevidí na tabuli), děti zapisují na druhou stranu lístečků barevnou pastelkou, pomoc při práci i kontrole jako v prvním případě.

Samostatná práce v pracovním sešitu, párová učitelka zadá cvičení, kdo bude mít vypracováno, jde na koberec, kde počká na spolužáka, s ním vzájemná kontrola. Třídní a párová učitelka provádí dohled nad prací v lavicích a na kontrole na koberci asi 10 minut.

Kdo je hotový, pracuje na interaktivní tabuli:

<http://skolakov.eu/matematika/3-trida/scitani-a-odcitani-do-1000-zpameti/rybi-skolicka/pocitame.html>

Závěr hodiny, zhodnocení práce párové učitelky: kdo si zopakoval násobilku, zatlaská, komu se dařila skupinová práce, měl prostor se vyjádřit, promluvit, dostal se ke slovu – zadupe, komu vyhovovala kontrola pracovních sešitů na koberci – zamává, kdo se naučil něco nového – plácá se do stehů, kdo ocenil pomoc kamaráda – položí si hlavu na lavici.

Výhody párové výuky v tomto případě vidím v rozdělení třídy s vyšším počtem dětí na dvě skupiny, podpora těm dětem, které ji v průběhu práce potřebovaly, možnost dětí se projevit, dostaly se častěji „ke slovu“, při samostatné práci opět pomoc pomalejším dětem, „sjednocení“ tempa, pomoc s přípravou pomůcek apod.

ZŠ T. ŠOBRA PÍSEK:

POPIS REALIZACE HODINY S PÁROVOU UČITELKOU

Mgr. Kateřina Kloudová (třídní učitelka) Mgr. Veronika Koblihová (párová učitelka)
– 2. třída

Téma: Násobení dvěma, třemi, čtyřmi a pěti

Cíl: Žák si zautomatizuje násobení dvěma pomocí práce s učebnicí a vědomostní soutěže.

Klíčové kompetence: K učení (násobilka), k řešení problémů (interaktivní tabule), komunikativní (skupinová soutěž), pracovní (možnost pracovat samostatně).

Díky projektu nadačního fondu Kamarádi vzdělání České bankovní asociace Kolegiální podpora formou párové výuky mám možnost učit společně s párovou učitelkou Mgr. Veronikou Koblihovou dvě hodiny týdně. Chtěla bych Vás seznámit s jedním ze způsobů naší spolupráce při výuce matematiky tak, jak sděluji rodičům v týdenních plánech.

POPIS REALIZACE HODINY S PÁROVOU UČITELKOU

S matematikou profesora Hejného jsem se seznámila na Festivalu pedagogické inspirace v ZŠ Kunratice v Praze, který jsme se školou navštívili. Na festivalu jsme si mohli vybrat z bohaté nabídky odborných workshopů. Toto byla jedna z mých vybraných lekcí, při které jsem si já i ostatní pedagogové mohla pod vedením lektorky některé aktivity z metody prof. Hejného v matematice vyzkoušet. Lekce, která se věnovala systému matematiky prof. Hejného, mě velice oslovila. Proto zařazuji tyto činnosti do výuky. Na začátku vyučovací hodiny si děti zahrály Autobus. Simuluje cestování autobusem na pravidelné lince spojující několik zastávek. Autobus je lepenková krabice a cestující jsou plastová víčka. Zastávky jsou místa na lavicích žáků označená figurkami. Autobus jel z výchozí zastávky na konečnou. Na každé zastávce mohl někdo nastoupit a vystoupit. Děti, které měly na svém místě figurku, házely víčka do autobusu a přitom počítaly po jednom a nahlas. Řidič (žák) jezdil s autobusem a vydával zvuky při jízdě a při zavírání a otvírání dveří. Úkolem dětí bylo zapamatovat si celý proces jízdy a zaznamenat na tabulku konečný počet cestujících v autobusu. Autobus pravidelně zařazuji do výuky, protože rozvíjí paměť dětí a každý žák může zažít radost.

Mgr. Květa Krüger navštěvuje mé vyučovací hodiny. Při jedné z hodin matematiky si všimla, že děti dokončují svou práci různě a jejich pracovní tempo je značně rozdílné. Inspirovala mě myšlenkou změny organizace při výuce. Rozhodla jsem se nápad realizovat v párové výuce. Tento způsob výuky je vhodný pro opakování a procvičování vyvozeného učiva. Zadal jsem dětem práci v učebnici (cvičení, která byla potřeba procvičit). Děti, které podle svého úsudku zvládnou cvičení samy, seděly v lavici a pracovaly. Těmto dětem dopomáhala párová učitelka. Některé děti šly na koberec a plnily úkoly společně se mnou. Protože byly některé děti v lavicích rychlejší, vypracovaly cvičení navíc. A nakonec si děti sedící v lavicích své úlohy ve dvojicích zkontrolovaly s dopomocí párové učitelky. Během práce děti přecházely z koberce do lavice

a opačně. Na tomto způsobu výuky oceňuji to, že se dítě může zařadit do skupinky k třídní učitelce nebo k párové učitelce podle svého uvážení a má možnost pracovat svým tempem. Tím se každý žák učí vyhodnotit své aktuální možnosti a potřeby. Vypozorovala jsem, že si většina dětí vyzkoušela práci v jedné skupině a jindy ve skupině druhé. Někteří žáci v průběhu práce přecházeli do jiné skupiny.

V další části hodiny si děti aktivní a hravou formou soutěže procvičily násobení dvěma, třemi, čtyřmi a pěti. Rozdělila jsem děti do čtyř skupin po pěti. Každá skupina seděla u jedné lavice. Skupiny dostaly lístečky, které si rozprostřely na lavici. Na lístečcích byly příklady na násobení dvěma, třemi, čtyřmi a pěti. Párová učitelka říkala výsledky. Žáci museli pohotově najít lísteček s příkladem, jehož výsledek párová učitelka řekla. Děti lístečky sbíraly. Podle potřeby jsem dopomáhala s kontrolou příkladů. Ve skupině vyhrál ten žák, který měl nejvyšší počet lístečků.

Nakonec žáci pracovali s interaktivní tabulí a opakovali geometrická tělesa a tvary. Pro tuto aktivitu jsem si vytvořila vlastní digitální materiál na interaktivní tabuli v programu Tvůrce cvičení.

Mám štěstí, že se toho na naší škole děje tolik! Mohu se věnovat nejen práci s párovou učitelkou, ale také se vzdělávat v kurzu Čtení s nečtenáři. Mohu si utvářet vlastní digitální materiály na interaktivní tabuli, protože interaktivní tabuli ve třídě mám a ve výuce používám. Mám příležitost se seznamovat s dalšími novinkami, zavádět je do výuky ve své třídě a psát o nich. Jsem ráda, že mohu být průvodkyní v učení mých žáků.

Mgr. Kateřina Kloudová

ZŠ PÍSEK: PÁROVÁ VÝUKA – 23.2. 2016 HODINA PRVOUKY – SHRNUTÍ UČIVA

Popis realizace hodiny s párovou výukou

Příprava:

Já, jako třídní učitelka, vyberu předmět a téma, které potřebuji probrat, naučit nebo shrnout a je náročné na organizaci nebo individuální pomoc.

Párová výuka u nás probíhá vždy v úterý a ve čtvrtek pátou vyučovací hodinu, která je již velmi náročná na soustředěnost a pozornost dětí. Přípravě proto věnujeme podle náročnosti tématu 30 až 60 min na každou vyučovací hodinu.

Společně s párovou učitelkou projdeme téma, rozdělíme si role v hodině, každá z nás připraví určitou část hodiny, např. jedna vyhledává vhodné doplnění učiva na internetu, vybere zajímavé DUMy a vyhodnotí, kterou část je příhodné pro naši práci použít. Druhá učitelka vybere text z učebnice, úkoly v pracovním sešitě, provede přípravu na tabuli, flipchart či jiné pomůcky.

V průběhu hodiny se navzájem doplňujeme, podle okamžité potřeby dopomáháme jednotlivým žákům nebo sobě navzájem.

Realizace:

1) Majka: Představení, úvod, zápis do sešitu (Shrnutí poznatků o lidském těle)

2) Ivana: Názvy skupin, rozdělení úkolů

- Skupina 1 – Části těla (pojmenovat, přiřadit)
- Skupina 2 – Smysly (přiřadit slovo s obrázkem)
- Skupina 3 – Vnitřní orgány (poznat, nalepit, pojmenovat)
- Skupina 4 – První pomoc (nemoc, úraz, lékárnička, symboly)
- Skupina 5 – Správná výživa (potravinová pyramida)

Skupinová práce – můžeme psát, lepit, malovat, žáci přemýšlejí, radí se, mohou si vzít na pomoc učebnici, snaží se spolupracovat ve skupině.

1) Majka: Rozdělení do skupin (skupiny jsou popsány na tabuli, jednotlivé úkoly očíslovány)

2) Všichni: Samostatná práce ve skupinách

3) Všichni: Prezentace – mluvčí z každé skupiny, ostatní jej mohou doplnit + nalepení

4) Všichni: Video – Lidské tělo – youtube

5) Ivana: Zhodnocení – skupinová práce – kooperace, argumentace, naslouchání, sdílení, rozvoj sociálních kompetencí

6) Majka: závěr, zadání domácího úkolu

7) Obě: zpětná reflexe po hodině

V případě času možno popsat chování u lékaře, případně udělat osmisměrku v pracovním sešitě.

Reflexe:

Po odučené hodině spolu probereme jednotlivé kroky, řekneme si, co se nám podařilo a mělo u dětí dobrou odezvu, co nám popřípadě nevyznělo, jak jsme předpokládaly, jak nám vyšel časový plán. Některé dobré aktivity používáme opakovaně, ale baví nás zkoušet nové postupy a vymýšlet jiné kroky.

ZŠ JÍLOVÉ:

POPIS REALIZACE HODINY S PÁROVOU UČITELKOU

Ve třídě 3. A probíhá párová výuka trochu netradičně. Střídají se zde dvě učitelky – jedna na matematiku – Ing. Jana Sajdlová a druhá na český jazyk – Mgr. Alena Müllerová.

Na matematice je třídní učitelkou Jana Sajdlová a Alena Müllerová je jako párová učitelka. V českém jazyce je tomu naopak.

Na začátku hodiny je vždy společný úvod, motivační pohovor atd. Poté jsou děti obvykle rozděleny na dvě skupiny. V jednotlivých činnostech se střídají.

Často jsou děti také děleny podle toho, jak jim zrovna probírané učivo jde nebo podle toho, kdo přišel po nemoci a potřebuje učivo ještě dovysvětlit nebo prodloužit procvičování.

V některých hodinách chodíme do počítačové učebny a využíváme počítačové programy na procvičování učiva.

Téma hodiny:

Jednotky délky, měření, přímka, polopřímka, bod – náleží x nenáleží polopřímce, přímce, úsečce

Děti byly rozděleny do dvou skupin a v činnostech se vystřídaly. V jedné skupině si ukazovaly různá měřidla, měřily s nimi a učily se základní jednotky délky. Ve druhé skupině si zopakovaly pojmy a označování - přímky, úsečky, polopřímky, bod náleží/nenáleží úsečce, polopřímce atd., toto modelovaly a zároveň rýsovaly. Vyučující měly dostatek času pro individuální přístup k dětem, v případě potřeby se děti mohly hned opravit a přijít na správné řešení problému.

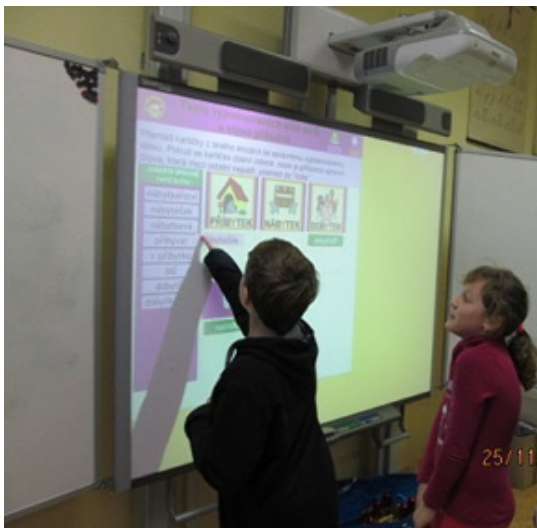
Párová výuka – Matematika – geometrie – rovinné obrazce, tělesa

Žáci měli rozlišovat geometrické tvary, na interaktivní tabuli rozlišovali a hledali tvary a tělesa. Dále si ve skupinkách vyzkoušeli práci se dřívky, měli jednotlivé hádanky např.: z kolika dřívek se skládá trojúhelník, čtverec, atd. Postav obdélník z deseti dřívek - kolik má řešení, apod. Žáky to moc bavilo.

Párová výuka – český jazyk – vyjmenovaná slova

Vyjmenovaná slova po B. Žáci se učili vyjmenovaná slova po B a hledali k nim slova příbuzná. Žáci byli rozděleni do dvou skupinek, takže měli na práci více osobního prostoru.

Párová výuka – matematika – tvorba slovní úlohy, sestavení slovní úlohy

Žáci měli za úkol sestavit slovní úlohy. Zadání slovní úlohy měli rozstříhané na jednotlivá slova a čísla. Společně museli správně sestavit zadání úlohy. Poté si sedli do lavic a celou úlohu zapsali do školního sešitu a vyřešili.

Párová výuka – český jazyk – návštěva počítačové učebny, práce s interaktivní učebnicí českého jazyka

Dne 25. 2. 2016 jsme měli český jazyk v počítačové učebně. Každý žák seděl u svého počítače, tedy mohl pracovat samostatně. Nejprve se žáci musí naučit se přihlásit do počítače a pak přihlásit do školního systému, vše se jim povedlo. Poté paní učitelka Rybářová sdělila, ať si otevřou interaktivní učebnici českého jazyka pro 3. ročník. Tato interaktivní učebnice je úplně totožná s jejich učebnicí, kterou mají ve třídě a se kterou pravidelně pracují. Žáci si našli jednotlivá cvičení podle pokynů paní učitelky a jednotlivě pracovali.

Musím žáky pochválit, všichni pěkně pracovali a moc se jim to líbilo.

Párová výuka – český jazyk – vyjmenovaná slova po S

Žáci se učí vyjmenovaná slova, na začátku hodiny měli procvičování. Potom je paní učitelka Rybářová rozdělila do skupinek, aby žáci mohli stihnout více práce během hodiny. Já jsem byla s jednou skupinkou v pozadí třídy a pozorovala jsem, jak žáci vybírají slova, kde má být napsáno měkké i či tvrdé y. Žáci měli jednotlivá slova seřadit pod sebe, tím si je opakovaně uvědomují - učí vyjmenovaná slova.

ZŠ KUNRATICE:

POPIS REALIZACE HODINY S PÁROVOU UČITELKOU

Párová výuka v 2. B, třídní učitelka Eva Jenšíková, párová učitelka Tea Cholevová
Český jazyk 21. 1. 2016

Plánování:

Téma hodiny: Opakování - pravopis i, y po měkkých a tvrdých souhláskách.

Nové učivo: Slabiky bě, pě, vě.

Cíl hodiny (žák) : Žák při hře Kolotoč doplňuje i nebo y v daných slovech, pracuje s možnou chybou a chybu opraví. Na interaktivní tabuli i na mazací tabulce doplňuje slabiky bě,pě,vě. Vysvětluje význam slov podle obrázků. Při skupinové práci spojuje slabiky do slov a tato slova se slabikami bě, pě, vě samostatně přepíše do sešitu. Rozdělení rolí párových učitelek při vedení hodiny. Kontrola při práci ve skupinách.

Průběh hodiny:

- 1) Opakování tvrdých a měkkých slabik formou hry KOLOTOČ
Aktivitu vede Jenšíková. Pomoc dětem při orientaci ve třídě – Cholevová.
- 2) Procvičení učiva o slabikách bě, pě, vě. KUFR. Pro větší zapojení dětí využití interaktivní tabule + mazacítabulka
Aktivitu vede Cholevová.
Zapojení dětí do práce, individuální přístup k dětem, oprava chyb – Jenšíková
- 3) Skupinová práce - spojování slabik do slov se skupinami bě, pě, vě.
Zadání práce + kontrola práce ve skupinách + kontrola na interaktivní tabuli -
- Cholevová.
Kontrola práce ve skupinách + společná kontrola na interaktivní tabuli - Jenšíková.
- 4) Samostatná práce - přepis slov ze skupinové práce. Jenšíková, Cholevová
- 5) Reflexe z hodiny - Medaile. Žáci se sebehodnotí, jak pracovali. Jenšíková

Reflexe:

Hodina proběhla dle přípravy – bez problému. Cíl byl splněn. Cvičení na interaktivní tabuli – Kufr (procvičení slabik bě, pě, vě) jsme z časových důvodů zkrátili. V této části jsme narazily i na vícevýznamová slova, která děti vysvětlovaly. Při skupinové práci jsme jednotlivé skupiny obcházely, ale naše pomoc nebyla tolik potřebná, protože děti pochopily zadání a pracovaly samostatně. Vyhodnocení skupinové práce proběhlo na interaktivní tabuli. Na samostatnou práci do sešitu měly děti dostatek času. V závěru hodiny proběhlo sebehodnocení dětí pomocí medailí.

Při párové výuce jsme se vzájemně doplňovaly, hodinu vedla vždy jedna z nás dle přípravy. Na této otevřené hodině bylo přítomno 6 rodičů. V rozhovoru s nimi oceňovali různé formy práce. Líbila se zejména část na interaktivní tabuli s názvem Kufr, kde byl obrázek a k tomu nedoplněné slovo. Psanou podobu slova si tak děti spojily s vizuální. Práce s tabulkami umožnila zapojení všech žáků. Rodiče kladně hodnotili individuální přístup k dětem a způsob vedené výuky. Na složení hodiny bychom příště asi nic neměnily. Hodina proběhla podle našich představ a rodiče byli také spokojeni.

Třída: 2. D

Předmět: matematika

(učebnice nakl. Fraus, matematika prof. Hejného s. 39/2. díl)

Vyučovací hodina začala pozdravením paní párové učitelky Karin, která se dnes s dětmi ještě neviděla a také pozdravením hosta - paní zástupkyně Jitky, která u nás byla na náslechu. Třídní učitelka Zdeňka a párová učitelka Karin pravidelně dětem při pozdravu předkládají stále nové formy pozdravů, děti na tyto variace odpovídají. Vždy tato „hra“ vykouzlí úsměv na tvářích dětí. Například přejeme: ospalé ráno, větrný den, úsměvný den....

První aktivitou byla rozcvička pamětního sčítání a odčítání, děti výsledky individuálně zapisovaly na mazací tabulky. Na signál třídní učitelky Zdeňky děti výsledek ukázaly. Obě paní učitelky výsledky prolétly očima a párová učitelka Karin vyzvala některé děti se spornými výsledky, aby svá tvrzení obhájily. Některé děti si stále nejsou jisté a chybují. Výhodou je, že při argumentacích sami autoři přicházejí na své chyby a opravují je.

Druhou aktivitou byla práce v prostředí Autobus. Při plánování této hodiny bylo prospěšné, že párová učitelka Karin, která zároveň párově učí ve vedlejší 2. třídě, již absolvovala práci na tomto cvičení a potvrdila, že cvičení je náročnější, protože tabulka obsahuje hodně neznámých a vyžaduje použití několika strategií. Poučeny touto zkušeností jsme nenabídly práci ve dvojicích, jako obvykle, ale zvolily jsme variantu společné práce celé třídy u tabule. Můžeme si tento druh práce dovolit díky přítomnosti interaktivní tabule s interaktivními učebními materiály. Dobrovolníci tedy postupně přicházeli se svými návrhy řešení a párová učitelka Karin, v duchu konstruktivistického pojetí výuky, vhodnými otázkami podněcovala děti k diskusi: Proč si to myslíš? Co na to říká třída? Má pravdu Eliška, když říká, že to nejde? Máte jiné řešení? Jak jste na to přišly?

Třetí aktivitou bylo počítání čtverečků v různých čtyřúhelnících. Tuto část dětem předložila třídní učitelka Zdeňka a vedla třídu k tomu, aby přes prvotní počítání po jednotlivých čtverečcích hledali „rychlejší“ varianty počítání. Tomáš navrhl sčítání po řádcích a všichni si vyzkoušeli, jestli jim s použitím této strategie jde počítání čtverečků rychleji. Fanda přinesl počítání formou násobilky, tedy 5 řádku ve 3 sloupcích. Paní učitelka vyzvala děti k potlesku oběma objevitelům a dále děti samostatně aplikovaly některou z navržených metod na dalších čtyřúhelnících. Při plánování hodiny se obě paní učitelky dohodly, že při vyvozování strategií začnou používat termín „obsah“. Obě paní učitelky procházely třídou a postupně kontrolovaly výsledky. Tato kontrola mohla být provedena pouze díky přítomnosti obou vyučujících ve třídě. V opačném případě by sama třídní učitelka musela po hodině učebnice vybrat a opravit je. Děti tak dostaly okamžitou zpětnou vazbu a měly možnost ihned případné nesrovnalosti opravit.

Čtvrtou aktivitou bylo řešení šipkových rovnic. Aktivitu dětem nabídla párová učitelka Karin. Upozornila děti na zadání, protože při práci na podobném druhu cvičení posledně děti chybovaly, kvůli nepochopení zadání. Párová učitelka kladla dětem otázky, které pomáhaly porozumění významu zadání „K řešení úlohy použij nejvíce čtyři šipky“. Pro některé děti bylo toto zadání široké a nedařilo se jim představit si bez diskuse všechny možnosti. Třídní učitelka stála v pozadí a pozorovala, které děti se zapojují do diskuse. Díky kladení otázek třída došla ke všem správným možnostem. Společně vypracovaly jedno cvičení opět na interaktivní tabuli a další cvičení zkou-

maly děti individuálně. Obě paní učitelky procházely mezi dětmi a individuálně řešily situace, které u 26 dětí vznikaly: navrhovaly práci ve dvojicích, pokud práce žákovi dělala potíže, společně se posunky domlouvaly, ke kterému dítěti je potřeba jít pomoci, ve které lavici zahlédly prostor k řešení. V tuto chvíli měly obě paní učitelky plné ruce práce. Některé děti samy vyhledaly jistého počtáře mezi spolužáky a požádaly ho o pomoc s vysvětlením, společně si našly tiché místo, kde pracovaly. Ve třídě panoval čilý pracovní ruch.

Když si párová učitelka Karin všimla, že některé děti mají hotovou a zkontrolovanou práci, tiše se svým postřehem seznámila třídní učitelku Zdeňku. Po rychlé výměně informací párová učitelka Karin seznámila děti s dobrovolným úkolem pro rychlíky a napsala stránku a cvičení na tabuli. Do konce hodiny zbývalo pár minut a některé děti mohly tento čas využít k procvičování sčítání a násobilky.

Po zazvonění obě paní učitelky otázkami kontrolovaly, kterým dětem se podařilo dokončit práci, poděkovaly dětem za aktivitu v hodině, společně se rozloučily s návštěvou, paní zástupkyně Kopáčová poděkovala za možnost vidět děti při práci.

Zpětná vazba z návštěvy zástupkyně ředitele Jitky Kopáčové v hodině matematika ve třídě 2. D, třídní učitelka Zdeňka Dudová, párová učitelka Karin Vašátová.

V úvodu hodiny, kterou jsem navštívila, se obě paní učitelky se třídou hlasitě pozdravily. Pozorovala jsem, že tento pozdrav navodil přátelskou atmosféru.

Po celou vyučovací hodinu používala třídní učitelka pro svoji párovou učitelku respektující oslovení „paní učitelka“ a samozřejmě to platilo i opačně. Obě vyučující se v jednotlivých aktivitách střídaly. Pokud jedna vedla část hodiny, druhá aktivně pozorovala reakce dětí, procházela mezi žáky, dopomáhala těm, kteří to potřebovali, popřípadě doplnila zadání kolegyně, pokud sledovala nějaké nejistoty dětí. Po aktivitě, kterou vedla párová učitelka Karin, poděkovala dětem s úsměvem a ocenila je slovy: „Bavilo mě, jak jste reagovali!“

Párová učitelka Karin v průběhu hodiny vyzdvihla práci žáka, který studuje v zahraničí a při současné návštěvě velmi dobře reagoval i při náročnějších úkolech. Třídní učitelka zase upozornila na správná řešení dvou žáků při hledání možných strategií. Děti mohly tyto strategie ihned použít.

Několikrát jsem zaznamenala, že díky spontánní spolupráci při vysvětlování zadání nebylo možné poznat, která s paní učitelek právě vede tuto část hodiny. Viděla jsem, že při vysvětlování obě paní učitelky používají ověřovací otázky, kterými dopomáhají dětem k hledání argumentů. Zaujalo mě, že přes typologickou odlišnost obou paní učitelek, byl hlasový projev vyvážený, hlas jedné nerušil či nevylučoval hlasový projev druhé. Hlasově spolu naprosto souzněly, což působilo velmi příjemně.

Po většinu vyučovací hodiny ve třídě panovala přátelská atmosféra a respektující přístup ze strany obou paní učitelek.

SHRNUTÍ 4.3 KAPITOLY: POPIS REALIZACE HODINY S PÁROVOU VÝUKOU

Učitelé si pro párovou výuku vybírají...

- hodiny, ve kterých se hodí „druhé ruce“, nebo se podaří, aby více dětí mohlo být aktivní (např. v hudební výchově jeden učitel hraje na nástroj, druhý diriguje nebo s dětmi tančí, v tělesné výchově každý učitel pomáhá žákům s jiným cvičením u jiného nářadí a zajišťuje dopomoc)
- hodiny, ve kterých je náročná organizace výuky (např. probíhá v ní skupinové vyučování, ve třídě je vysoký počet žáků)
- třídy, kde je velké spektrum žáků – od nadaných po žáky, kteří neprospívají, nebo mají speciální vzdělávací potřeby, zde se hodí „druhé oči“
- příležitosti, kdy je jeden z učitelů odborník na určitou oblast a může ji v hodině pokrýt, např. může vést aktivity, které se toho týkají
- hodiny, kde potřebujeme s dětmi používat pomůcky či manipulativa (např. v hudební výchově hudební nástroje, v matematice geodesky)
- hodiny, kde učitelé zkoušejí nové metody či postupy a kolega může např. sledovat, jak na ně žáci reagují a zda jsou všichni aktivní.

4.4 PŘÍNOSY A ÚSKALÍ Z POHLEDU UČITELŮ, DĚTÍ A RODIČŮ

Otázky: Čím se mohou obohatit třídní a párový učitel, co přináší vztah třídní a párový učitel, co dělat, když to nefunguje. Jak se stalo, že jste velmi záhy začali provozovat párovou výuku? Jak zařídit, aby spolupráce fungovala?

ZŠ DOBRONÍN: PŘÍNOSY A ÚSKALÍ Z POHLEDU UČITELŮ, DĚTÍ A RODIČŮ

Třídní učitelka Alena Horská

Přínosy jasně převažují nad riziky (pokud do rizik nepočítám financování párového učení).

Přínosy pro žáky – mají k dispozici dvojnásobnou podporu, využijí ji nejen slabší, kteří se mohou rychleji ujistit, ale i rychlejší žáci, kteří dostanou rychleji zpětnou vazbu. V hodinách se objevují různé styly učení (to pro nás úplně neplatí, máme hodně podobný učební styl), každý žák má šanci častěji zažívat to, co je vhodné právě pro něj.

Přínosy pro učitele – párová výuka nás vede k tomu, abychom lépe plánovaly, více promýšlely činnosti ve výuce a to, kam jimi děti vedeme. Vzájemně se inspirujeme a obohacujeme se o nápady. Při rozboru hodiny si můžeme poradit, co by mohlo být v hodně lepší a jak to příště uděláme – učíme se lépe učit. Také jsme zkoušely poskytnout jedna druhé zpětnou vazbu „na zakázku“ – kdy jedna učila a druhá jen pozorovala a pak jsme hodinu rozebraly (při této hodině šlo skutečně jen o přínos pro nás).

Přínos pro rodiče – Rodiče jsou spokojeni, když jsou spokojeny děti. Dva rodiče se byli podívat na otevřených hodinách, jejich reakce byly pozitivní. Úskalí párové výuky vidím především ve financování párové učitelky. Také je důležité, aby si obě učitelky vzájemně „sedly“.

Třídní učitelka Dagmar Mikulášková

U mě rozhodně převažují přínosy. Vidím, že se v hodině dokážeme věnovat více dětem, můžeme se zastoupit, když jedné její metoda selhává, nabízíme úkoly pro různé typy dětí a je nám to přirozené, obohacujeme se o nápady, metody pohledy... Úskalí vidím v možnostech financování. Bude si moci ředitel dovolit financovat dva učitele na třídu? Možné úskalí vidím i tam, kde bude párová výuka „nařízena“ dvěma učitelům, kteří si nesesdnou. Společné naladění je podle mě velmi důležité.

Na rodičovské schůzce jsem sbírala zpětné vazby od rodičů a jejich dětí. Všichni vyjádřili podporu tomuto typu vyučování, jsou spokojeni jak rodiče, tak i jejich děti. Děti takováto výuka baví, jsou rády, že mají paní učitelku „více pro sebe“, mohou si vybrat, na koho se v dané chvíli obrátí. Pokud pracujeme na skupiny, vyhovuje jim častější střídání činností a téměř okamžitá zpětná vazba, díky menšímu počtu dětí připadajícímu na jednoho učitele.

U dětí a rodičů vidím úskalí v tom, že si velmi rychle zvyknou na komfort, který jim párová výuka poskytuje a budou ji vyžadovat stále častěji.

Párová učitelka Eva Pospíchalová

Přínosem pro učitele je podle mě vzájemné obohacení se novými pohledy, nápady, postoji. Zjištění, že na každou z nás žáci reagují úplně jinak. Dále možnost pracovat s dětmi individuálně a částečně i uskutečňovat aktivity, které by samotný učitel neobsáhl. U dětí vidím výhodu v tom, že mají více pozornosti ze strany učitele, v mnoha případech okamžitou zpětnou vazbu, která se za běžné výuky nedá vždycky uskutečnit v takovém rozsahu a která je i dosti motivující pro další práci. Navíc se okamžitě napraví chyby (např. ve psaní), které by vedly k dalším „škodám“. Dětem je navíc učivo předkládáno dvěma různými osobnostmi, tudíž trochu jiným způsobem a každé dítě si může najít to, co jemu více vyhovuje. Přínosem párové výuky pro rodiče dětí v 1. ročníku, který bývá nejvíce náročný na domácí přípravu, je podle mého faktu, že dítěti je věnováno více pozornosti ve škole a tudíž si mají možnost nové dovednosti lépe natrénovat (např. čtení).

Ze začátku jsem měla obavy, jak si v hodinách s Dášou „sedneme“, protože vím, že máme obě odlišný styl výuky. Nechci zasahovat do nastavených pravidel a nejsem si vždy úplně jistá, jak rozhodnout, když se mě děti na něco ohledně pravidel ptají. Jako většina učitelů jsem nervózní, když mě někdo pozoruje při učení, ale myslím si, že kdo si zkusí párovou výuku, objeví její velké výhody.

Celkově jsem moc ráda za takovouto zkušenost, na dětech je vidět, že to má velký smysl a velice bych uvítala párovou učitelku i ve své budoucí třídě. Největší úskalí této metody vidím ve financování v dalších letech.

ZŠ SEDLČANY:

PŘÍNOSY A ÚSKALÍ Z POHLEDU UČITELŮ, DĚTÍ A RODIČŮ

Věříme, že třídní i párová učitelka mohou vzájemně obohacovat školní výuku, děti ve třídě i samy sebe. Jsme nadšené z toho, že dokážeme i v průběhu výuky podobně reagovat, řešit situace ve vyučování a přitom si výuku v pravdě příjemně užít. Reakce dětí, výsledky jejich práce i reakce některých rodičů jsou na párovou výuku ve třídách 2. ročníku pozitivní.

Velmi si vážíme skvělé párové paní učitelky, na které obdivujeme její nadpřirozený pedagogický talent, obrovské pracovní nasazení a touhu neustále se vzdělávat. Hodiny párové výuky dokáže obohatit novými metodami z kritického myšlení, prvky dramatické výchovy (má vystudovaný 1. stupeň a dramatickou výchovu), zajímavými aktivitami i hrou na klavír.

Při společných hodinách párové výuky občas není jasné, kdo je párovým učitelem a kdo kmenovým.

Párový učitel ve třídě postřehne věci, které při různých aktivitách kmenovému učiteli unikají.

ZŠ STAŇKOV:

PŘÍNOSY A ÚSKALÍ PÁROVÉ VÝUKY

Jako velkou kvalitu ze strany nás učitelů spatřuji vzájemnou úctu a obrovskou důvěru mezi námi. Vždyť pro mnohé učitele je stále velkým ohrožením si jenom do své třídy vpustit někoho jiného.

A co děti? Začnu reakcemi, jimiž nás neustále obdarovávají. Celkově reagují na párovou výuku s obrovským nadšením. Těší se na dny, kdy máme párovou výuku danou

do rozvrhu, a na chodbách školy už připomínají, že se společné lekce blíží. A pracuje-li dítě s radostí, jde práce snáze.

Pozitivně vnímáme také možnost dvojího přístupu, možná dvojího jazyku při zadávání úkolu žákům. Žáci jsou různých osobnostních typů a stejně tak i my učitelky. Pravděpodobně budou některé děti reagovat lépe na zadání kmenové učitelky, jiným může být bližší jazyk párové učitelky. Samotné lekce jsou více propracované, je tam více vzhledu ze dvou až tří stran. A bezesporu je velice příjemným momentem i možnost vyšší intenzity komunikace žáka s učitelem, řekli bychom individuální přístup. Obě kmenové učitelky pak pozitivně reflektují přínos párové výuky v oblasti začleňování principů konstruktivismu do výuky. Kvalitu vnímají ve větší trvanlivosti získaných poznatků, které se žáci sami snaží používat i v jiných situacích ve škole.

Ptáte se, jak naložit s časem? Pak mohu prozradit, že časově je poctivá práce vždy náročnější. Ale na základě domluvy s vedením školy jsem dosáhla toho, že v příštím školním roce budu mít hodiny párového vyučování v jiných třídách dané v úvazku. Pro mne je lichotivé, že si spolupráci se mnou vyžádaly přímo učitelky.

ZŠ JESENICE: PŘÍNOSY A ÚSKALÍ PÁROVÉ VÝUKY

Z pohledu třídního učitele:

V přeplněné třídě ruce navíc opravdu přijdou vhod. Párovou výuku si velmi pochvaluji. Před jejím samotným zahájením jsem necítila žádné explicitní obavy, naopak jsem se těšila, že budu od začínající kolegyně čerpat mladistvý elán a nové nápady.

Z pohledu párového učitele:

Uvítala jsem nové metody, které zná kmenový učitel z Pedagogické fakulty.

Hodiny párové výuky jsou pro mě velmi příjemné. Díky tomu, že jsme si s kolegyní tzv. „sedly“, je považuji za obrovský přínos. Spoustu nápadů nebo aktivit využívám poté ve vlastních hodinách. Kolegyni, která je mnohem zkušenější, velmi děkuji za důvěru, s jakou mě nechala pracovat se svými žáky, i za nadšení, s jakým vítá mé nejrůznější nápady. Podle mého názoru je důležité, aby se párový učitel necítil „pouze“ jako výpomoc nebo osoba, která je ve vyučování navíc. Párová výuka je pro mě motivující i díky tomu, že se u žáků setkává s tak kladnými ohlasy.

Z pohledu žáků:

Ohlasy dětí jsou pozitivní, hodiny jsou díky párové výuce kreativnější, více toho stihneme a započatá práce se skoro vždy stihne.

Z pohledu rodičů:

Rodiče navštívili ukázkovou hodinu před třídní schůzkou, zpětná vazba byla pouze od několika rodičů (rodiče mají obavy z následného financování párové výuky).

ZŠ MNICHOVICE: PŘÍNOSY A ÚSKALÍ PÁROVÉ VÝUKY

Párová výuka nám opravdu velmi pomohla v profesním a osobnostním růstu, splnila naše očekávání větší podpory žákům a velké podpory a učení se nás vzájemně.

Snad jedinými problémy může být hledání času na plánování a hodnocení. Ale když se chce, všechno jde. Nám se to daří, prožíváme pak velice příjemné a tvůrčí společné chvíle. Nezanedbatelné jsou i osobnosti třídního a párového učitele, v tomto

konkrétním případě jsme si opravdu „sedly“, vzájemně se doplňujeme a podporujeme.

Učitelé se mohou samozřejmě obohatit svými zkušenostmi a pedagogickými přístupy. Jako neméně zajímavé a důležité ale považuji i to, že každý učitel je určitá (jiná) osobnost a je zajímavé, když každý kus té své osobnosti vnáší a vzniká zajímavý otisk a rukopis. A to jako obohacení ve výuce, v přístupu k dětem i k sobě navzájem. V případě, že něco nefunguje, je dobré o tom mluvit a moci to změnit. My jsme stále ve vývoji a sehráváme se.

Výhody párové výuky vidím v rozdělení třídy na dvě skupiny, podpora těm dětem, které ji v průběhu práce potřebovaly, možnost dětí se projevit, dostaly se častěji „ke slovu“, při samostatné práci opět pomoc pomalejším dětem, „sjednocení“ tempa, pomoc s přípravou pomůcek apod.

ZŠ PÍSEK: JAKÁ ÚSKALÍ MŮŽE MÍT PÁROVÁ VÝUKA

Párová výuka je určitě báječná. Čtyři oči dohlíží na jednu třídu a dvě hlavy vymýšlí hodinu. I přes tyto nepochybné klady, může mít párová výuka i svá úskalí. V párové výuce se jedná o spolupráci dvou lidí, dvou učitelů. Může se stát, že si dva lidé prostě takzvaně „nesednou“. Nemusí si rozumět, co se týče vyučovacího stylu. Dále se může objevit problém, pokud je jeden učitel introvertní a druhý extravertní. Poté má každý jiný pohled na určitou situaci, která může nastat. Extravertní učitel je většinou impulzivnější a může tedy druhý typ učitele být trochu v pozadí. Většinou jeden z dvojice je třídní učitel třídy, ve které párová výuka probíhá. Může pak nastat situace, že třídní učitel bude mít jasné představy o tom, jak bude hodina vypadat a při přípravě nedá párovému učiteli prostor pro to, aby vyjádřil svůj názor. Prostě mu třídní učitel předloží hotovou hodinu a úlohu párového učitele v ní. Také může nastat varianta, kdy bude párový učitel ve třídě působit jako výpomoc. Bude tam pouze od toho, aby dohlížel na kázeň, rozdával sešity nebo pomáhal při hledání stránky v učebnici. Tento model není úplně špatný, ale také není ideální. Za nejčastější problém zřejmě můžeme považovat to, že si dva lidsky „nesednou“. V takovém případě se spolupracuje nejhůře, spíše tato spolupráce nebude vůbec fungovat. Vedení školy by si mělo určitě promyslet, jaké dva učitele k sobě přiřadí. Důležité, ale zároveň také těžké, je o problémech hovořit.

SHRNUTÍ 4.4 KAPITOLY:

PŘÍNOSY A ÚSKALÍ Z POHLEDU UČITELŮ A DĚTÍ

Všichni učitelé zapojení do projektu se shodli, že přínosy párové výuky převažují nad riziky. Hlavním přínosem je kvalitnější výuka, při které se mohou více zapojit všechny děti ve třídě. Učitelé mohou výuku lépe diferencovat i individualizovat, mohou třídu rozdělit na dvě skupiny a v každé pracovat na jiném úkolu, trénovat dovednosti na jiném stupni zvládnutí. Dva rovnocenní učitelé nabízejí žákům odlišné způsoby přemýšlení a práce, zadávání úkolů, vysvětlování učiva a také dvojitou dávku pozornosti a péče, díky čemuž se zvyšuje pravděpodobnost, že každý žák může dosáhnout svého maxima.

Pro učitele má párová výuka výhodu v tom, že se mohou navzájem inspirovat a učit. Učitelé dovednosti a metodické postupy, které si kolegové při společně připravovaných, realizovaných a reflektovaných hodinách předávají, pomohou osvěžit a zefektivnit i výuku, kterou vedou samostatně.

Učitelé vidí dvě hlavní úskalí párové výuky. Prvním z nich je její financování (je třeba zaplatit dva učitele místo jednoho). Druhým rizikem je, že si učitelé tzv. „nesednou“ a jejich spolupráce bude váznout. V takovém případě je ohrožena efektivita párové výuky. Z toho důvodu je nezbytné, aby se výběru dvojic věnovala patřičná péče. Existuje ještě jedno úskalí párové výuky – pokud ji sami učitelé, vedení, žáci nebo rodiče zatím nevnímají jako práci dvou rovnocenných kolegů, ale spíše jako práci hlavního (třídního) učitele a jeho výpomoc (párového učitele). V tomto případě se jedná o předstupeň párové výuky, který má svá pozitiva i negativa, je však důležité nezaměňovat ho se skutečnou párovou výukou.

4.5 JAK INFORMOVAT RODIČE

Otázky: Jakým způsobem zavádět rodiče do problematiky párové výuky, aby ji porozuměli a podporovali, co pro to můžeme udělat?

ZŠ DOBRONÍN: JAK INFORMOVAT RODIČE

Na začátku roku proběhla informační schůzka, na které jsme prezentovali náš záměr, naše cíle. V průběhu roku jsme nabídli otevřené hodiny párové výuky a v dubnu proběhlo neformální setkání s rodiči (tzv. Rodičovská kavárna), kde jsme sbírali zpětné vazby po osmi měsících výuky.

ZŠ PROPOJENÍ SEDLČANY: JAK INFORMOVAT RODIČE

Začátkem října 2015 byli rodiče obou tříd 2. ročníku na hromadné schůzce informováni panem ředitelem o párové výuce a každá třídní učitelka i s párovou paní učitelkou zde dostaly prostor ke svému vyjádření. Rodiče měli možnost navštěvovat hodiny párové výuky po celý školní rok. Rodičům byly průběžně zasílány fotografie i krátká videa z některých hodin párové výuky. Se všemi zúčastněnými rodiči jsme v květnu 2016 pohovořili o párové výuce na jednotlivých třídních kavárnách. Zde byl pro ně připraven k vyplnění dotazník.

ZŠ STAŇKOV: JAK INFORMOVAT RODIČE

Na počátku školního roku jsme na třídních schůzkách v obou třídách, kde párová výuka probíhá, informovali rodiče o našem záměru. Povedlo se nám zajistit v jedné ze zúčastněných tříd zatím jednu maminku, která s námi dvě z realizovaných lekcí absolvovala. Je zároveň také zapojena do projektu v sekci rodičů.

Kladné ohlasy jsme od rodičů zaznamenali také na třídních schůzkách, kdy byl rodičům představen příspěvek naší pedagogické konzultantky z projektu Pomáháme školám k úspěchu Jany Šístkové, která připravila krátké video o realizaci párové výuky u nás ve škole. Současně také paní Andrlová, již zmíněná maminka, poreferovala o párové výuce z hlediska pohledu rodiče, který byl přítomen ve výuce. Na zhlédnuté video jsem zaznamenala velmi kladné odezvy. Zpětnou vazbou pro nás jsou i výroky rodičů, že si děti doma párovou výuku pochvalují.

ZŠ JESENICE: JAK INFORMOVAT RODIČE

Informace o párové výuce jsou volně dostupné na webových stránkách školy. Třídní učitelka aktuální termíny nebo náplň hodin párové výuky zveřejňuje v týdenních plánech, fotografie ze zajímavých hodin jsou k dispozici na třídních webových stránkách. Ve škole na hlavní nástěnce dále visí plakát poskytující základní postřehy k párové výuce.

Rodiče žáků vědí, že mají možnost párovou výuku kdykoliv navštívit. Této možnosti zatím nikdo nevyužil, a to z důvodu pracovního vytížení, nikoli z důvodu nezájmu. Dne 18. ledna 2016 proběhla návštěva ze ZŠ Kunratice.

Jedna z našich hodin matematiky byla natočena, výsledný sestříhaný záznam je umístěn na serveru školy a byl také využit při třídních schůzkách. Musíme podotknout, že zhlédnuté video nás mírně zklamalo – hodina působí nezáživně a „utahaně“ (jsme si vědomy paradoxu pozorovatele, který působil jak na nás, tak na žáky). Při rozboru následujícím po ukázkové hodině nás nicméně paní učitelka hodnotila kladně, ocenila naši spolupráci a uvedla, že jako pro nezúčastněnou osobu pro ni nebylo na první pohled patrné, kdo je kmenový a kdo párový učitel.

Komunikace s rodiči probíhá převážně elektronickou cestou (přes Bakaláře či e-mail). Všechny hodiny párové výuky bylo možné po dohodě navštívit, zároveň byli všichni rodiče 2. ročníku pozváni na ukázkovou hodinu párové výuky, které se zúčastnil ředitel kunratické školy spolu s paní Doležilovou, kteří všem přítomným poskytli potřebné informace.

ZŠ MNICHOVICE: JAK INFORMOVAT RODIČE

Rodiče jsou s myšlenkou párové výuky obeznámeni a zástupci z řad rodičů se mohou zúčastňovat seminářů do dalších aktivit, které se párové výuky týkají. Podpora od rodičů je důležitá i proto, že jak oni budou vnímat párovou výuku a také o ní budou hovořit doma před dětmi, ovlivní i to, jak ji budou vnímat a přijímat, samotné děti.

ZŠ T. ŠOBRA PÍSEK JAK INFORMOVAT RODIČE

Na naší základní škole T. Šobra v Písku jsem se seznámila s méně rozšířeným způsobem komunikace s rodiči. Jsou to týdenní plány. Informace o nich jsem získala od naší pedagogické konzultantky Mgr. Květy Kruger z projektu Pomáháme školám k úspěchu, se kterou v naší škole spolupracuji. Každou neděli informuji rodiče e-mailem, co se v naší třídě událo, co nás čeká v nadcházejícím týdnu a na co se mohou s dětmi připravit. Na tomto způsobu komunikace oceňuji, že rodiče mohou sdílet se svými dětmi radost z jejich zážitků a poznatků a jsou o dění ve třídě průběžně informováni. Pozitivní ohlasy rodičů mi to potvrzují. Do e-mailů také přikládám fotografie žáků zachycených při popisovaných aktivitách. Věřím, že s fotografiemi je celé sdělení konkrétnější a rodiče mohou do našeho učení tímto způsobem nahlédnout.

ZŠ JÍLOVÉ: JAK INFORMOVAT RODIČE

Rodiče byli seznámeni s účastí školy, potažmo s účastí tříd v projektu párové výuky. Jednak na třídních schůzkách, dále pak při osobních konzultacích – tripartitách.

ZŠ KUNRATICE: JAK INFORMOVAT RODIČE

Na naší škole se každoročně pořádají Rodičovské kavárny, jedním z tématu je již tradičně párová výuka. Třídní a pároví učitelé zde představují a vysvětlují rodičům pojetí, smysl a význam párové výuky. Následně probíhá vzájemná beseda s dotazy, na které učitelé ze svých dosavadních zkušeností odpovídají.

Ukázka prezentace předkládané rodičům na Rodičovské kavárně.

Kolegiální podpora formou párové výuky, projekt podpořený Nadačním fondem, České bankovní asociace.

Párová výuka v našem pojetí:

Jedná se o práci dvou a více vyučujících, kteří společně plánují, vedou a vyhodnocují výuku pro stejnou skupinu učících se ve stejném čase.

Proč párovou výuku?

- Párová výuka podporuje větší zapojení všech dětí do učení.
- Přítomnost druhého učitele na hodině zvyšuje individuální přístup k dětem.
- Párová výuka umožňuje diferencovanou výuku – rozdělením do skupinek podle aktuálních potřeb dětí nebo učitele.
- Jeden učitel může sledovat porozumění dětí a včas podpořit druhého učitele.
- Párová výuka je účinným prostředkem vzájemného učení učitelů a rozvoje jejich učitelských dovedností.
- Párová výuka může být účinným nástrojem k naplňování potřeb jednotlivých žáků.
- Cílem je co nejvíce pomoci zlepšit výsledky každého žáka.

Kroky, které je třeba učinit na straně učitelů pro dosažení tohoto cíle, jsou:

- poznat každého žáka, vytvořit náležité učební klima ve třídě, diferencovat výuku podle potřeb žáků,
- reagovat na žákovy jedinečné potřeby, aby se každý žák, mohl učit a být ve škole úspěšný.

POSTUP PŘI ZAVÁDĚNÍ PÁROVÉ VÝUKY:

1. fáze spolupráce v oblasti výpomoci učitelům i žákům

Párový učitel vypomáhá učiteli s úkolem, na kterém se společně domluvili (pomoc slabším dětem, rozdávání materiálů, pomůcek, správné sezení a držení pera, pomoc při skupinové práci, příprava úkolů pro nadané žáky, zopakování úkolu žákovi, který nedával pozor, neví co dělat ...). Monitoruje vyučovací styl učitele, chování a projevy žáků, atmosféru ve třídě. To vede k vzájemnému poznání a vyladění mezi všemi aktéry párového učení.

2. fáze spolupráce třídní učitel a párový učitel

Párový učitel vypomáhá podle svého uvážení, po vzájemné domluvě s třídním učitelem, podle aktuálních potřeb žáků a situace ve třídě.

3. fáze spolupráce - párová výuka

Při vzájemné souhře učitele a párového učitele může jeho role vyústit do párové výuky, tedy práce dvou vyučujících, kteří společně plánují, vedou a vyhodnocují výuku v jedné třídě.

Postřehy a zkušenosti:

Jednotlivé fáze mohou mít různou dobu trvání, záleží na osobnosti každého účastníka výuky, složení třídy, vzájemných vztazích a délce praxe obou zúčastněných učitelů.

Oba učitelé by měli být otevření a flexibilní. Měli by být odhodláni pomoci každému žákovi a sdílet přesvědčení, že každý žák se může učit.

Učitelé v páru by měli sdílet svá přesvědčení o výuce a učení. Musí se navzájem respektovat a mít prožitek stejného cíle.

Cílem párové výuky není dobrá spolupráce mezi oběma učiteli – ta je podmínkou. Cílem je co nejvíce pomoci zlepšit výsledky každého žáka.

Častá otázka:

Nemůže párová výuka narušit autoritu třídní učitelky?

A my odpovídáme: Ne, protože jsou oba vyučující profesionálové a z podstaty věci potřebují spolupracovat, včetně např. známkování, hodnocení. Děti pak vnímají dva vyučující jako dvě autority, které se vzájemně doplňují.

A názor prvnáčka:

Paní učitelka je ráda, že má Karin, Elišku, Martu, protože nás je moc.

Názor rodiče:

Funguje to!

Snažíme se mít šťastné a spokojené děti

SHRNUTÍ 4.5 KAPITOLY: JAK INFORMOVAT RODIČE

Ze zkušeností učitelů i vedení školy vyplývá, že rodičům je třeba vysvětlit, jak se párová výuka liší od klasické výuky vedené jedním učitelem, a jaké výhody má pro jejich děti. Škola by měla o průběhu párové výuky rodiče informovat na třídních schůzkách či v tzv. Rodičovských kavárnách. Vyplatí se umožnit rodičům navštívit hodiny vedené párově, uspořádat otevřenou hodinu, případně jim ukázat a odborně okomentovat video natočené ve výuce. Informace o párové výuce a fotografie z výuky by měly být dostupné na webu školy, na nástěnkách apod., měly by být také součástí týdenních plánů.

4.6. ZPĚTNÉ VAZBY OD RODIČŮ A ŽÁKŮ

ZŠ DOBRONÍN: ZPĚTNÉ VAZBY OD DĚTÍ

Zpětná vazba od dětí 2. A, kterou jsem natočila. Názory dětí jsou přepsány z video-nahrávky.

učitelka: Co si myslíte o tom, jak k nám chodí v pátek i druhá paní učitelka?

Natálka: Že jste se jako prostřídaly, že jedna učitelka si něco pro nás připravila, druhá si taky něco připravila a tím pádem si trochu odpočinou.

Klárka: Když jsou tady dvě paní učitelky, tak je to takový dobrý, protože to může být ve skupinkách, že můžeme, každá skupinka, dělat něco jiného.

Kája: Že si můžeme s jednou paní učitelkou dělat třeba matematiku a s druhou si číst.

Terezka: Když se hlásí třeba dvě děti najednou, tak jedna učitelka může jít za jedním a druhá za druhým.

učitelka: V čem je to pro vás ještě výhodné? V čem vám to pomohlo?

Terezka: Když nám jedna učitelka něco vysvětluje a my to nepochopíme, tak nám to druhá může vysvětlit líp a my to pochopíme od té druhé.

Natálka: Mě to pomáhá, že když jsou tady dvě učitelky, tak tu práci můžeme mít rychleji.

Klárka: Mě to pomáhá poznat nějaké nové učitele.

učitelka: Když jsme se rozdělovali do dvou skupin, jedna pracovala na chodbě a druhá tady ve třídě, v čem je to dobré?

Péťa: Že se navzájem nebudeme rušit.

Terezka: Že se takhle víc naučíme, že třeba děláme autobus a druhá skupina zase pyramidky.

Kája: Že jsme si pokaždé mohli zkusit něco jiného.

ZPĚTNÁ VAZBA OD DĚTÍ ZPĚTNÁ VAZBA OD RODIČŮ - DOSLOVNÝ PŘEPIS

- dceři se to líbí a my s tím souhlasíme
- dcera i já jsme velmi spokojené s takovýmto vyučováním
- souhlasíme
- syn je s touto výukou spokojený, líbí se mu to
- výhrady nemám
- líbí se, spokojenost
- výuka s vámi dvěma paní učitelkami se Matouškovi líbí a baví ho to, já sama jsem velmi spokojená
- spokojenost, líbí, s oběma paní učitelkami jsme spokojeni
- souhlasím
- Petříkovi se to líbí
- Milánkovi se to líbí hodně
- myslím si, že je to dobrý nápad, nemám s tím zatím velké zkušenosti, tak nemohu blíže hodnotit

- práce se nám líbí a vyhovuje nám
- Nikolce se tyto hodiny líbí
- párové vyučování se líbí
- Šárka je spokojená a líbí se jí společné vyučování

ZŠ SEDLČANY: ZPĚTNÉ VAZBY OD DĚTÍ:

Na Vennových diagramech – děti porovnávaly, v čem učitel a párový učitel v čem se shodují a v čem se liší. Z těchto diagramů vyplývá, že přítomnost dalšího učitele ve třídě je pro děti přínosem. Vyjadřují se, že je běžná výuka baví, ale výuka v páru je ještě lepší. Samy formulují názor, že je dobře učíme, dobře vysvětlujeme a vždy, když něčemu nerozumí, pomáháme.

Zpětné vazby od rodičů:

Dotazníky o párové výuce rodiče anonymně vyplnili při rodičovské kavárně. Vyplývá z nich, že i rodiče byli velmi spokojeni s párovou výukou. (Více v kapitole Ve dvou se to lépe táhne.)

Zpětné vazby od učitelů:

Možnost vyzkoušení si učit formou párové výuky bychom přály i ostatním svým kolegyním!

Učitel má možnost vidět více způsobů vedení výuky, nastavení pravidel ve třídě, komunikaci se žáky, odlišný (přesto však svědomitý a zajímavý) způsob přípravy na hodiny. Je důležité, aby učitelé nepodcenili společnou reflexi z odučené hodiny, kdy mohou zjistit, jak se aktivity při vyučovací hodině vydařily.

VE DVOU SE TO LÉPE TÁHNE

Karolina Nietzscheová rodičovský koordinátor

Děti ve třídách 2. ročníku základní školy Propojení se od začátku školního roku účastní projektu Kolegiální podpora formou párové výuky. Spolu s dalšími sedmi školami z různých měst České republiky tak děti a jejich učitelky měly možnost si vyzkoušet párovou výuku.

Při párové výuce učí spolu současně v jedné třídě dvě učitelky. Párová výuka byla nová zkušenost, a tak nebylo (slovy tety Kateřiny) jasné, jestli projekt bude spíše ve znamení „ve dvou se to lépe táhne“ anebo „dva kohouti na jednom smetišti“.

Párově učí paní učitelky Iva Novotná 2. B a Věra Hončíková 2. A vždy s paní učitelkou Gabrielou Plachou. Rodiče měli (a stále mají) možnost se na hodinu přijít podívat. Z dotazníků, který vyplnila většina rodičů druháků na rodičovské kavárně jednoznačně vyplynulo, že rodiče vnímají párovou výuku jako prospěšnou a rádi by v ní i nadále pokračovali. Argumentů pro párovou výuku je několik. Děti se na ní těší. Osobně si myslím, že pokud by se školám dařilo zachovat dětem co nejdéle jejich nadšení a radost z učení, se kterým obvykle přichází do první třídy, tak by vše ostatní šlo nějak samo. Paní učitelky spolu vytvořily krásně sehrané dvojice a novou „konstalaci“ dokázaly výborně využít. Hodiny byly obvykle vymyšlené na jedno téma (Karel IV., les, povolání,...), které se pak probíralo ze všech různých stran. V hodině se tak spojila třeba hudební výuka s češtinou nebo český jazyk sloh s matematikou. Děti se tak na chvíli mohly vydat za vědomostmi i mimo obvyklý svět pracovních sešitů a učebnic.

Párová výuka probíhá jednu vyučovací hodinu týdně, rozsah z pohledu celého rozvrhu je zanedbatelný. Ale její dopad zanedbatelný není. Dětem přinesla pestrost, paní učitelkám (spolu s prací navíc) dala možnost zkusit něco jinak, prošlapat slepé cesty a nové najít a rodiče mohli vše jen zpozrdálí pozorovat.

Financování na příští školní rok zajištěné není. Třeba ale rodiče spojí síly a na párové učení svým dětem přispějí sami. Určitě by to pro děti byl dárek, který jim nikdo nevezme, ani když jednou ztroskotají na pustém ostrově nazí.

Děkuji paní učitelkám za všechny nápady a panu řediteli, že školu do projektu přihlásil.

Fotky z hodiny párové výuky jsou např. tady:

www.propojeni.cz/galerie/fotogalerie-2015-16/nggallery/2015-16/parova-vyuka-2-b

www.propojeni.cz/galerie/fotogalerie-2015-16/nggallery/2015-16/orloj-2-a

ZŠ STAŇKOV:

ZPĚTNÁ VAZBA OD RODIČŮ

Jmenuji se Romana Anderlová a dovoluji mi jako koordinátorovi rodičů vyjádřit svůj názor ohledně inovace ve vyučování nazvané „Párová výuka“. Tak, jako jde móda razantním krokem vpřed, technika a vůbec celkový vývoj naší země, musím podotknout, že velké potěšení mi přinesl i tak nevinný výraz „Párová výuka“. Když má dcera doma vyprávěla, že měli ve škole „Párovou výuku“, nejprve mne to zarazilo a nevěděla jsem, co si mám představit. Samozřejmě, že jsme byli informováni na rodičovských schůzkách, ale naše uspěchaná doba vám ani nedovolí se zastavit nad tím, co paní učitelka říká. Jen vám proběhne hlavou, ať pracují, jak myslí, a nehodláte rozvíjet ani další debaty. V dané chvíli je to pro vás ztráta času a myslíte jen na to, co musíte ještě zvládnout. Dětský výraz ve tváři mé dcery a její nadšení mi ovšem napovědělo, že bych měla zvolnit a vyslechnout dceru, co mi to vlastně chce říci. Nikdy nebudu litovat, že

jsem přijala pozvání a mohla se již několikrát zúčastnit tohoto učitelského koncertu, který pro mne paní učitelky a děti připravily. Této Ódě na radost jsem naslouchala se zatajeným dechem. Vůbec jsem si neuvědomila, jak mne vtáhla do děje. V dané chvíli jsem se také stala učitelkou, ačkoliv má zkušenost s prací s dětmi je na nulové úrovni. A co víc? I na tak malém měště máme ještě fungující pedagogy, kterým není nic lhostejné a kteří jsou schopni se učit novým metodám. Nevím, koho mám více chválit, zda děti nebo učitelský sbor. Vážení učitelé, hluboce vám děkuji za vaši obětavost. Hlavně za Váš čas, o který okrádáte svou rodinu. Víím, že tento čas věnujete přípravě na další hodiny „Párové výuky“. Děkuji za všechny rodiče.

Romana Anderlová, rodičovská koordinátorka

ZŠ JESENICE: ZPĚTNÁ VAZBA OD ŽÁKŮ A RODIČŮ

Ohlasy dětí jsou pozitivní, hodiny jsou díky párové výuce kreativnější, více toho stihneme a započatá práce se skoro vždy stihne.

Rodiče navštívili ukázkovou hodinu před třídní schůzkou, zpětná vazba byla pouze od několika rodičů (rodiče mají obavy z následného financování párové výuky).

Ve třídě probíhá pravidelné měsíční sebehodnocení žáků prostřednictvím dotazníků. Žáci se o párové výuce často zmiňují, a to v naprosté většině případů kladně. V závěru každé hodiny je několik minut věnováno společnému zhodnocení hodiny a reflexi. Někdy si předem připravíme otázky, které žáky vedou k sebehodnocení, k hodnocení práce spolužáků i práce vyučujících; jindy jsou tyto otázky dílem okamžiku. Často využíváme systému smajlíků rozmístěných po třídě – jde o jednoduché, výrazné obrázky vyjadřující celou škálu emocí. Žáci se na základě položeného dotazu rozejdou k příslušným smajlíkům. Někdy na položené otázky odpovídají zcela volně (dobrovolníků je většinou dostatek).

Děti atmosféru ve třídě během párové výuky hodnotí jako přátelskou a hodiny si užívají. Byly by rády, kdyby se „párovka“ konala vícrát týdně.

Fotografie: Vánoční hodina. Na dveřích jeden ze smajlíků využívaných pro reflexi.

Ze strany rodičů jsme nezaznamenaly žádné obavy nebo skepsi. Řídí se zřejmě heslem: „Je-li spokojené moje dítě, jsem spokojený i já.“ Rodiče dostali možnost vyjádřit se k párové výuce prostřednictvím krátkého dotazníku.

PÁROVÁ VÝUKA (DÁLE JEN PV) – DOTAZNÍK ZÁKONNÉHO ZÁSTUPCE

1. První informace o projektu párové výuky jsem získal/a/

- a) ze školy
- b) od dítěte
- c) nevzpomínám si
- d) dosud žádné nemám

2. Dítě se doma o párové výuce

- a) zmiňuje často
- b) občas
- c) výjimečně
- d) nezmiňuje

3. Pokud se dítě zmiňuje, hodnotí párovou výuku

- a) kladně
- b) občas kladně
- c) negativně
- d) velmi kriticky

4. Myslím, že projekt párové výuky přináší do výuky

- a) zkvalitnění výuky
- b) zpestření výuky
- c) nemohu posoudit
- d) chaos

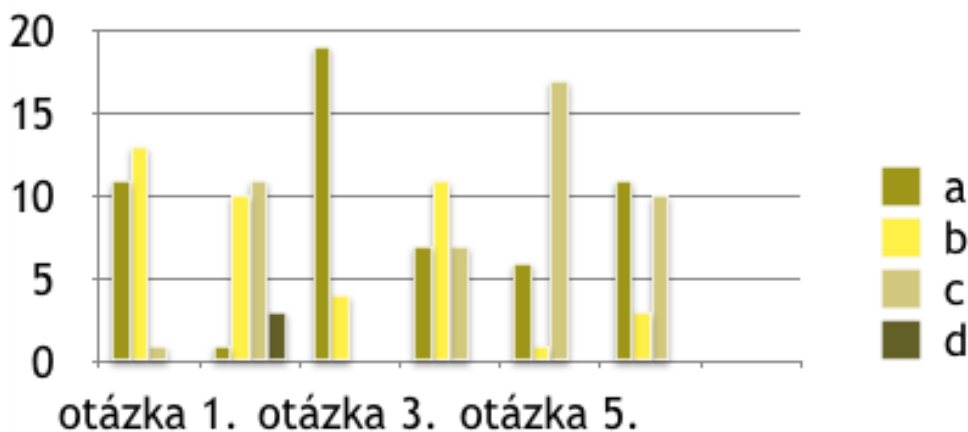
5. Počet hodin párové výuky ve třídě bych

- a) navýšil/a/
- b) snížil/a/
- c) zanechal/a/ 2 hod týdně
- d) zrušil/a/

6. Projekt párové výuky v dalších letech

- a) bych přivítal/a/
- b) je mi lhostejný
- c) podpořil/a/
- d) nepodpořil/a/

Dotazník k PV pro zákonné zástupce žáků

Zpětné vazby od rodičů: **Veronika Mítlöhnerová:**

První informace o novince v naší škole – Párové výuce – získali rodiče pravděpodobně od zapojených dětí. Dozvěděli jsme se, že jsou na dvě hodiny týdně ve třídě dvě paní učitelky. Mnozí se možná, stejně jako já, zatvářili překvapeně, co že je to za novinky. Můj syn mi neuměl přesně vysvětlit důvod, ale vyprávěl o některých aktivitách, které v hodinách probíhaly. Dělení na skupinky i větší prostor ke komunikaci s jednou z paní učitelek se mu líbily. Vysvětlení se však rodičům dostalo poměrně záhy, byli jsme informováni prostřednictvím elektronické žákovské knížky a následně nám byl projekt párové výuky představen ředitelkou školy v rámci třídních schůzek. Velmi přínosná byla i přítomnost všech čtyř učitelek, které jsou v projektu zapojené a jejich zkušenosti z prvních týdnů párové výuky. Nezaznamenala jsem žádný protest nebo nesouhlas, ohlasy byly naopak pozitivní. Dvě třetí třídy, které byly do projektu vybrány, patří k nejpočetnějším ve škole, přítomnost druhého pedagoga je velkým benefitem pro obě skupiny.

Simona Skácelová:

Velmi konstruktivní bylo setkání dne 19. 3. 2016 v ZŠ Kunraticích, kde jsme se setkali s rodiči z jiných škol zapojených do projektu nadačního fondu Kamarádi vzdělání České bankovní asociace Kolegiální podpora formou párové výuky. Všichni zúčastnění rodiče, se kterými jsme se potkali, mají osobní zkušenost s párovou výukou - byli se podívat osobně na hodinách, kde párová výuka probíhá a jejich reakce byli velmi nadšené a pozitivní.

Rovněž naše děti, které se účastní párové výuky v ZŠ Mnichovice, jsou velmi spokojené, baví a líbí se jim pracovat v menších skupinkách, kde se mohou díky většímu časovému prostoru lépe projevit.

Na základě těchto zkušeností, jsme projekt párové výuky vyhodnotili jako přínosný pro naši školu i pro budoucí léta. Z pozice rodičů (rodičovského spolku ROSA) jsme svolali společnou schůzku členů rodičovského spolku, Školské rady, Školské komise (poradní orgán starostky), paní starostky a paní ředitelky. Cílem bylo představení projektu, především zajištění jeho financování. Následná diskuse o strategii, zda má naše škola pokračovat v párové výuce i v budoucích letech vyústila v rozhodnutí přednést projekt párové výuky rodičům budoucích prvňáčků formou rodičovské kavárny. Při této příležitosti bude rovnou proveden průzkum mezi rodiči (formou dotazníku), jak velký zájem o tento nadstandard klasického vyučování mají a jak velkým finančním obnosem by byli ochotni na párovou výuku přispět. Na základě výsledků ankety se rozhodne o dalším interním postupu (finanční a personální zajištění).

ZŠ T. ŠOBRA PÍSEK: **ZPĚTNÁ VAZBA UČITELE A RODIČE** **Zpětná vazba od učitele:**

Zapojením školy do projektu se nám naskytla skvělá příležitost poznat a praktikovat párovou výuku. Jedná se o formu výuky, která není zatím veřejnosti příliš známá, avšak mezi pedagogy, kteří měli možnost ji v hodinách vyzkoušet, si získala velkou oblibu. Cílem párové výuky je zkvalitnění procesu učení a intenzivnější práce s žáky díky přítomnosti dvou vyučujících.

Já osobně se s párovou výukou setkávám několik vyučovacích hodin týdně a při zpětné reflexi mě napadá pouze kladné hodnocení. Dle mého názoru přináší přítomnost párového učitele ve výuce pozitivní efekt jak žákům, tak samotnému učiteli. Dětem je věnována větší pozornost, protože párový učitel a vyučující se ve svých činnostech střídají, přičemž je vždy jeden zaměřen na výklad a druhý se věnuje pomoci žákům. Samotné hodině předchází společná příprava, při níž si učitel s párovým učitelem rozdělí role a naplánují požadované výstupy. Při vyučování je pak učení efektivnější, protože je zde prostor pomoci slabším žákům, více se uplatňuje individuální přístup, lépe se organizují skupinové aktivity a celkově se nabízí větší možnost vzájemné interakce.

Pro párovou výuku bezpochyby platí rčení: „Ve dvou se to lépe táhne.“

Zpětná vazba od rodiče:

Jmenuji se Klára Kempferová a pracuji jako učitelka na 1. stupni ZŠ Tomáše Šobara v Písku. Má nejstarší dcera navštěvuje 2. ročník na téže škole, kde od září probíhá párová výuka. Dne 19. března 2016 jsem se zúčastnila setkání zapojených škol v Praze Kunraticích. Zde jsem vystupovala jako zástupce rodičů, což bylo pro mě velice zajímavé. Doposud jsem byla pouze v roli učitelky a teprve tento jiný pohled na školu mi umožnil vnímat problematiku školy z širšího pohledu. Při každodenním kontaktu s kolegyňami jsme hovořily i o této formě výuky, o níž se často zmiňovala i moje dcera. Ze zájmu jsem se byla podívat na těchto hodinách ve třídách. V jedné třídě učily obě paní učitelky opravdu „společně“. Každá měla na starost určitou část hodiny a efektivně se doplňovaly. Ve druhé třídě probíhala hodina tak, že učila jedna paní učitelka a druhá pomáhala a doplňovala. Dvě paní učitelky se mohou věnovat více dětem, společně plánují hodinu, učí a hodnotí hodinu a jejich spolupráce a reflexe zkvalitňují výuku. Na setkání v Kunraticích jsme s ostatními rodiči probírali financování párové paní učitelky po skončení projektu. To si myslím bude u nás na škole problém. Konkrétně mám na mysli třídu, kterou navštěvuje moje dcera. Jsou tam děti z dětského domova, hodně dětí ze sociálně slabých rodin. Některé z nich nedají dětem peníze ani na výlet, či jiné akce pořádané školou. Domnívám se, že dofinancovat tento projekt bude pro mnohé rodiče velký problém. Přesto si myslím, že párová výuka je pro všechny přínosná a je velmi zajímavé se seznamovat s formami a metodami, které tato výuka přináší.

Na závěr jsem udělala malou anketu a zeptala jsem se spolužáků mé dcery:

Otázka: „Jak se vám líbí, když vás učí dvě paní učitelky?“

Odpovědi: „Že nám víc pomáhají.“ „Je to pěkný.“ „Mají na nás víc času.“ „Vždy nám něco vysvětlí, když nevíme.“

ZŠ KUNRATICE: JAK VIDÍ PÁROVOU VÝUKU VE DRUHÝCH ROČNÍCÍCH RODIČE A DĚTI?

Mgr. Tereza Veselá, Mgr. Jana Kopecká

Všichni učitelé jsme se shodli na tom, že párovou výuku vnímáme pozitivně a přináší nám oboustranné výhody. Zajímalo nás, jak párovou výuku hodnotí rodiče a jak se na přítomnost dvou učitelů v jedné třídě dívají děti.

Rodiče jsou s párovou výukou seznámeni formou rodičovské kavárny, kde je jim tento způsob výuky prezentován a vysvětlen. Dále pro rodiče organizujeme otevřené hodi-

- ny párové výuky, kde mohou vidět přímou práci dvou učitelů v jedné třídě. K párové výuce se rodiče mohli vyjádřit formou dotazníku.
- Rodičům jsme zaslali následující dotazník a požádali o anonymní vyplnění. Ze čtyř druhých tříd, tj. asi 100 žáků, se nám vrátilo 65 dotazníků. Z vyhodnocení vyšlo najevo, že nadpoloviční většina rodičů je s párovou výukou spokojena a hodnotí ji kladně.
- Podle rodičů spočívá největší přínos párové výuky v „lépe zvládnuté organizaci třídy“ a „v možnosti pracovat v méně početných skupinkách pod vedením učitele“.

Hodnocení párové výuky – autentické výroky rodičů:

„Dva učitelé si mohou vzájemně sdělovat postřehy k jednotlivým dětem i k výuce celkově. Mohou se radit, jak pomoci jednotlivým žákům. Možná také, že celkové hodnocení žáka je potom objektivnější.“

„Navštívila jsem hodiny s párovou výukou a musím uznat, že třídní učitelka a párová paní učitelka měly výuku perfektně zorganizovanou. Děti se ani chvilku neměly možnost nudit a opravdu celou hodinu pilně pracovaly.“

„Párovou výuku velice vítám a věřím, že tento projekt bude pokračovat i v příštím roce.“

- Děti měly možnost vyjádřit svůj názor doplněním výroků.
- Když jsou ve třídě dvě paní učitelky, tak.....
- Když je ve třídě paní učitelka sama, tak.....
- Anketu doplňovali žáci ze dvou druhých tříd. Z celkového počtu 52 získaných odpovědí jsme zjistili, že 81 % dětí je raději, když jsou ve třídě dvě paní učitelky. Menší část dětí (11%) nevidí rozdíl v přítomnosti jednoho nebo dvou učitelů. Pouze 8% žáků je spokojenějších v přítomnosti jednoho učitele ve třídě.

Hodnocení párové výuky, autentické výroky žáků:

„Když jsou ve třídě dvě paní učitelky, tak je to rychlejší kontrolování. Je rychlejší dávání úkolů. Když je ve třídě paní učitelka sama, tak je velká řada a musíme čekat dlouho.“

„Když jsou ve třídě dvě paní učitelky, tak se mi to líbí, protože když jedna paní učitelka nemá čas mi pomoci, pomůže mi ta druhá. Když je ve třídě paní učitelka sama, tak se mi to nelíbí, protože nemá čas mi třeba pomoci.“

„Když jsou ve třídě dvě paní učitelky, tak je to tady super. Je to fajn, protože jedna říká zadání a druhá doplňuje na kontrolu. Když je ve třídě paní učitelka sama, tak rychlejší děti potom čekají a nebaví je to.“

„Když jsou ve třídě dvě paní učitelky, tak se mi to líbí, protože když třeba paní učitelka Tereza něco povídá, tak paní učitelka Karin mi s něčím pomůže. Když je ve třídě paní učitelka sama, tak se mi to také líbí, jenže když paní učitelka něco povídá, tak mě třeba nikdo nemůže pomoci, když to nestíhám.“

Obrázek 1: zasílaný dotazník pro rodiče

DOTAZNÍK K PÁROVÉ VÝUCE

Vážení rodiče,

zajímá nás váš názor a vaše postřehy k párové výuce, proto vás prosíme o vyplnění následujícího dotazníku, a to do čtvrtka 21. 4. 2016. Dotazník můžete odevzdat třídnímu učiteli nebo na recepci školy.

Vhodné odpovědi, prosíme, zakroužkujte.

K párové výuce mám dostatek informací.	ANO	NE	NEMOHU POSOUDIT
Párovou výuku (přítomnost 2 učitelů v jedné třídě) vnímám jako přínos.	ANO	NE	NEMOHU POSOUDIT
Dva učitelé mají možnost se věnovat žákům individuálně, každému podle jeho potřeb.	ANO	NE	NEMOHU POSOUDIT
Žáci si zvykají na různé učební přístupy i osobnosti.	ANO	NE	NEMOHU POSOUDIT
Děti mohou pracovat v méně početných skupinách, a to pod vedením učitele.	ANO	NE	NEMOHU POSOUDIT
Dva učitelé mohou lépe zvládnout organizaci třídy (dělení do skupin, doprovod na exkurze, výlety).	ANO	NE	NEMOHU POSOUDIT
Druhý učitel pomáhá při dodržování pravidel např. (psaní, třídní pravidla, bezpečnost žáků).	ANO	NE	NEMOHU POSOUDIT
Děti se při řešení aktuálních vztahových problémů mohou obracet na učitele, který se jim v danou chvíli může věnovat (řešení se nemusí odkládat).	ANO	NE	NEMOHU POSOUDIT
Dva učitelé mají příležitost se věnovat nadaným žákům a žákům se speciálními vzdělávacími potřebami.	ANO	NE	NEMOHU POSOUDIT
---	ANO	NE	NEMOHU POSOUDIT

Prostor pro vlastní vyjádření (postřehy, doporučení...):

Obrázek 2: Vyhodnocení dotazníků pro rodiče

	ANO	NE	NEMOHU POSOUDIT
K párové výuce mám dostatek informací.	85%	6%	9%
Párovou výuku (přítomnost 2 učitelů v jedné třídě) vnímám jako přínos.	88%	1%	11%
Dva učitelé mají možnost se věnovat žákům individuálně, každému podle jeho potřeb.	83%	0%	17%
Žáci si zvykají na různé učební přístupy i osobnosti.	81%	5%	14%
Děti mohou pracovat v méně početných skupinách, a to pod vedením učitele.	97%	0%	3%
Dva učitelé mohou lépe zvládnout organizaci třídy (dělení do skupin, doprovod na exkurze, výlety).	98%	0%	2%
Druhý učitel pomáhá při dodržování pravidel např. (psaní, třídní pravidla, bezpečnost žáků).	80%	0%	20%
Děti se při řešení aktuálních vztahových problémů mohou obracet na učitele, který se jim v danou chvíli může věnovat (řešení se nemusí odkládat).	65%	1%	34%
Dva učitelé mají příležitost se věnovat nadaným žákům a žákům se speciálními vzdělávacími potřebami.	71%	1%	28%

Obrázek 3: anketa vyplněná žáky z druhých tříd

Když jsou ve třídě 2 paní učitelky (Jana a Markéta), tak: je to dobře protože když máme hodně dětí tak nás šikají.

Když je ve třídě paní učitelka sama, tak: se toho naučíme méně a není to taková zábava.

Když jsou ve třídě 2 paní učitelky (Jana a Markéta), tak: Dobře se hlásím pro radu, nemusím dlouho čekat.

Když je ve třídě paní učitelka sama, tak: musím dlouho čekat než přide mi poradit.

Když jsou ve třídě 2 paní učitelky (Karin a Tereza), tak: mám se toho naučit a mám občas klučno a nepřekřičujeme se.

ADAM

Když je ve třídě paní učitelka sama, tak: musíme jedna chodit a jedna dávat pokiny, a to je špatně.

Když jsou ve třídě 2 paní učitelky (Karin a Tereza), tak: se mi to líbí, protože nám můžete ukázat jak se to dělá v dvojici. A když jsou 2 paní učitelky tak nám můžete víc pomoci.

Když je ve třídě paní učitelka sama, tak: se mi to nelíbí, protože se toho méně naučíme.

Joelyn

FORMY ZAPOJOVÁNÍ RODIČŮ DO PODPORY VZDĚLÁVÁNÍ

Mgr. Veronika Doležilová

5

5.1 ÚVOD (NEJEN) PRO „RODIČOVSKOU“ VEŘEJNOST

Ve školním roce 2015/2016 probíhal na osmi školách jednoletý projekt podporovaný nadačním fondem Kamarádi vzdělání České bankovní asociace **Kolegiální podpora formou párové výuky**. Projekt byl ve svých aktivitách zaměřen nejen na práci učitelů v modelu „3xS“, ale i na rodiče jako ty, kteří obecně rozhodují o vzdělávání dětí a formálně jsou odpovědní za plnění povinné školní docházky dětí. Nedílnou součástí aktivit projektu bylo i zapojení rodičů do práce v projektu. Rodiče se měli s párovou výukou seznámit, diskutovat o jejím smyslu a společně se školou usilovat o její pokračování. Školy a rodiče proto měli také hledat cesty k finančnímu zajištění pokračování párové výuky i pro další školní roky.

Spolupráci rodičů a školy lze v obecné rovině charakterizovat jako křehkou symbiózu mezi poskytovatelem veřejné služby a jejím klientem. Klienty ovšem nejsou děti, ale právě rodiče, kteří mají formální možnost si zvolit pro své dítě školu dle svého výběru. Kvůli stále velmi nízké pracovní migraci v rámci státu dochází, s výjimkou skupiny rodičů „náplava“, u mnoha rodičů k „pamětnickému efektu“, protože mnohé děti navštěvují stejnou základní školu, jako jejich rodiče. To u mnohých vyvolává pocit sounáležitosti s jejich „rodinou školou“, tedy ve svém důsledku pozitivnější vnímání školy jako takové. Proto mohou rodiče pociťovat i potřebu školu v jejím konání podporovat.

Na druhou stranu mohou být školy i přes status otevřené školy (značka Rodiče vítáni) chápány jako velmi uzavřené profesní prostředí s limitovanou možností komunikace a spolupráce nejen mezi učiteli, ale i mezi školou a rodiči. To je dáno především charakterem pedagogické profese, která je chápána jako profese uzavřená, s velmi omezenou možností průběžné a formální i neformální komunikace. Protože díky povinné školní docházce do školy chodil zpravidla každý rodič, může u něj vznikat dojem, „že škole rozumí, protože do ní také chodil, ví, co se v ní děje, jak to ve škole vypadá“. Z hlediska vlastního obsahu podpory pak rodiče školu podporují na úrovni:

- společenské (spolupořádání nejrůznějších společenských, či sportovních akcí),
- materiální (pořizování nejen nadstandardního vybavení školy) nebo
- podpory vlastní pedagogické činnosti (získávání finančních prostředků na vlastní vzdělávání).

Podpora rodičů však má i svou časovou dimenzi, protože rodiče mohou podporovat školu:

- jednorázově (krátkodobá pomoc či spolupráce),
- příležitostně (občasná, převážně nepravidelná podpora) či
- systematicky (trvalá, cílená a dlouhodobá podpora).

Za „nejvyšší“ formu podpory školy pak lze považovat právě podporu vlastní pedagogické činnosti školy, přestože i ostatní formy podpory mají ve spolupráci rodiče – škola své nezastupitelné místo a dokonce by bylo možné konstatovat, že bez nich by tato „nejvyšší“ forma spolupráce nemohla ani existovat, protože postupným seznamováním se rodičů se školou a vzájemnou komunikací je možné, aby si škola a rodiče uměli vzájemně říci, jak mohou spolupracovat a této spolupráci se postupně, od té jednodušší co do formy a obsahu, k této sofistikované, učili.

Smyslem zapojení rodičů do projektu je proto především zvýšit zájem rodičů o vlastní proces výuky a možnost vyzkoušet si vzájemnou komunikaci a spolupráci mezi rodiči a školou. To se má dít hlavně spoluprací při hledání finančních zdrojů pro vlastní vzdělávání. Rodiče a škola tak mohou spolupracovat v oblasti.

- fundraisingu mezi soukromými i veřejnými dárci,
- přípravy a získávání projektů na podporu vzdělávání, nebo
- finanční podpory školy při vzdělávání prostřednictvím rodičovských organizací.

Zatímco v prvním případě platí, že škola a rodiče oslovují potencionální dárci zcela nezávislé na škole a se školním prostředím nesvázané, v dalších dvou případech jde o přímou spolupráci mezi školou a rodiči. Podstatným rozdílem mezi všemi třemi možnostmi je rozdílná míra efektu vzhledem ke sledovanému cíli – zajištění finančních prostředků. Z tohoto pohledu se jeví jako nejpředvídatelnější způsob zajištění finančních prostředků poslední z uvedených možností – totiž podporovat školu prostřednictvím rodičovské organizace.

Výsledkem této spolupráce mezi rodiči a školou je nejen kvalitnější vzdělávací proces, ale i získání dovedností na straně rodičů i školy. Významnou získanou dovedností školy jako veřejné instituce je tedy nejen přicházet s podněty vůči rodičům-dárcům, ale tyto návrhy na podporu své práce prezentovat, diskutovat o nich v naprosté většině případů s laiky a případně na základě této komunikace své projekty i modifikovat (proklientský postoj). Rodiče-dárci pak zapojením do finanční podpory veřejné školy získávají základní znalosti a dovednosti z oblasti tzv. občanské společnosti, především o veřejných rozpočtech, financování vlastního vzdělávání školy a existence školy, o formách vzdělávacích profesí a o právních aspektech dárcovství z pohledu smluvního a daňového práva.

Smyslem této části sborníku je proto komunikaci mezi rodiči a školou na následujících stránkách nejen popsat, tedy jak takový model spolupráce může vypadat, ale jak tato spolupráce může zcela regulérně v českém školství existovat a hlavně jaké jsou především formální – zákonné a faktické podmínky existence tohoto druhu spolupráce mezi rodiči a školou.

5.2 PODMÍNKY EXISTENCE PÁROVÉ VÝUKY

Párová výuka je řešením, které není podle žádných právních předpisů po finanční stránce pro jakoukoli školu bez rozdílu zajišťováno z veřejných rozpočtů. Pokud existuje, je třeba, aby byly veškeré náklady na odměnu druhého učitele poskytnuty z jiných než veřejných zdrojů konkrétní školy. Pokud jde o finanční prostředky z veřejných rozpočtů, pak se jedná nejpravděpodobněji o finance zřizovatele. Proto je nezbytné, aby

škola i poskytovatel/é finančních prostředků dodržovali několik základních pravidel.

Výše odměny druhého pedagoga je dána několika právními předpisy a tudíž i předem známá a předvídatelná – jde o tzv. tabulkové platy ve veřejné sféře (č. 222/2010 Sb., č. 564/2006 Sb.) a obecné odvody zaměstnavatele za zaměstnance (č. 586/1992 Sb., č. 589/1992 Sb. a č. 592/1992 Sb.). Z těchto skutečností lze odvodit např. i cenu párové výuky v jednom školním roce (na jedno dítě) v konkrétním ročníku.

5.3 FINANČNÍ ZAJIŠTĚNÍ PÁROVÉ VÝUKY

Obecně platí, že čím více finančních prostředků má škola na párovou výuku k dispozici, tím více hodin a ve více ročnících je možné vyučovat ve dvou učitelích. Obecně také platí, že všichni zainteresovaní musejí respektovat nejen právní řád České republiky, ale i principy, které mají nejen ryze ekonomickou, právní či účetní povahu, ale vycházejí i ze smyslu konání ve veřejném prostoru.

5.3.1 ZÍSKÁVÁNÍ FINANČNÍCH PROSTŘEDKŮ

a) Dlouhodobé (několikaleté) projekty

Dlouhodobé projekty jsou optimálním řešením pro zajištění párové výuky, protože zajišťují školám i dětem jistotu v možnostech. Děti si na dva učitele přivyknou/či je považují za běžné, škola má zajištěné finanční prostředky na odměňování učitelů a může tak stabilizovat i personální obsazení párové výuky, učitelé zapojení do párové výuky pak vědí, že vyučovat tímto způsobem budou i po dobu několika let a mají i jistotu zaměstnání. Hlavním cílem dlouhodobých projektů je obvykle profesní podpora učitelů, z níž mají prospěch i děti.

b) Krátkodobé (jednoleté) projekty

Krátkodobé projekty se vyznačují vyšší mírou nejistoty pro školu i pro učitele. V případě, že se projekt opakuje po několik let, může vykazovat odlišnosti v množství zajištěných finančních prostředků pro jednotlivé školní roky.

5.3.2 PRAVIDLA PRO ŠKOLY, POKUD MAJÍ PÁROVOU VÝUKU

a) Princip rovného zacházení

Není možné, aby byla párová výuka poskytována jen některým dětem v ročníku, nebo dokonce jen některým dětem ve třídě (ve shodné vzdělávací fázi). Pokud tedy škola rozhoduje o tom, zda bude či nebude mít párovou výuku, je nezbytné, aby byla párová výuka poskytována všem dětem v jednom ročníku.

b) Princip anonymity

Ideálním způsobem financování párové výuky je financování z nejrůznějších projektů. Důvodem je neexistující formální i faktická vazba na jakékoli děti ve škole, tedy i na děti, které nemají párové vyučování. Dalším dobrým důvodem je ochrana školy před teoretickou možností nařčení z nadstandardního zacházení s těmito dětmi, přestože může jít i o děti, které párové vyučování nemají.

Pokud není možné mít párovou výuku jako finančně zajištěný projekt, je potřeba, aby mezi případným dárce a dětmi, které se ve škole vzdělávají, neexistovala formální ani faktická vazba.

Pokud dárce nemá žádnou vazbu na děti ve škole, je možné, aby finanční dar poskytl přímo škole, protože neexistuje souvislost mezi dárce a dětmi, které se ve škole vzdělávají.

Pokud existuje vazba mezi dárce a dětmi, které se ve škole vzdělávají, je potřeba zajistit anonymitu dárce. To je možné a vhodné zajistit prostřednictvím tzv. rodičovských organizací (nejčastěji jde o spolky), které uzavírají darovací smlouvy s konkrétními dárce (rodiči i jinými) a následně uzavřou darovací smlouvu na financování párové výuky se školou. Škola tak nezná jednotlivé dárce, čímž je vyloučeno riziko možného nařčení z nerovného přístupu školy k dětem podle toho, zda se jejich rodiče do financování párové výuky zapojí, či nikoli.

c) Princip dobrovolnosti

Jde o princip, který se vztahuje k zapojení rodičů do financování párové výuky. Obecně nelze nikoho přinutit k tomu, aby se poskytnutím daru zapojil do financování párové výuky. Je věcí a rozhodnutím každého rodiče-dárce, jestli se do financování párové výuky zapojí a jak velký finanční dar poskytne. Porušením principu dobrovolnosti není situace, kdy se rodiče zapojí do financování párové výuky s odůvodněním, že se ostatní rodiče zapojují také a oni nechtějí zůstat mezi těmi, co párovou výuku finančně nepodporují. Jde o jejich rozhodnutí být součástí jedné ze dvou skupin, nikoli o „povinnost“ finančního podporování párové výuky.

5.3.3 PRAVIDLA PRO DÁRCE (RODIČE)

a) Nezávislost školy na dárce

Pro všechny dárce platí společné pravidlo, že poskytnutím finančního daru nevznikají škole vůči dárce jiné závazky, než použít finanční dar pouze na párovou výuku.

b) Neposkytování informací o daru

Především v případě, kdy párovou výuku finančně zajišťují rodiče prostřednictvím rodičovských organizací, není vůbec vhodné ani potřebné své zapojení do financování párové výuky a jeho výši diskutovat s kýmkoli dalším, včetně školy.

5.3.4 PRAVIDLA PRO RODIČOVSKOU ORGANIZACI (SPOLEK) A EXISTENCI PÁROVÉ VÝUKY FINANCOVANÉ RODIČI

Anonymita dárce

Zajištění anonymity dárce vůči škole je nezákladnější podmínkou formální existence, pokud není tato podmínka splněna, může škola čelit i opakovaně nařčení, že dětem poskytuje různý vzdělávací standard právě v závislosti na finanční podpoře rodičů.

5.4 ORGANIZAČNÍ ZAJIŠTĚNÍ PÁROVÉ VÝUKY

a) Organizační zajištění párové výuky financované z projektu školy či s darů dárců bez vazby na „školní“ děti

Jestliže se daří škole získávat finanční prostředky na párovou výuku z projektů, pak veškeré organizační břímě nese škola – zajišťuje učitele, organizuje jejich práci, je zodpovědná za naplňování cílů projektu.

V tomto způsobu zajištění financování párové výuky se mohou rodiče zapojit do podpory a spolupráce školy vyhledáváním vhodných projektů a podílením se na jejich přípravě a případně i jejich provádění.

b) Organizační zajištění párové výuky financované rodiči jako dárci s vazbou na „školní“ děti

Tím, že je v tomto případě potřebné zajistit anonymitu dárců vůči škole, je nezbytné, aby si rodiče organizovali i získávání finančních prostředků na párovou výuku. Zde leží hlavní břímě zajištění financí na rodičovské organizaci, protože je potřeba:

- zjistit, zda jsou rodiče ochotní párovou výuku finančně podpořit (např. dotazníkem),
- zjistit, jaká bude celková výše finančních darů v konkrétním ročníku,
- uzavřít s rodiči darovací smlouvy,
- garantovat škole následné převádění získaných finančních prostředků.

Toto vše si rodiče organizují sami pod záštitou rodičovské organizace.

Škola zajišťuje učitele pro párovou výuku a je odborným garantem párového vyučování. Časově je vhodné vše zorganizovat ve spolupráci se školou tak, aby bylo vše připraveno v okamžiku, kdy je připraven i školní rok, v němž má párová výuka probíhat.

Součástí práce rodičů ve rodičovské organizaci pak je i poskytování základních statistických informací o průběhu „sbírky“ a zajištění celé agendy po právní, účetní i daňové stránce.

5.5 PŘÍKLAD ČASOVÉHO HARMONOGRAMU ORGANIZACE A ZAJIŠTĚNÍ PÁROVÉ VÝUKY PRO BUDOUCÍ PRVNÁČKY

Ideální situací je stav, kdy je škola ochotna poskytovat párovou výuku nejlépe už od 1. ročníku a současně už je dohodnutá na spolupráci s rodičovskou organizací či někým, kdo zajistí veškerou agendu a komunikaci s rodiči ohledně finančního zajišťování párové výuky.

Dalšími základními předpoklady je zapojení školy jako odborného věcného garanta párové výuky, protože bez ochoty školy „do toho s rodiči jít“, je veškerá rodičovská aktivita nadbytečná. Čas je pak potřebný k tomu, aby rodiče i škola měli dostatek prostoru pro rozhodování, rodiče navíc i pro seznámení se s párovou výukou.

1. Základní informace se poskytují při zápisu dětí do 1. ročníku.
2. Prezentace párové výuky probíhá nejpozději na prvních třídních schůzkách rodičů dětí, které byly do školy přijaty. Kvůli dostatku času je však vhodnější samostatná neformální prezentace párové výuky na společném setkání rodičů a školy.
3. Formální prezentace párové výuky na prvních třídních schůzkách pro všechny rodiče a organizace dotazníkové ankety, v níž rodiče dávají slib finančního daru.
4. Vyhodnocení dotazníkové ankety a rozhodnutí školy o (ne)zavedení párové výuky pro budoucí prvňáčky v závislosti na jejím výsledku.
5. Uzavírání darovacích smluv mezi rodiči a rodičovskou organizací a přijímání jednotlivých finančních darů touto organizací.
6. Uzavření darovací smlouvy mezi rodičovskou organizací a školou.

ad 1.) Zápis je vhodným okamžikem ke stručné prezentaci proto, že jde o první formální kontakt rodičů se školou, který je pro ně navíc i povinný. K zápisu musí přijít každé dítě, které formálně bydlí ve spádové oblasti školy bez ohledu např. na to, jestli se právě přistěhovalo, nebo je cizinec. Proto je pro rodiče budoucích prvňáčků připravený informační leták o párové výuce. V něm se rodičům představuje rodičovská organizace jako organizátor finančního zajištění párové výuky, stručně vlastní párová výuka – jak vypadá a k čemu slouží. Leták také obsahuje základní organizační informace o zajišťování párové výuky pro budoucí prvňáčky, včetně odkazu na webové stránky rodičovské organizace.

ad 2.) Neformální prezentace je vhodná proto, že rodiče až na výjimky už vědí, do které školy jejich děti v září nastoupí. Také školy už to vědí a proto mohou rodičům zaslat nejlépe společnou pozvánku školy a rodičovské organizace na neformální setkání s tématem párové výuky. Na setkání jsou tak pozváni jen rodiče dětí, které do školy od září nastoupí, ne rodiče všech dětí, které formálně bydlí ve spádové oblasti školy. Součástí pozvánky je i podrobná informace o párové výuce, která navazuje na informační leták k zápisu a obsahuje už velmi podrobné informace, např. i o potřebné částce, která pokryje tzv. superhrubý plat párových učitelů – tedy informace o „ceně“ párové výuky. Je také dobré, pokud se setkání účastní i rodiče, kteří s párovou výukou už zkušenost mají.

ad 3.) Formální prezentace a dotazníková anketa jsou prvním společným formálním setkáním rodičů budoucích prvňáčků a školy. Až na výjimky se těchto třídních schůzek účastní skutečně všichni rodiče, mnohdy i oba. Proto je to vhodný okamžik k formální prezentaci párové výuky a ke zjištění zájmu rodičů a jejich ochoty se na financování párové výuky podílet. K tomu je vhodné využít např. dotazníkovou anketu, protože je možné v několika málo otázkách získat od rodičů potřebné informace, včetně slibu finančního daru.

ad 4.) Vyhodnocení dotazníkové ankety a rozhodnutí školy je velmi rychlé a jednoduché, protože škola potřebuje ke svému rozhodnutí znát míru zapojení do financování párové výuky a předpokládanou celkovou výši slíbených finančních darů.

ad 5. a 6.) Uzavírání darovacích smluv je časově velmi náročné, protože rodiče a rodičovská organizace uzavírají darovací smlouvy. Ty je třeba mít vyplněny správně a včas proto, aby ještě během prázdnin spolek obdržel jednotlivé finanční dary, které bude od září dále darovat škole na tzv. superhrubý plat párového učitele.

5.6 PŘÍKLAD ČASOVÉHO HARMONOGRAMU ORGANIZACE PÁROVÉ VÝUKY PRO VYŠŠÍ ROČNÍKY

Ve vyšších ročnících už není potřeba rodiče-dárce s párovou výukou seznamovat, znají ji všichni. Je však vhodné rodiče-potencionální dárce párové výuky na příští školní rok informovat o důvodech, proč by bylo vhodné mít párovou výuku i v následujícím – vyšším ročníku. To lze činit společně s dotazníkovou anketou. Protože už spolek má kontakty na rodiče, komunikuje spolek přímo s nimi.

Dotazníkovou anketu organizuje rodičovská organizace nejlépe hned na počátku 2. pololetí. Tím vznikne dostatek času rodičům na vyplnění dotazníku, spolku na vyhodnocení ankety a škole na rozhodnutí o pokračování párové výuky. Toto rozhodnutí vychází právě z výsledku celkově slíbených finančních prostředků v anketě konkrétního ročníku.

Během dubna a května pak probíhá uzavírání darovacích smluv a rodiče-dárci začínají poskytovat finanční dary. Do konce školního roku je pak uzavřená naprostá většina smluv a rodiče poskytli v naprosté většině případů i své finanční dary.

5.7 NEJČASTĚJŠÍ DOTAZY K PÁROVÉ VÝUCE

Proč je potřeba si párovou výuku platit?

Párová výuka není součástí standardu vzdělávání ve veřejné škole, stát na ni proto neposkytuje finanční prostředky. Pokud máme o párovou výuku zájem, je potřeba abychom se zapojili do jejího financování.

Jak je možné, že v některých třídách je asistent a není potřeba nic platit?

Asistent je pouze v té třídě, kde je dítě s tzv. specifickými vzdělávacími potřebami, zjednodušeně řečeno dítě s konkrétním znevýhodněním. Pokud projde dítě procedurou přiznání asistenta pedagoga, pak je mu tento asistent přidělen. Ve třídě je pak asistent pedagoga právě pro toto a ne jiné dítě. Asistent pedagoga se tak správně nemá věnovat jinému dítěti, než ke kterému je přidělen, protože dalším dětem tento nárok nevzniká.

Jaký je vlastně rozdíl mezi párovým učitelem a asistentem pedagoga?

Asistent pedagoga nemusí mít vysokoškolské pedagogické vzdělání a nemůže vést samostatně vyučování. Párový učitel je naproti tomu pedagog s plnohodnotným vysokoškolským vzděláním, který může vést vyučování samostatně. Proto je např. možné, aby jednou z možností párové výuky bylo i dělení si dětí do skupin či postupné přejímání si dětí mezi oběma učiteli. To v případě asistenta pedagoga není možné, ten se má věnovat jen konkrétnímu dítěti.

Nestačí na párovou výuku asistent pedagoga?

Ne, nestačí, protože asistent pedagoga nemůže pracovat při výuce samostatně jako učitel.

Jak je možné, že v některých třídách je i druhý učitel a rodiče nic neplatí?

K této situaci může dojít ve dvou případech. Buď mu jeho plat zajišťuje zřizovatel školy (obec) přímo ze svého rozpočtu a mimo rozpočet školy na platy učitelů, nebo je párový učitel placen v rámci projektu, který na škole probíhá. Přestože jsou obě situace ojedinělé, ta první je v podstatě výjimkou.

Kolik je potřeba sehnat peněz na párovou výuku?

Formálně je učitel zaměstnanec školy, pracuje ve veřejné sféře a proto mu náleží tzv. tabulkový plat podle katalogu prací. Jde o právní předpisy, které čas od času podléhají valorizaci, proto je vždy třeba dohledat aktuální stav. Současně je potřeba vědět, že za párového učitele musí škola jako zaměstnavatel odvádět tzv. povinné odvody (zdravotní a sociální pojištění, zálohy na daň z příjmu). Proto je třeba sehnat finanční prostředky na tzv. superhrubý plat.

Kolik hodin párové výuky je potřeba?

Obecně platí, že pomáhá každá hodina, kdy jsou na děti vyučující ve dvou. I párový učitel má svou profesi jako živobytí. Také škola jako zaměstnavatel potřebuje párovému učiteli naplánovat práci. Proto je také důležité, v kolika třídách párový učitel působí. Rozhodující však je, na jak velký úvazek se podaří zajistit finanční prostředky – tím je dána velikost pracovního úvazku – tedy počet hodin přítomnosti párového učitele přímo ve třídě.

Co vlastně mohu od párové výuky očekávat jako rodič?

Můžete očekávat, že se dítěti dostane v hodinách s párovou výukou více pozornosti, rychlejší reakce vyučujícího – jsou na děti dva, přizpůsobení práce tempu dětí, prostě intenzivnější učení.

Co od párové výuky raději očekávat nemám?

Párová výuka není prostředkem na běžný školní provoz. Děti mívají domácí úkoly, je potřeba jim věnovat hlavně při nástupu do školy v 1. třídě více péče a pozornosti při domácí přípravě, atd. Párová výuka není o snížení náročnosti rodičovských školních „povinností“, ale o intenzitě, zapojení a pozornosti, které se dítěti dostane přímo ve škole.

Jak zjistím, že párová výuka funguje?

Přímý důkaz fungování nebo funkčnosti párové výuky nejspíše neexistuje. Pokud o dvou vyučujících děti vůbec mluví, tak pak nejčastěji proto, že se různě dělily do skupinek, které pracovaly i mimo třídu, každá skupinka dělala něco jiného, nebo se děti střídaly a pak se seznamovaly s výsledky práce té druhé skupinky. Pokud mají děti párovou výuku od 1. třídy, pak považují dva vyučující ve třídě za přirozené a až následně zjišťují, že to tak v podstatě nikdo jiný než ony nemá. Některé děti informují o párovce tak, že v podstatě „hlásí“, že dnes nebyla druhá paní učitelka, protože je např. nemocná, nebo že je to dnes bavilo, „protože měly i druhou paní učitelku“ a uvedou k tomu i důvod.

Jak se ke dvěma vyučujícím staví děti?

Děti vnímají dva dospělé ve třídě přirozeně, protože vyučující spolupracují. Dítě tak např. nedostává zdvojené pokyny či dvojitě množství práce. Naopak, pokud si vyučující při práci s dětmi děti i střídají, je to pro děti změna, která vede ke zvýšení pozornosti.

Nemůže párová výuka narušit autoritu třídní „hlavní“ učitelky?

Ne, protože jsou oba vyučující jsou profesionálové a z podstaty věci potřebují spolupracovat, včetně např. známkování. Děti pak vnímají dva vyučující jako dvě authority, které se doplňují.

Co se stane, když párová výuka skončí?

Ve třídě vyučuje nadále standardně jeden vyučující. Některé děti naopak referují i při párové výuce, že dnes to bylo horší, protože neměly dvě paní učitelky.

Na závěrečné konferenci ČBA v projektu PÁROVÁ VÝUKA za účasti všech pedagogů byla zformulována následující doporučení:

- Klademe důraz na souznění třídního a párového učitele, které vnímáme pro spolupráci jako významný bonus.
- Jsme přesvědčeni, že oba aktéři párové výuky by měli spatřovat v této formě spolupráce oboustranný přínos.
- Párová výuka přináší prostor pro další rozvoj učitelů. Jde o jednu z nejefektivnějších cest podpory rozvoje učitelských dovedností a individualizace.
- Je nutné nastavit princip dobrovolnosti spolupráce, nedovedeme si představit, že by párová výuka byla nařízena.
- Nechte se inspirovat od zkušenějších kolegů, kteří již mají zkušenosti s touto formou spolupráce, například návštěvou v jiné škole, kde párová výuka již funguje, ve vyučování, při osobních sdílení.
- Doporučujeme si pevně stanovit čas na přípravu, výuku s následnou reflexí. Některé mohou probíhat nad video záznamem z hodiny – nebojte se nechat natočit na video.
- Důležité je najít si vzájemně vyhovující rytmus plánování, realizace a reflexe hodiny.
- Stanovit si tento čas pevně do osobního rozvrhu.
- Doporučujeme: Budte k sobě otevření, nebojte se ani negativní zpětné vazby.
- Nechte se inspirovat navzájem, jednou přinese jeden člověk aktivitu, příště druhý, každý má jiné nápady, učíme se od sebe navzájem. Staňte se týmovými hráči.
- Je potřeba na začátku spolupráce si dát čas na rozjezd párové výuky. Nejprve je důležité poznat žáky ve třídě a učební styl třídního a párového učitele.
- Párová výuka přináší možnosti různých forem organizace třídy, zařazování náročnějších aktivit, řešení vztahů mezi žáky, ale především pomáhá zlepšovat učení každého jednotlivého žáka v rámci jeho osobních možností a schopností.
- Ve výuce jsou vždy dva páry očí, které vše sledují a následně vyhodnocují.
- Po zkušenostech si myslíme, že je nutná podpora vedení školy.
- Jako velmi důležitou vnímáme spolupráci s rodičovským spolkem, nezbytná je dostatečná informovanost rodičovské veřejnosti.

PODĚKOVÁNÍ

Učíme v době, kdy se do českého školství postupně vrací pedagogika. Více myslíme na úspěch žáků, na jejich cestu učením. Myslíme na to, aby učení žáky i jejich učitele bavilo. Náš projekt „Kolegiální podpora formou párové výuky“ ve sborníku, který jste právě dočetli, tuto cestu dokládá.

Dovolte, abych na závěr poděkoval všem učitelům, kteří se do ověřování zapojili a po celý rok spolupracovali při plánování učení, při vedení hodin a zejména při hledání důkazů o učení žáků. Důkazů, které dokládají, že stanovených cílů bylo dosaženo. Mnoho jsme se naučili v projektu „Pomáháme školám k úspěchu“, vzdělávacího projektu nadace THE KELLNER FAMILY FOUNDATION. Díky tomuto projektu se snažíme porozumět tomu, co umožňuje žákům se učit naplno a s radostí a osvojené skutečnosti předávat druhým.

Děkuji vedení zapojených škol za vytváření podmínek pro spolupráci učitelů. Děkuji všem pedagogům, že se pokoušeli nechat nahlédnout rodičům do jejich práce. Děkuji aktivním rodičům, kteří začali promýšlet, jak cestu individualizace učení dětí, cestu zefektivnění učení podpořit.

Děkuji kunratickým učitelům, kteří nabídli zapojeným učitelům možnost navštívit jejich vyučování a kteří v roli supervizorů navštívili zapojené školy a poskytli zpětnou vazbu svým kolegům. Děkuji všem autorům, kteří se zapojili do sestavení tohoto sborníku. Jmenovitě chci poděkovat MgA. Bc. Olze Králové za editaci sborníku a sestavení kapitoly 4. Velké poděkování patří Ing. Gabriela Novákové za vedení projektové dokumentace a neúnavnou komunikaci se všemi zapojenými aktéry, paní ekonomce školy Ing. Petře Jelínkové za vedení ekonomické agendy projektu a paní vedoucí školní jídelny Marii Polívkové a jejímu týmu za přípravu občerstvení při setkání zapojených učitelů u nás v Kunraticích. Osobní poděkování Magdaleně Beranové za grafickou podobu sborníku a jeho vysázení. Na závěr veliké poděkování paní Mgr. Veronice Doležilové za spolupráci na projektu od samého začátku až k úspěšnému završení.

V Praze dne 31. srpna 2016

Mgr. Ing. Vít Beran

KDYŽ SE ŘEKNE PÁROVÁ VÝUKA:

OBOHACENÍ

SOULAD

**RADOST
Z UČENÍ**

**OSOBNÍ
POSTUP**

SPOLUPRÁCE

KOLEGIALITA

ZÁJEM DĚTÍ

VÍCE PRÁCE

ÚSPĚCH DĚTÍ

EFEKTIVITA